

Alapvető Jogok Biztosa

Iktatószám:605-1/2022.

Ügyszám: AJB-494/2022.

Hivatkozási szám: K-3045/2022/1

panasz@ajbh.hu

Tisztelt Biztos Úr!

Az Alapvető Jogok Biztosa által fenti számon az épített környezet egyenlő esélyű hozzáférése témakörben hivatalból folytatott eljárásban a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) a K-3045/2022/1. indítószámú felhívásban foglaltakkal kapcsolatban az alábbiakban terjeszti elő beadványát.

Mindenekelőtt szeretnénk kifejezésre juttatni, hogy örömünkre szolgál, hogy a Tisztelt Biztos Úr hiánypótló átfogó vizsgálatot folytat az épített környezet akadálymentességének magyarországi helyzetéről, annak szabályozásáról és gyakorlatáról. Közösségünk, a több mint százezer főt számláló mozgáskorlátozott emberek közössége számára, a téma kiemelt jelentőségű, hiszen az épített környezet akadálymentessége, a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés, előfeltétele a másokkal egyenlő méltóságú és önálló életvitelnek.

Beadványunkban a felhívásban foglalt kérdések részletes ugyanakkor áttekintő jellegű megválaszolására törekedtünk, azonban válaszainkat más logika mentén strukturáltuk, reményeink szerint azonban a feltett kérdésekre adott válaszokkal így is kielégítő módon tudjuk segíteni a Tisztelt Biztos Úr munkáját.

Áttekintjük a jogszabályi környezetet, megvizsgáljuk az akadálymentességet és az egyenlő esélyű hozzáférést szabályozó legfontosabb hazai és nemzetközi jogszabályokat és egyéb szabályozó eszközöket, kiemelve azokat a pontokat, ahol koncepcionális változásra jogszabálymódosítására, illetve a szabályozással kapcsolatos szemléletváltásra lenne szükség. Gyakorló rehabilitációs szakmérnökök tapasztalatai alapján vizsgáljuk meg a beruházási, építési folyamat egyes lépéseit (előkészítés, tervezés, engedélyezés, kivitelezés, üzemeltetés) és mutatunk rá az akadálymentesség és egyenlő esélyű hozzáférés megvalósulását gátló tényezőkre.

Külön vizsgáljuk a közterületek és szabad területek akadálymentességének szabályozási és gyakorlati kérdéseit, és elemezzük az akadálymentességi és örökségvédelemi jogok, érdekek és jogszabályok ütközéséből eredő visszásságait. Tekintettel arra, hogy a mai Magyarországon

pályázati forrásokból, gyakran közbeszerzés útján épül és újul meg az épített környezet jelentős hányada, a pályázati előírások, kiírások egyenlő esélyű hozzáférésre és akadálymentességre gyakorolt hatását nem lehet eléggé hangsúlyozni. Ezért a pályázatokkal és a közbeszerzési eljárással kapcsolatos szabályozást is részletesen elemeztük. Mindezekon kívül a mérnökök és rehabilitációs környezettervező szakmérnökök képzésének hiányosságait elemeztük, ezzel összefüggésben kitértünk a folyamatban részt vevő szakembereket megillető jogosultságokra és kötelezettségekre is. Miután az utóbbi években egyre nagyobb teret nyernek olyan vállalkozások, amelyek a szolgáltatások akadálymentességének saját szempontrendszer alapján történő minősítésével foglalkoznak, megvizsgáljuk ezeknek a magánvállalkozásnak az épített környezet akadálymentességére gyakorolt hatását is. Mindezekon kívül két speciális, a fogyatékossgal élő emberek számára kiemelten fontos területet elemzünk az épített környezet akadálymentessége szempontjából: a lakóépületek és a munkahelyek akadálymentességét.

A MEOSZ álláspontja az, hogy az épített környezet akadálymentességének hiányosságai, vagy akár teljes elmaradása számos tényező következménye, amelyek összességükben azt eredményezik, hogy a nemzetközi és hazai jogszabályi előírások nem teljesülnek. A z egymással konkuráló jogszabályok és egyéb szabályozó eszközök, az akadálymentességi stratégia hiánya, a szakemberek képzésének hiányosságai, az építési folyamatot kísérő megfelelő ellenőrzési pontok szabályozatlansága, a hatósági eljárások elégtelensége, a pályázati előírások ellentmondásai, a rehabilitációs környezettervező szakmérnökök „rendszeren kívüliisége” és számos, az alábbiakban részletezett egyéb ok együttesen azt eredményezik, hogy a fogyatékossgal élő emberek egyenlő esélyű hozzáféréshez való joga súlyosan sérül.

Budapest, 2022. június 2.

Tisztelettel

Kovács Ágnes
elnök

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége álláspontja az épített környezet egyenlő esélyű hozzáféréseinek témakörében

Tartalom

Történeti áttekintés, stratégia hiánya.....	4
Jogszabályi háttér – az épített környezetre vonatkozó akadálymentesítési kötelezettséget megteremtő jogszabályi rendelkezések	12
Hazai jogszabályok.....	14
A jogértelmezés nehézségei	19
Az OTÉK rendelkezései és az ezzel kapcsolatos értelmezési kérdések.....	26
Szabványok	37
Segédlet	43
Feladatok a jogalkotási törvény alapján	44
Ismeretek hiánya – a képzés hiányosságai	45
A beruházási, építési folyamat	52
Pályázatok	62
Az általános útmutató akadálymentesítésre vonatkozó követelményrendszere.....	64
A pályázatok ellenőrzésére vonatkozó követelmények (bírálat, tervezés, kivitelezés)	66
Az elszámolhatóság.....	71
Közbeszerzés	75
Örökségvédelem.....	81
Kiemelt beruházások	88
Az akadálymentes helyszínek auditálása	89
A közterületek, szabadterek akadálymentesítésére vonatkozó szabályok.....	92
Munkahelyek akadálymentessége	96
A munkahelyek akadálymentességével kapcsolatos problémák	101
Mit történik, ha a munkahely akadálymentesítése nem valósul meg?	103
Problémák és hiányosságok a költségvetési támogatás felhasználásának ellenőrzése során	104
Lakáscélú ingatlanok akadálymentessége	105
Javaslatok	111

Történeti áttekintés, stratégia hiánya

Határidőktől a jelen idejű kötelezettségig

Az épített környezet akadálymentessége azt jelenti, hogy az akadálymentes kialakítást minden felhasználói csoport teljes körűen, önállóan, biztonságosan és könnyen tudja használni. Az épületek, közterek, szolgáltatások, használati tárgyak tervezése, átalakítása során figyelemmel kell lenni arra, hogy minden felhasználó életkorától, fizikai állapotától és élethelyzetétől függetlenül önálló és társadalmilag aktív életet tudjon élni.

A hazai jogszabályok az épített környezet hozzáférhetőségén az akadálymentesítés fogalmát, a közszolgáltatások hozzáférhetőségén pedig az egyenlő esélyű hozzáférés fogalmát értik. A két fogalom nem értelmezhető egymás nélkül.

Az **akadálymentesség** és a **hozzáférhetőség** fogalma gyakran keveredik. Az akadálymentesítés a hozzáférhetőség része. Lehet az épített környezet akadálymentes, de nem biztos, hogy az épületben nyújtott szolgáltatás egyúttal hozzáférhető is. A hozzáférhetőség tehát egy olyan nagyobb halmaz, ami magában foglalja az akadálymentességet. **Az észszerű alkalmazkodás** előfeltétele az akadálymentesség és a hozzáférhetőség. Az észszerű alkalmazkodás azokban az esetekben jön szóba, amikor olyan egyedi igényekről van szó, amit a hozzáférhetőségi (akadálymentesítési) előírások készítésekor nem vettek figyelembe.

Álláspontunk szerint annak ellenére, hogy *a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény* (Fot.) valamint további jogszabályok rendezik az akadálymentesítés hátterét, mégis, hatályba lépésük óta egy folyamatosan elhúzódó, megtorpanó folyamatról van szó. Az akadálymentesítés területén a jogszabályi hátteret a jogalkotó megteremtette ugyan, azonban a végrehajtás és az ellenőrzés területén a kezdetektől fogva problémák voltak. Mi sem mutatja ezt jobban, mint, hogy a Fot. 1998-as hatályba lépése után a már meglévő középületek akadálymentesítését fokozatosan, de legkésőbb 2005-ig kellett volna elvégezni. Ez a határidő betarthatatlannak bizonyult, így a jogalkotó 2007-ben közszolgáltatási formánként új határidőket szabott az egyenlő esélyű hozzáférés megteremtésére. Bizonyos szolgáltatások vonatkozásában a végső határidőt 2013. december 31-ben állapította meg a törvény, az Új Magyarország Fejlesztési Terv tervezési ciklusához (2007-2013) igazodva. A Fot. egyúttal kimondta, hogy az állami és önkormányzati szférában a közszolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférhetővé tételének megteremtését az európai uniós társfinanszírozással megvalósuló fejlesztések támogatják.

Annak tisztázására, hogy a Fot. 2007-es módosítása alapján mely szolgáltató mely esetekben, és meddig mentesülhet, valamint, hogy milyen jogsértést követ el, amennyiben az akadálymentesítés feltételeinek nem tesz eleget, az Egyenlő Bánásmód Hatóság (továbbiakban: EBH) mellett működött tudományos tanácsadó testület (Egyenlő Bánásmód Tanácsadó Testület; továbbiakban: EB TT) 309/1/2011. (II.11). TT. számú állásfoglalásában adott választ.

Ebben az állásfoglalásban az EB TT kifejti, hogy „az akadálymentesség és a közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosításának (továbbiakban: akadálymentesítési kötelezettség) elmulasztása az egyenlő bánásmód megsértését eredményezik, ezért az ilyen jogsértésekre kiterjed az *az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény* (Ebktv.) hatálya.” Az EB TT álláspontja szerint a Fot-ban megfogalmazott kötelezettség megszegésén túl az ilyen mulasztás az Ebktv. 8. §-a szerint közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül, "mert a fogyatékosokkal élő személyek mozgásuk, közszolgáltatásokhoz való hozzáférésük akadályozása, korlátozása miatt a fogyatékosokkal nem élő(k)höz képest kedvezőtlenebb bánásmódban részesülnek. Az egyenlő bánásmód követelményére vonatkozó, külön jogszabályokban – így a Fot-ban – meghatározott rendelkezéseket az Ebktv-vel összhangban kell alkalmazni. Ennek megfelelően a Fot-ban foglalt akadálymentesítési kötelezettség elmulasztása esetén az Ebktv. szabályait az utóbbi hatálya alá tartozó személyek, illetve jogviszonyok tekintetében kell alkalmazni.”

Az állásfoglalás a Fot. 2007. évi módosítása után készült, amely megváltoztatta a fogyatékos személyeket megillető jogokat, a kötelezettek körét és **új akadálymentesítési határidőket határozott meg**. Az állásfoglalás hangsúlyozza, hogy az új akadálymentesítési határidők nem jelentik azt, hogy a kötelezett a határidő lejártáig teljes mértékben mentesül az akadálymentesítési kötelezettség alól. Ha a kötelezett (tulajdonos, üzemeltető) jelentős költséggel megváltoztatja a szolgáltatás tárgyi környezetét, eszközeit, anyagi feltételeit, akkor nem hivatkozhatott alappal a mentesülési határidőre, ugyanúgy, ahogy a 2007. április 1-jén még nem működő közszolgáltatások sem mentesülnek az akadálymentesítési kötelezettség alól.

A 2007-ben életbe lépő Fot. módosításban megjelent új akadálymentesítési határidők egyben mentességi határidők is voltak. Ezzel összefüggésben azonban az állásfoglalás hangsúlyozta, hogy a megjelölt határidők előtt sem mentesül teljes mértékben a kötelezett az akadálymentesítési kötelezettség alól. A mentesülési határidő azt jelentette, hogy a határidő lejártáig nem volt kötelezhető az érintett fél az akadálymentesítés megkezdésére. Ha viszont a kötelezett megkezdte a közszolgáltatásnak helyt adó épület felújítását, átépítését, újjáépítését akkor csupán a határidőre hivatkozva nem mentesülhetett az akadálymentesítési kötelezettség alól. Álláspontunk szerint ez a magyarázat összhangban volt az *az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény* (Étv.) 31. § (4) bek. c) pontjával, amely kimondja, hogy az építménynek és részeinek (önálló rendeltetési egység) építése, felújítása, átalakítása, bővítése, helyreállítása, korszerűsítése során biztosítani kell mindenki számára a közhasználatú építmények esetében a biztonságos és akadálymentes használatot.

A mentesülési határidő az akadálymentesítés megkezdésére adott halasztást, de folyó munkálatok esetén csupán akkor lehetett mentesülni, ha az eljárás alá vont bizonyította, hogy a munkálatok elmulasztása során az Ebktv. 7. § (2) bekezdésében foglaltaknak megfelelően járt el. Ha tehát a tulajdonos, illetve üzemeltető jelentős költséggel megváltoztatta a szolgáltatás tárgyi környezetét, eszközeit, anyagi feltételeit, akkor nem hivatkozhatott alappal a mentesülési határidőre.

A Fot-ban meghatározott mentesülési határidő lejárt előtt mentesülhetett a kötelezett, abban az esetben, ha a szolgáltatás tárgyi környezetét nem változtatta meg jelentősen. **Jelenleg – tekintettel arra, hogy a törvényben már nincsenek határidők – azzal az indokkal nem mentesülhet az akadálymentesítési kötelezettség alól a szolgáltatás nyújtója, vagy az épület fentartója, hogy amíg nem kezd bele az épület tárgyi környezetének jelentős mértékű megváltoztatásába, addig az egyenlő esélyű hozzáférést nem kell megteremtenie.** Így nem lehet kimentés, hogy a szolgáltató csak energetikai korszerűsítést, vagy nyílászáró cserét végez az épületen, hiszen az akadálymentesítést ezektől a beruházásoktól teljesen függetlenül a határidők lejártáig minimum meg kellett volna kezdeniük. Amennyiben ez nem történt meg, akkor a kötelezett mulasztásos törvénysértést követ el. Az akadálymentesítési kötelezettség alól anyagi teherre való hivatkozással nem lehet mentesülni, az ehhez szükséges forrásokat a magyar államnak meg kell teremtenie elsősorban célzott pályázatok kiírásával.

A stratégia hiánya az akadálymentesítés területén

A hozzáférhetőség, az akadálymentesség biztosítása előzetes kötelezettség, amelyet fokozatosan kell/kellett volna megvalósítani. A fokozatosság biztosítása érdekében a Fot. **határozott időkereteket szabott, hogy a kötelezettség időben megvalósítható legyen.** Miután az eredeti 2005. január 1-jei határidőig, az akadálymentesítést nagyon kevés kötelezett végezte el, a Fot. 2007-es módosításkor a jogalkotó igyekezett a megfelelő forrást is hozzá rendelni a meglévő akadályok megszüntetéséhez. 2014. január 1-je után azonban új helyzet keletkezett az akadálymentesítés területén, hiszen a jogszabályban foglalt mentesülési határidők lejártak. **A törvény értelmében a közszolgáltatásokhoz való az egyenlő esélyű hozzáférést biztosítani kell a fogyatékossgal élő személy számára.**

Elmondható azonban, hogy az akadálymentesítésre biztosított időkeretben a szolgáltatást nyújtó épületeknek csak egy töredékét sikerült akadálymentesíteni¹, és sajnos azok az épületek, amelyeket akadálymentesítettek, sem mindig felelnek meg a műszaki előírásokban, szabványokban foglalt kötelezettségeknek. 2014. január 1-je után nem készültek értékelések, nem indultak egységes rendszerszintű ellenőrzések, hogy a mentesülési határidők lejártá után felmérjék mennyire volt eredményes a 2007-2013-as, illetve az azt megelőző időszak. A kormányzat nem helyezett hangsúlyt arra sem, hogy a kötelezettek széles körben tájékoztassa arról, hogy a határidők megszűnése, nem a kötelezettség megszűnését, hanem éppen ellenkezőleg, azt jelenti, hogy a kötelezettség alól nem lehet tovább kibújni, az feltétel nélküli, és nincs kimentési lehetőség.

---

¹ Az Európai Unió és Magyarország 2012 nyaráig 18 533 millió forinttal támogatta azokat a projekteket, melyek fő célja a fizikai és infokommunikációs akadálymentesítés előmozdítása volt. Kiegészítő célként komplex akadálymentesítések valósultak meg a közszolgáltatások, a tömegközlekedés, a közhasználatú létesítmények fejlesztése során is. Az állami és önkormányzati szervezetek megvalósult projektjei révén összességében 910 önkormányzati és 159 állami fenntartású közintézmény, és legalább 3350 közszolgáltatás vált – sok esetben komplex módon – akadálymentesítetté. (A középületek utólagos akadálymentesítését szolgáló NSRK fejlesztésének értékelése /értékelési zárójelentés/ Hétfi Kutatóintézet – Revita Alapítvány 2. oldal)

Elmondható, hogy 2014 után az akadálymentesítés tervszerű megvalósítása, a számonkérés megszűnt. A jogosultak számára nem maradt más lehetőség, minthogy a törvényi kötelezést kihasználva egyedi ügyekben indítsanak eljárásokat a szolgáltatókkal szemben, amelynek hatékonysága megkérdőjelezhető. Civil szervezetek is – akik a panaszosok nagyobb számát képviselhetik egyszerre – csak elvétve indítottak eljárásokat a hatáskörrel rendelkező hatóságok előtt. Egy társadalmi és érdekképviseleti szervezet közérdekű igényérvényesítés keretében indított tízes nagyságrendben eljárásokat az EBH előtt, miután a panaszolt közszolgáltatások akadálymentesítésére vonatkozó határidő lejárt². Az érdekképviseleti szerv önkéntesei a bepanaszolt intézmények vonatkozásában tételesen felsorolták, hogy az épületek mely részei mennyiben nem felelnek meg *az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet* (OTÉK) rendelkezéseinek. Az ügyek jelentős részében egyezségek születtek, amelyben az ügyfelek közösen kialakítottak egy megállapodást, amely a kivitelezési ütemtervre épült. Az egyezés tartalmazta a konkrét ellátandó feladatokat, teljesítési határidő megjelölésével.

Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Egyenlő Bánásmódért Felelős Főigazgatóság (továbbiakban: AJBH EBFF, az Egyenlő Bánásmód Hatóság jogutódja) az egyik olyan hatósági szerv, amelynél az akadálymentesítések elmaradása miatt eljárást lehet indítani egyéni kérelemre, és közérdekű igényérvényesítés keretében is. A hatóság jogeseteit áttekintve látható, hogy közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés, illetve elmaradt akadálymentesítés tárgyában ugyan évente indulnak eljárások, azonban az ezekben hozott döntések – még ha jellemzően meg is állapítja a hatóság a jogsértést³, vagy a felek között egyezés születik⁴ – nem tudnak választ adni arra az alapvető problémára, hogy hazánkban az épített környezet jelentős hányada még mindig nincs teljes körűen akadálymentesítve. Ezekben az ügyekben hozott elmarasztaló döntések, és egyezségek nem tudnak rendszerszintű változásokat elérni. A kevés számú ügy oka lehet az érintettek jogtudatosságának hiánya, de az AJBH EBFF szűk humán erőforrás kapacitása is. Ez utóbbi magyarázat lehet arra is, hogy a hatóság miért nem indított hivatalból⁵ átfogó eljárásokat az akadálymentesítési kötelezettség teljesítése vonatkozásában azokkal a kötelezettekkel szemben, akikre az Ebktv. hatálya kiterjed.

Összességében elmondható, hogy az akadálymentesítési ügyekben hozott hatósági és bírósági döntéseknek nincs elegendő ereje ahhoz, hogy a mulasztásos jogsértést megvalósító kötelezettek tevékenyen tegyenek a törvénysértő helyzet felszámolásáért. Ennek egyik oka, hogy elmaradnak a kemény szankciók, a jogalkalmazó szervek jellemzően újabb határidő

---

² EBH/413/2012.

³ EBH/125/2016, EBH/HJF/83/2020.

⁴ EBH/133/2016, EBH/HJF/73/2020.

⁵ Az Ebktv. 15. § (5) bekezdése szerint a hatóság hivatalból is eljár az egyenlő bánásmód követelményének a 4. § a)-d) pontjában meghatározott szervek általi megsértésével kapcsolatban, ha az adott ügyben más közigazgatási szerv előtt nincs folyamatban eljárás. (Ebktv. 4. § a)-d) pontok: magyar állam, helyi és nemzetiségi önkormányzatok, ezek szervei, hatósági jogkört gyakorló szervezetek, Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek)

tűzésével elrendelik a jogsértő állapot megszüntetését, de bírságot, amely az Ebktv.⁶ alapján ötvenezer forinttól hatmillió forintig terjedhet, ritkán szabnak ki. Álláspontunk szerint az akadálymentesítés elmaradása esetén a bírság elsődleges szankcióként való alkalmazása nagyobb ösztönző erővel hatna a mulasztóra, mint határidő tűzésével a jogsértő állapot megszüntetésére való kötelezés. Ez utóbbi, a mulasztásos jogsértések esetén gyenge, és elégtelen szankció, hiszen mindösszesen annyi történik, hogy a jogszabályi kötelezés határidejét tolja ki a döntés.

A Fot-ban foglalt korábbi határidők lejártáig Magyarországon láthatóan elindult egy hazai és európai uniós forrásból finanszírozott akadálymentesítési hullám, amely azonban 2014. január 1-je után megtorpant. Valamennyi közszolgáltatást 2013. december 31-ig kellett volna akadálymentesíteni, ám ez nyilvánvalóan nem valósult meg. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma 2013 februárjában szerződést kötött⁷ a közszolgáltatást ellátó intézmények akadálymentesítésének feltérképezésére. Az atlatszo.hu⁸ 2015-ben közérdekű adatigénylés keretében hozzájutott a felméréshez, azonban a tanulmányt nem kapták meg, az eredmények kiértékelése tehát nem történt meg.

Ha voltak is kísérletek arra a kormányzat részéről, hogy szülessen egy olyan átfogó felmérés, amely a közszolgáltatást nyújtó intézmények akadálymentesítésének helyzetét kívánta volna feltárni, ez a cél nem valósult meg. Nincs olyan tanulmány, amely a még meglévő és megszüntetendő akadályok beazonosítását tárná föl, vagy amely a rendelkezésre álló adatokból következtetéseket vonna le. Nem készült olyan helyzetelemzés, amely hatékonyan segítette volna a rövid- vagy középtávú időkeretben elvégezhető feladatokat. 2014. után elmaradt a tervszerűség a még hozzáférést nem biztosító szolgáltatások feltárásának vonatkozásában, így maradt az egyéni út, amelyet sokszor még azok sem vállalnak, akiket a legkirívóbb jogsértés ért, hiszen az egyik legsérülékenyebb, legkevésbé jogtudatos társadalmi csoportnak kellene egyéni kérelem alapján keresni az igazát. Hiányzik tehát az akadályok felszámolására vonatkozó folyamatos és szisztematikus tervezés, valamint a mellé rendelt humán és anyagi erőforrás is. Meg kell jegyezni, hogy az állam, és a helyi önkormányzatok, maguk is a közszolgáltatások akadálymentesítésének kötelezettjei, így amennyiben nem tettek eleget a Fot. előírásainak maguk is mulasztásos törvénysértést követnek el. Ennek fényében jobban érthető talán az is, hogy miért nem készültek olyan adatbázisok, amelyek kiszűrnék azokat az épületeket, és szolgáltatásokat, amelyek nem akadálymentesek, és nem biztosítanak egyenlő esélyű hozzáférést az általuk nyújtott szolgáltatáshoz.

Belátható azonban, hogy egy ilyen adatbázis hiányában nem lehet ütemezett cselekvési tervet kidolgozni a még elmaradt épületek akadálymentesítésére. Ennek megfelelően pedig nincs egy

---

⁶ Ebktv. 17/A. § (5) bek.

⁷ <https://2010-2014.kormany.hu/download/d/7d/c0000/EMMI%20TIOP%20akad%C3%A1lymentes%C3%ADt%C3%A9s%20felm%C3%A9r%C3%A9se%20al%C3%A1%C3%ADrt%20szerz%20202013%2002%2026.pdf#!DocumentBrowse>

⁸ <https://szocio.atlatszo.hu/2015/01/30/akadalymentesitesi-adatbazis-61-millioert/>

a végrehajtást biztosító, megfelelő nyomon követési mechanizmus. Sem központi, sem regionális, sem helyi szinten nincs olyan terv, amely beütemezné a még nem akadálymentes épületek akadálymentesítését. Ahogy ágazatonként sem találunk olyan intézkedési terveket, amelynek kötelező tartalmi eleme lenne az épületek fizikai akadálymentesítésének helyzete, valamint mulasztás esetén annak megjelölése, hogy milyen határidővel, milyen forrásból tervezik azt megszüntetni. Így például, nem tartalmaz akadálymentesítési ütemtervet az oktatási ágazatban az esélyegyenlőségi intézkedési terv, ahogy a helyi önkormányzatoknál az esélyegyenlőségi terv sem.

Jól kimutatható az esélyegyenlőség megteremtésére vonatkozó ágazati hiányosság az oktatás területén, ahol a Fot. 7/B. § (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy *a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény* (Nktv.) alapján elkészített köznevelési-fejlesztési tervben kell meghatározni, hogy az állam által nyújtott közszolgáltatások esetén milyen módon kerülnek megvalósításra az egyenlő esélyű hozzáférés feltételei. Ugyanakkor 2018. április 1-től a köznevelési-fejlesztési terv megszűnt. Az oktatási ágazatban 2018. április 1-től megjelenő tankerületi szintű esélyegyenlőségi intézkedési tervnek⁹ pedig nem tartalmi eleme, az oktatásban az egyenlő esélyű hozzáférés feltételei megteremtésének módozatai. Az esélyegyenlőségi intézkedési terv elsősorban az oktatási szegregáció, illetve az iskolai lemorzsolódás megelőzését, csökkentését célzó intézkedések tervezése, így jelenleg nincs egy olyan átfogó terv, amely az egyenlő esélyű hozzáférés megteremtésével, köztük az épített fizikai környezet akadálymentességével foglalkozna az oktatás területén.

Az ellenőrzés hiánya

A Fot. 7/A. § (2) bekezdés szerint a közszolgáltatások engedélyezésére vonatkozó külön jogszabályok szerinti hatósági eljárás során az egyenlő esélyű hozzáférés szempontjának érvényesülését biztosítani kell.

A Fot. vonatkozó indoklása szerint a jogalkalmazás során számos esetben problémát jelentett, hogy az ágazati jogszabályokban előírtak ellenére nem érvényesült a hatósági eljárásokban az akadálymentesítés követelménye. A törvény ezért rögzíti, hogy az egyenlő esélyű hozzáférés szempontjának érvényesülnie kell a közszolgáltatások engedélyezésére vonatkozó eljárások során.

A fent említett EB TT állásfoglalás kitér arra is, hogy a Fot. 7/A. § (2) bekezdése alapján, és az Ebktv. alapján jogsértően eljáró vagy mulasztó hatóság is felelősségre vonható.

A fentiek alapján a hatósági eljárásokban is érvényesülnie kellene az akadálymentesítés követelményének, így álláspontunk szerint többek között a szociális, az egészségügyi, vagy az oktatási intézmények hatósági ellenőrzése során a jogszabályi feltételeknek történő

---

⁹ *A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet* 21. § (1) bek.

megfeleléskor az akadálymentesítés, és az egyenlő esélyű hozzáférés meglétét is vizsgálni kellene. Az oktatás területén például az Nktv. 79. § (2) bek. alapján a köznevelési feladatokat ellátó hatóság hatósági ellenőrzés keretében vizsgálja a köznevelési intézmény jogszabályi feltételeknek megfelelő működését.

Ellenőrzési–végrehajtási lehetőségként kellene tekinteni a köznevelési intézményekre vonatkozó fejlesztési tervre, amelyet a Klebelsberg Központ hagy jóvá¹⁰, azzal, hogy figyelemmel lehetne kísérni az intézmények egyenlő esélyű hozzáféréseinek, akadálymentesítésének helyzetét is. Néhány, a tankerületi központok által készített köznevelési intézményi fejlesztési tervet áttekintve a – 3.5. *Infrastrukturális környezet ingatlanpark elemzése címen* – az ingatlanok akadálymentesítéséről szó sem esik,¹¹ vagy amennyiben mégis, kimerül annyiban, hogy kívánatos lenne az ingatlanok akadálymentesítése.¹² Jellemzően energetikai fejlesztéseket, nyílászáró cseréket tartalmaznak a fejlesztési tervek ezen pontjai, dátummal megjelölt akadálymentesítésre vonatkozó tervezést nemigen látni. A fejlesztési terveket a Klebelsberg Központ elfogadja, így további 5 évre elmarad a tervezés, a mulasztásos törvénytértés pedig továbbra is fennáll.

Megfigyelhető, hogy hiányzik egy olyan adatbázist is tartalmazó rendszer, amely alapján helyi és regionális szinten szisztematikusan lehetne haladni az épületek elmaradt akadálymentesítése felé, és amely alapján ellenőrizni lehetne a vállalásokat. Az önkormányzatok számára kötelező helyi esélyegyenlőségi programok (HEP) alkalmasak lehetnének legalább az általuk nyújtott közszolgáltatások vonatkozásában az épületek akadálymentesítésének¹³ ütemezésére, és így a számonkérésre is. A HEP intézkedési terve megjelöl határidőt például a fogyatékkal élő emberek számára a településen nyújtott közszolgáltatások egyenlő esélyű hozzáféréseinek biztosítására, ami jellemzően 2023. decembere¹⁴, azonban kérdéses, hogy vannak-e szankciók azokkal az önkormányzatokkal szemben, melyek ezen vállalásukat nem teljesítik.

Összességében elmondható, hogy a jogalkotó megalkotta azokat a jogszabályokat, amelyek alapján számon lehetne kérni a kötelezetteket. Azonban hiányzik egy olyan hatékony ellenőrzési keretrendszer, amely megfelelő kapacitással és megfelelő mandátummal rendelkezik arra, hogy a meglévő jogszabályi kötelezettségeket betartassák, a mulasztó szervezetekkel szemben szankciókat szabjanak ki, és eszközük legyen arra, hogy a végrehajtást is számon kérjék. Az AJBH EBFF-en valamint a

---

¹⁰ Az állami köznevelési közfeladat ellátásában fenntartóként részt vevő szervekről, valamint a Klebelsberg Központtól szóló 134/2016. (VI.10.) Korm. rendelet 2. § j) pontja alapján a fenntartásába tartozó köznevelési intézményekre vonatkozó fejlesztési tervet készít, amelyet a Központ hagy jóvá a 8. § k) pontja alapján.

¹¹ Pécsi Tankerületi Központ fejlesztési terv:

http://www.komloonk.hu/userfiles/fajlok/Arnold%20Andi/e1%C5%91terjeszt%C3%A9sek/2017.10.26/Tanker%C3%BCleti%20K%C3%B6zpont_%20Fejleszt%C3%A9si%20terv.pdf

¹² Dél-Pesti Tankerületi Központ fejlesztési terv

<http://kk.gov.hu/download/a/17/02000/Fejleszt%C3%A9si%20terv%202018-22.pdf>

¹³ 321/2011. (XII.27.) Korm. rendelet a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról 5. § f) pont fa) alpont

¹⁴ Abaújaljár HEP 2019. 85. o.; Ártánd HEP 2018-2023. 90. o.; Zalaegerszeg HEP 2018-2023, 146.o.

bíróságokon kívül nincs olyan hatóság, vagy szervezet, mely az akadálymentesítés megvalósulását ellenőrzi. Az AJBH EBFF, és előtte az EBH is jellemzően egyedi ügyekben jár el, nem indult eddig olyan hivatalból indított átfogó eljárás, amely föltárta volna a hiányosságokat, és kötelezte volna a mulasztókat a jogszabályban foglaltak végrehajtásra. (Ennek oka lehet, hogy országos hatáskörű szervként hiányzik hozzá mind a létszám, mind a műszaki szaktudás, valamint az anyagi háttér is.) Egyértelmű, hogy az akadálymentesítés költségigényes folyamat azonban a hozzáférhetőség fontos jellemzője, hogy feltétel nélküli, azaz a kötelezetteknek nem csak akkor kell megtartaniuk a vonatkozó rendelkezéseket, ha ez számukra nem jelent aránytalan terhet, hanem minden esetben, amikor szolgáltatást nyújtanak.¹⁵

Az akadálymentességgel összefüggő hiányosságokat áttekintve javasoljuk egy **Akadálymentesítési Ügynökség** létrehozását. Az Ügynökség hatósági és konzultációs hatáskörrel rendelkező szervezetként tudná ellátni leginkább funkcióját. Ez utóbbival összefüggésben tanácsot adna az akadálymentesítés tárgyában felmerülő ellentmondások (segédletek, szabványok, jogszabályok) feloldására, illetve iránymutatást adna a joggyakorlatok kialakításában is. A kiadott iránymutatások, állásfoglalások nyilvánosak lennének, az akadálymentesítést érintő panaszok elbírálásnál (építésügyi hatósági eljárás, bírósági ügyek) pedig kötelező erővel bírnának. Az Ügynökségnél – a konzultációs mechanizmuson kívül – kérelemre, illetve hivatalból eljárás lenne kezdeményezhető az akadálymentesítést érintő, mulasztásos törvénysértések gyanúja esetén. A hivatalból történő eljárásindításnak kiemelt szerepet kell kapnia, mivel csak alaposan átgondolt, előre tervezett stratégiával lehetséges a jelenlegi helyzetet felszámolni az épületek fizikai akadálymentesítésének területén. Álláspontunk szerint a szankciórendszerben a bíróságoknak kiemelt helyet kell kapniuk, ugyanúgy, ahogy az eljárásban a végrehajtási szakasz szerepe is meghatározó. Az Ügynökség sikerének kulcsa a területen kiemelkedő tudással rendelkező szakemberek – így például a rehabilitációs környezettervező szakmérnökök, szakági tervezők, építészek, jogászok – munkájának összehangolása, valamint az fogyatékos ügyi érdekképviseleti szervezetekkel való folyamatos konzultáció és kapcsolattartás. Hazánkban jelenleg is működnek ügynökségi formában olyan szervezetek, amelyek egy-egy kiemelkedően fontos terület működéséért, működtetéséért felelnek. Ilyen például a Magyar Turisztikai Ügynökség, vagy az újonnan létrehozott Digitális Magyarország Ügynökség. A digitális termékek és a szolgáltatások területén a közeljövőben szintén létrejön egy olyan ellenőrző szerv, amely kifejezetten az akadálymentességi követelményeknek való megfelelést fogja vizsgálni, álláspontunk szerint elengedhetetlenül fontos egy a fizikai akadálymentességet segítő, ellenőrző szervezet létrehozása is.

---

¹⁵ CRPD 2. általános kommentár 25.: A hozzáférés végrehajtására vonatkozó kötelezettség feltétel nélküli, azaz a hozzáférhetőséget biztosítani köteles szervezet nem mentesül annak elmulasztása alól azzal, hogy a fogyatékos személyek hozzáféréseinek biztosításához kapcsolódó terhekre hivatkozik. Ezzel szemben az észszerű alkalmazkodás kötelezettsége csak akkor áll fenn, ha a végrehajtása nem jelent indokolatlan terhet a szervezet számára.

Jogszabályi háttér – az épített környezetre vonatkozó akadálymentesítési kötelezettséget megteremtő jogszabályi rendelkezések

Az épített környezet akadálymentessége és a szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés szorosan összefügg egymással, hiszen a legtöbb szolgáltatás igénybevétele építményben lehetséges. Így annak érdekében, hogy az épített környezet akadálymentességére vonatkozó jogi szabályozást körbejárjuk, meg kell vizsgálnunk a kérdést az épített környezetre és a közszolgáltatásokra vonatkozó szabályozás szemszögéből is. Arról, hogy mire terjed ki, az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására, azaz az építmények akadálymentesítésére vonatkozó kötelezettség, több jogszabály is rendelkezik, ezek közül beadványunk jelen részében a főbb – a kérdést általánosságban rendező – jogszabályi rendelkezésekre térünk ki.

A CRPD rendelkezései

A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény (CRPD), melyet Magyarország a 2007. évi XCII. törvénnyel ratifikált, rendelkezik a hozzáférhetőség szabályairól, illetve fogyatékos személyek kulturális életben, üdülési, szabadidős és sporttevékenységekben való részvételéről. A 9. cikk (1) bekezdése alapján a fogyatékossgal élő személyek önálló életvitelének és az élet valamennyi területén történő teljes körű részvételének lehetővé tétele érdekében másokkal azonos alapon kell biztosítani számukra a fizikai környezethez, a közlekedéshez, az információhoz és kommunikációhoz, beleértve az információs és kommunikációs technológiákat és rendszereket, valamint más, nyilvánosan hozzáférhető vagy rendelkezésre álló lehetőségekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférést, mind városi, mind vidéki területeken. A CRPD tehát egyértelműen fogalmaz: a fogyatékossgal élő emberek számára biztosítani kell a fizikai környezethez, illetve a szolgáltatásokhoz való hozzáférést.

A CRPD 2. cikke meghatározza továbbá az **egyetemes tervezés** fogalmát. E szerint egyetemes tervezésen a termékek, a környezet, a programok és szolgáltatások oly módon történő tervezését értjük, hogy azok minden ember számára a lehető legnagyobb mértékben hozzáférhetőek legyenek: adaptálás vagy speciális tervezés szükségessége nélkül. Az egyetemes tervezés nem zárhatja ki a fogyatékossgal élő személyek csoportjai számára szükséges támogató-segítő eszközök és technológiák indokolt esetben történő használatát. Az egyetemes tervezés elve szerint az épített környezet mellett a szolgáltatásokat is akadálymentessé kell tenni, így lesz a környezetünk olyan, hogy minden ember – fogyatékossgától függetlenül – tudja használni azt.

A CRPD 5. cikk (2) bekezdése alapján a részes államok **megtiltanak a fogyatékossg alapján történő bármilyen hátrányos megkülönböztetést**, és minden téren biztosítják a

fogyatékossgal élő személyek számára a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni egyenlő és hatékony jogi védelmet.

A CRPD 2. cikke határozza meg az **ésszerű alkalmazkodás** fogalmát, amely szerint az ésszerű alkalmazkodás az elengedhetetlen és megfelelő módosításokat és változtatásokat jelenti, amelyek nem jelentenek aránytalan és indokolatlan terhet, és adott esetben szükségesek, hogy biztosítsák a fogyatékossgal élő személy alapvető emberi jogainak és szabadságainak a mindenkit megillető, egyenlő mértékű élvezetét és gyakorlását. Ez a cikk arról is rendelkezik, hogy az ésszerű alkalmazkodás megtagadása a hátrányos megkülönböztetés egyik formája. Az ésszerű alkalmazkodás kötelezettsége felfogható úgy, mint egy kiegészítő szabály az egyenlő esélyű hozzáférés és akadálymentesség biztosítása mellett. Az ésszerű alkalmazkodás biztosításának kötelezettsége az akadálymentesítéssel szemben utólagos és egyénhez kapcsolódó kötelezettség, attól a pillanattól kezdve érvényesíthető, amikor fogyatékossgal élő személynek arra egy adott helyzetben szüksége van. Az ésszerű alkalmazkodásnak egyfajta, a hozzáférhetőséget tovább fejlesztő szerepe van, mivel az egyéni helyzetben segíthet elérni a hozzáférést olyanoknak, akik a jogszabályi előírások keretei közül állapotuk miatt kiesnek. Mivel az egészségkárosodás nagyon sokféle módon jelenik meg, ezért valamennyi egyéni szükségletre az általános akadálymentesítési előírások nem tudnak választ adni. Az ésszerű alkalmazkodás követelményét, mindig az egyén adottságaihoz kell igazítani, éppen ezért nem lehet meghatározni előre, hogy pontosan milyen intézkedés szükséges. Az ésszerű alkalmazkodás azonban lehetővé teszi, hogy ezekre az egyéni speciális igényekre – bizonyos korlátokkal – utólag adjon választ a társadalom. Az ésszerű alkalmazkodás tehát az akadálymentes épített környezet oly módon történő kiegészítése, hogy a fogyatékossgal élő személy mindazokat a tevékenységeket önállóan el tudja végezni, amelyek az adott szolgáltatás másokkal egyenlő módon történő igénybevétele megkíván.

Az ésszerű alkalmazkodás megtagadása a CRPD 2. cikke szerint a fogyatékossgal alapján történő hátrányos megkülönböztetés egyik formája. A CRPD ratifikációjával a magyar állam kötelezettséget vállalt az ésszerű alkalmazkodás követelményének magyar jogba való átültetésére, arra, hogy jogszabályban szabályozza: az ésszerű alkalmazkodás követelményének megtagadása hátrányos megkülönböztetésnek minősül. Magyarország azonban ennek a kötelezettségének mindeztidáig csak kisebb részben tett eleget, kizárólag a foglalkoztatás területén található az ésszerű alkalmazkodás követelményével összefüggő szabályokat.

Fontos ugyanakkor a CRPD-vel kapcsolatban kiemelni, hogy miután az egyezményt Magyarország ratifikálta, az a magyar jogrendszer részévé vált, tehát azt alkalmazni kell. Alkalmazni kell továbbá a CRPD-t Magyarország európai uniós tagságára tekintettel is: a CRPD-hez az EU 2010-ben csatlakozott (2010/48/EK tanácsi határozat), így az az Európai Unióról szóló szerződés 216. cikk (2) bekezdése alapján az uniós joganyag részévé vált, kötelező az EU intézményei és tagállamai részére. Miután a tagállami jogot a tagállamok intézményeinek és szerveinek az uniós joggal összhangban kell értelmezni, így a CRPD-vel összhangban értelmezendők a hazai jogszabályok is.

A CRPD alapján valójában minden szolgáltatás tekintetében biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférést és az észszerű alkalmazkodást.

Hazai jogszabályok

A CRPD-n kívül az *Alaptörvény*, a Fot., az Ebktv. az Étv., valamint az OTÉK vonatkozó rendelkezései más-más nézőpontból és fogalomkészlettel ugyan, de mindenkire érvényes jogi normaalkotás útján jelölik ki a hozzáférhetőség és akadálymentesség mérőföldköveit.

Az Alaptörvény rendelkezései

Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése alapján Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

A (4) bekezdés szerint Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, míg az (5) bekezdés arról rendelkezik, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A Fot. rendelkezései

Az akadálymentesítési kötelezettséget a Fot. állapította meg és vezette be a magyar jogrendszerbe.

A Fot. 5. § (1) bekezdés szerint **a fogyatékos személynek joga van a számára akadálymentes, továbbá érzékelhető és biztonságos épített környezetre.**

A Fot. 6. § alapján a fogyatékos személy számára biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférés lehetőségét a közérdekű információkhoz, továbbá azokhoz az információkhoz, amelyek a fogyatékos személyeket megillető jogokkal, valamint a részükre nyújtott szolgáltatásokkal kapcsolatosak, míg a 7. § arról rendelkezik, hogy a kommunikációban jelentősen gátolt személy számára a közszolgáltatások igénybevételekor lehetővé kell tenni a tájékozódás és a személyi segítség feltételeit, illetve az információs társadalom nyújtotta lehetőségek erősítik az esélyegyenlőséget a fogyatékos személyek számára. A fogyatékos személyt az információs esélyegyenlőség megilleti az információs társadalmi szolgáltatások igénybevételekor.

A Fot. 7/A. § (1) bekezdése előírja, hogy a fogyatékos személy számára – figyelembe véve a különböző fogyatékosági csoportok eltérő speciális szükségleteit – biztosítani kell a **közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést.** A (2) bekezdés pedig előírja, hogy a közszolgáltatások engedélyezésére vonatkozó külön jogszabályok szerinti hatósági eljárás során az egyenlő esélyű hozzáférés szempontjának érvényesülését biztosítani kell.

A Fot. 8. §-a alapján a **közlekedési rendszereknek, továbbá a tömegközlekedési eszközöknek, utasforgalmi létesítményeknek** – beleértve a jelző- és tájékoztató berendezéseket is – alkalmasnak kell lenniük a fogyatékos személy általi biztonságos igénybevételre. A közlekedésében jelentősen akadályozott fogyatékos személy közlekedését – az indulási helytől a célállomásig történő – szállítást végző hálózat működtetésével is lehet biztosítani. (Fot. 9. §)

A Fot. 10. §-a pedig kötelezettséget teremt arra, hogy a **közhasználatú parkolóban** a közlekedésében akadályozott fogyatékos személyek számára – a külön jogszabály szerint – megfelelő számú és alapterületű parkolóhely kialakításáról kell gondoskodni.

A Fot. 4. § ha)-hc) pontja meghatározza az **egyenlő esélyű hozzáférés fogalmát**:

- ha) a szolgáltatás egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha igénybevétele – az igénybe vevő állapotának megfelelő önállósággal – mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára akadálymentes, kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető;

- hb) az épület egyenlő eséllyel hozzáférhető, ha mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára megközelíthető, a nyilvánosság számára nyitva álló része bejárható, vészhelyzetben biztonsággal elhagyható, valamint az épületben a tárgyak, berendezések mindenki számára rendeltetésszerűen használhatók,

- hc) az információ egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha az mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető, az ahhoz való hozzájutás pedig az igénybe vevő számára akadálymentes.

A Fot. 4. § f) pontja határozza meg a **közszolgáltatás** fogalmát, ez alapján közszolgáltatásnak minősül

fa) minden közhatalmi tevékenység – ideértve a hatósági, kormányzati és minden egyéb közigazgatási, valamint igazságszolgáltatási tevékenységet –, továbbá az Országgyűlés, az Országgyűlésnek beszámolóval tartozó szervek, az Alkotmánybíróság, az alapvető jogok biztosa, az ügyészség, valamint a honvédelmi és rendvédelmi szervek által hatáskörük gyakorlása során kifejtett tevékenység,

fb) az állam által fenntartott intézmény által nyújtott közszolgálati médiaszolgáltatás, továbbá oktatási, közművelődési, közgyűjteményi, kulturális, tudományos, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi, egészségügyi, sport-, ifjúsági, foglalkoztatási, közlekedési szolgáltatás, ellátás, illetve tevékenység,

fc) a helyi és nemzetiségi önkormányzat hatásköre gyakorlása során kifejtett minden tevékenység – ideértve különösen a hatósági és egyéb közigazgatási tevékenységet –, valamint

a helyi önkormányzat, a nemzetiségi önkormányzat, a nem állami, helyi önkormányzati vagy nemzetiségi önkormányzati fenntartó és az egyházi jogi személy által fenntartott, közfinanszírozásban részesülő intézmény által nyújtott fb) alpont szerinti szolgáltatás, ellátás, tevékenység,

fd) minden ügyfélszolgálati rendszerben működtetett szolgáltató tevékenység, továbbá

fe) minden olyan hatósági engedély vagy hatósági kötelezettség alapján végzett nyilvános szolgáltató tevékenység, amely település vagy településrész közellátását szolgálja, használata nem korlátozott, illetve nem korlátozható;

Az Ebktv. rendelkezései

Az Ebktv. rendelkezik az egyenlő bánásmód követelményéről, a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról. Az akadálymentesítés elmaradása közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül.

Az Ebktv. 8. § g) pontja alapján közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt fogyatékosága miatt részesül kedvezőtlenebb bánásmódban, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben levő személy vagy csoport részesül, részesült vagy részesülne.

Az Ebktv. rendelkezik arról is, hogy kikre terjed ki a törvény hatálya, azaz kiknek kell megtartani az egyenlő bánásmód követelményét (esetünkben: kiket terhel az akadálymentesítési kötelezettség).

Az Ebktv. 4. § szerint az egyenlő bánásmód követelményét minden jogviszonyában, minden eljárásában és intézkedése során köteles megtartani

a) a magyar állam,

b) a helyi és nemzetiségi önkormányzatok, ezek szervei,

c) a hatósági jogkört gyakorló szervezetek,

d) a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek,

e) a közalapítványok, köztisztviselők, valamint munkavállalók és munkáltatók érdekképviseleti szervezetei,

f) a közszolgáltatást végző szervezetek,

g) a köznevelési intézmények, a szakképző intézmények és a felsőoktatási intézmények (a továbbiakban együtt: oktatási intézmény),

- h) a szociális, gyermekvédelmi gondoskodást, valamint gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó személyek és intézmények,
- i) a muzeális intézmények, a könyvtárak, a közművelődési intézmények,
- j) az önkéntes kölcsönös biztosítópénztárak, a magánnyugdíj pénztárak,
- k) az egészségügyi ellátást nyújtó szolgáltatók,
- l) a pártok, valamint
- m) az a)-l) pontok alá nem tartozó költségvetési szervek

Ezekon kívül az adott jogviszony tekintetében az Ebktv. 5. § alapján az egyenlő bánásmód követelményét köteles megtartani,

- a) aki előre meg nem határozott személyek számára szerződés kötésére ajánlatot tesz vagy ajánlattételre felhív,
- b) aki az ügyfélforgalom számára nyitva álló helyiségeiben szolgáltatást nyújt vagy árut forgalmaz,
- c) az állami támogatás felhasználása során létrejövő jogviszonyai tekintetében az állami támogatásban részesülő egyéni vállalkozó, jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet az állami támogatás igénybevételeitől kezdődően mindaddig, amíg az állami támogatás felhasználását az arra jogosult szerv a rá vonatkozó szabályok szerint ellenőrizheti, valamint
- d) a munkáltató a foglalkoztatási jogviszony, az utasításadásra jogosult személy a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony, illetve az ezekkel közvetlenül összefüggő jogviszonyok tekintetében.

Az akadálymentesítési kötelezettségre, a szolgáltatás egyenlő esélyű hozzáféréseinek biztosítására vonatkozóan az Ebktv. nem tartalmaz kifejezett rendelkezést, azonban az EBTT akadálymentesítésről szóló 309/1/2011 (II.11). TT. sz. fentebb már idézett állásfoglalása kimondja, hogy az akadálymentesítési kötelezettség elmulasztása az egyenlő bánásmód megsértését eredményezi, közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósít meg.

Ezt a következetes álláspontot képviseli a diszkriminációs ügyeket vizsgáló AJBH EBFF, a hazai bíróságok, valamint a nemzetközi jogi fórumok, így például a CRPD Bizottság, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága is: a joggyakorlat e tekintetben teljesen egységes.

Ebktv. 3. § d) pontja meghatározza a közszolgáltatás fogalmát, amely szerint közszolgáltatásnak minősül a szerződéskötési kötelezettség alapján a lakosság alapvető szükségleteinek ellátására irányuló szolgáltatás, így különösen a villamosenergia-, gáz-, hő-,

víz-, szennyvíz- és hulladékkezelési, köztisztasági, postai és távközlési szolgáltatás, továbbá a menetrend alapján közlekedő járművekkel végzett közforgalmú személyszállítás.

Témánk szempontjából is fontos továbbá az Ebktv. 2. §-ában megfogalmazott általános rendelkezés, amelynek alapján az egyenlő bánásmód követelményére vonatkozó, külön jogszabályokban meghatározott rendelkezéseket az Ebktv. rendelkezéseivel összhangban kell alkalmazni.

Az Étv. rendelkezései

Az Étv. 2. § 1. pontja alapján akadálymentes az épített környezet akkor, ha annak kényelmes, biztonságos, önálló használata minden ember számára biztosított, ideértve azokat az egészségkárosodott egyéneket vagy embercsoportokat is, akiknek ehhez speciális eszközökre, illetve műszaki megoldásokra van szükségük. Az Étv. a **közhasználatú épületekre** vonatkozóan határoz meg akadálymentesítési követelményeket. A 31. § (1) bek. d) pontja alapján a közhasználatú építmények esetében az **építmény elhelyezése** során biztosítani kell a mindenki számára **biztonságos és akadálymentes megközelíthetőséget**. A 31. § (4) bek. c) pont alapján az építménynek és részeinek (önálló rendeltetési egység) **építése, felújítása, átalakítása, bővítése, helyreállítása, korszerűsítése során** mindenki számára biztosítani kell a közhasználatú építmények esetében **a biztonságos és akadálymentes használatot**. A közhasználatú épületek esetében tehát biztosítani kell az akadálymentes megközelíthetőséget és használatot.

Az Étv. 2. § 9. pontja meghatározza a **közhasználatú építmény fogalmát**. E szerint az olyan építmény (építményrész) tekinthető közhasználatúnak, amely

- a település vagy településrész ellátását szolgáló funkciót tartalmaz, és
- használata nem korlátozott, illetve nem korlátozható (például alap-, közép-, felsőfokú oktatási, egészségvédelmi, gyógyító, szociális, kulturális, művelődési, sport, pénzügyi, kereskedelmi, biztosítási, szolgáltatási célú építmények mindenki által használható részei), továbbá
- használata meghatározott esetekben kötelező, illetve elkerülhetetlen (például a közigazgatás, igazságszolgáltatás, ügyészség építményeinek mindenki által használható részei), valamint,
- amelyet törvény vagy kormányrendelet közhasználatúként határoz meg.

Az OTÉK akadálymentességre vonatkozó általános rendelkezései

Az OTÉK az általános előírások között rendelkezik arról, hogy az építménynek meg kell felelnie a rendeltetési célja szerint a biztonságos használat és akadálymentesség alapvető követelményeinek (OTÉK 50. § (3) bek. d) pont).

Az OTÉK 54/A. § (1) bekezdése alapján a tervezési programban meg kell határozni a közhasználatú építmény azon építményrészeit, amelyeknél az akadálymentes használatot biztosítani kell. Az akadálymentes használatához olyan jelző-információs rendszert kell alkalmazni, amely a rendeltetésszerű használó fogyatékos személyt segíti az építmény, építményrész használatában.

Az OTÉK 54/A. § (2) bekezdése szerint az elsődlegesen fogyatékos személyek használatára szolgáló épületet, épületrészt, önálló rendeltetési egységet és helyiséget az akadálymentes használatot biztosító módon kell tervezni és megvalósítani.

Az OTÉK 104. § (1) bekezdése szerint közhasználatú építmény akadálymentes használatra kialakított önálló rendeltetési egységéhez akadálymentes megközelíthetőséget kell biztosítani.

Az OTÉK 108. § (9) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a meglévő építmények utólagosan akadálymentesítendő építményrészeit úgy kell meghatározni, hogy az építményben lévő közszolgáltatás hozzáférése mindenki számára biztosított legyen.

Az OTÉK 108. § (11) bekezdése alapján az építmény utólagos akadálymentessé tétele csak részben valósítható meg, a részleges akadálymentesítése is elfogadható, ha az ott lévő közszolgáltatás így is mindenki számára akadálymentesen hozzáférhető.

A jogértelmezés nehézségei

Sajnálatos módon – amint ez a fentiekből látható – a jogszabályi rendelkezések között nincs összhang, ezért sok esetben nem dönthető el teljesen egyértelműen, hogy egy adott szolgáltatásra, építményre nézve van-e akadálymentességi kötelezettség. Ez a fogalmi zavar a gyakorlatban sok esetben ahhoz vezet, hogy az építetők, beruházók a „kisebb ellenállás” felé mozdulnak el, és azt a jogértelmezést fogadják el érvényesnek, amely az akadálymentesség tekintetében megengedőbb, azaz, amelyik alapján nem jogsértő az akadálymentesség elmaradása.

A továbbiakban bemutatjuk, hogy az egymással konkuráló fogalmak, a nem egyértelmű fogalommeghatározások, illetve más jogszabályi rendelkezések jogbizonytalansághoz, téves jogértelmezéshez vezethetnek.

Egymással konkuráló fogalmak

A Fot. és az Ebktv. a **közszolgáltatások** esetében írja elő az akadálymentesítési kötelezettséget, a Fot. 4. § f) pontjában a közszolgáltatás fogalmát is megadja. Az Ebktv. – amelynek

rendelkezései alapján az akadálymentesítés elmaradását hátrányos megkülönböztetésnek kell tekinteni – szintén meghatározza a közszolgáltatás fogalmát, azonban más tartalommal, mint a Fot. Ezekkel szemben az Étv. az akadálymentesítési kötelezettséget nem a közszolgáltatás nyújtásához köti, hanem ahhoz, hogy az adott épület **közhasználatúnak** tekinthető-e, tehát egy teljesen másik fogalommal operál.

Természetesen van átfedés a Fot. (és az Ebktv.) közszolgáltatás fogalma és a közhasználatúság Étv. szerinti meghatározása között, azonban az bizonyos, hogy a jogbiztonság követelményének nem felel meg ez a kettős szabályozás, így a jogkövető magatartás tanúsítására kötelezettek számára nem egyértelmű, hogy mely esetben törvényi előírás az akadálymentesítés. A lex specialis derogat generali jogelv alkalmazásával sem oldható fel egyértelműen az ellentmondás. Álláspontunk szerint a három jogszabály viszonyában nem dönthető el egyértelműen, hogy melyik az általános és melyik a speciális jogszabály.

Mindenképpen arra van szükség, hogy a három jogszabály fogalomhasználata egységes legyen, annak érdekében, hogy egy adott épület tervezésénél, átalakításánál, stb. egyértelmű legyen az építésben részt vevő minden szereplő számára, hogy az akadálymentesítési kötelezettség fennáll-e. A fogalmi keveredést és az építésügy szereplőinek bizonytalanságát jól példázza, hogy a MEOSZ-tól több alkalommal kértek állásfoglalást bizonyos típusú szolgáltatásoknak helyt adó épületeknél arra vonatkozóan, hogy a nyújtott szolgáltatás közszolgáltatás-e, az építmény közhasználatú-e, így kötelező-e az akadálymentesítés.

Nem egyértelmű fogalommeghatározások

További probléma, hogy úgy a Fot. közszolgáltatás fogalma, mint az Étv. meghatározása a közhasználatú épületekről értelmezési kérdéseket vet fel.

A Fot. közszolgáltatás fogalma

A Fot. 4. § fa) – fc) pontja elsősorban a közszféra, illetve a magánszféra bevonásával működő szociális szolgáltatók által nyújtott szolgáltatásokra vonatkozik. Ezek a meghatározások viszonylag egyértelműek, bár az okoz némi bizonytalanságot, hogy az fb) pont második fordulata is kizárólag az állam által fenntartott oktatási, közművelődési, stb. szolgáltatásra, ellátásra, tevékenységre vonatkozik-e.

A 4. § fd) pont (minden ügyfélszolgálati rendszerben működtetett szolgáltató tevékenység) is viszonylag egyértelmű, azonban a 4. § fe) pontja, amely szerint közszolgáltatás minden olyan hatósági engedély vagy hatósági kötelezettség alapján végzett nyilvános szolgáltató tevékenység, amely település vagy településrész közellátását szolgálja, használata nem korlátozott, illetve nem korlátozható, sok értelmezési kérdést vet fel.

Nézzük meg alaposabban a Fot. 4. § fe) pontját, amely szerint közszolgáltatásnak minősül egy szolgáltatás, ha az alábbiak igazak rá:

- hatósági engedélyköteles tevékenység: ez egyértelmű rendelkezés, nagyon sok tevékenység tartozik ide.
- nyilvános szolgáltatótevékenység: ez is egyértelmű
- használata nem korlátozott, illetve nem korlátozható: ez a feltétel is egyértelmű
- település vagy településrész közellátását szolgálja: Ez a tagmondat több kérdést is felvet. Mi szolgálja a település vagy településrész közellátását? Vannak olyan szolgáltató tevékenységek, amelyek esetében nem kérdőjelezhető meg, hogy ide tartoznak-e. Például az élelmiszerárúsítás vagy a gyógyszerári tevékenység nyilvánvalóan ide tartoznak. Mi a helyzet azonban például egy étteremmel, egy kávéházzal vagy egy szállodával? Ezek a település vagy településrész közellátását szolgálják vagy sem? Ebben a körben nagy az értelmezési bizonytalanság. A beruházók, építetők, tervezők hajlamosak a könnyebb ellenállás, és a kevésbé költségigényes megoldás felé elmozdulni, ami jelen esetben azt jelenti, hogy jogértelmezésük megszorító, a kétséges szolgáltatásokat inkább nem tekintik közszolgáltatásnak, így ezek a szolgáltatások nem akadálymentes épületekben valósulnak meg, nem lesznek egyenlő eséllyel hozzáférhetők.

Sajnos a jogalkalmazó szervek elé ritkán kerül olyan ügy, amely támpontot adhatna a jogkereső közönségnek a közszolgáltatás Fot. 4. § fe) pont szerinti fogalmának értelmezésében. Jó példának tekinthetjük azonban a Fővárosi Törvényszék viszonylag friss, 2021. júniusi ítéletét.

A Fővárosi Törvényszék K. 701.706/2021/18. számú ítéletében értelmezte a közszolgáltatás fogalmát. Az ügyben, amely az EBH (alperes) határozatának bírósági felülvizsgálata iránt indult, a látássérült érdekelt azt sérelmezte, hogy a honlapon a felperes által üzemeltetett webshopon vásárolni nem tud, mivel az képernyőolvasó szoftverrel nem használható, így az online vásárlási szolgáltatáshoz nincs egyenlő esélyű hozzáférése. A bíróságnak a konkrét ügyben arra kellett választ adnia, hogy a Fot. 7/A. § (1) bekezdésében szereplő kötelezettség körében a felperes tárgybeli szolgáltatása a Fot. 4. § f) pontjában meghatározott közszolgáltatásnak tekinthető-e, nevezetesen a Fot. 4. § fe) pontjának meghatározása kiterjed-e a nyújtott szolgáltatásra. A bíróság megvizsgálta, hogy az fe) pont konjunktív feltételei közül mindegyik megvalósul-e. Megállapította, hogy a webshopon keresztül végzett csomagküldő kereskedelem, mint nyilvános, tehát bárki által igénybe vehető szolgáltató tevékenység folytatása több hatósági engedélyhez kötött. A webshop használatát a honlapon megjelölt kiszállítási területre az igénybe vevői kör tekintetében a felperes nem korlátozta. Megállapította azt is, hogy az élelmiszerkiszállítás szolgáltatás az érdekelt által lakott településrész – más kereskedelmi szolgáltatókkal közösen történő, tehát nem kizárólagosan nyújtott – élelmiszerellátását szolgálja. A kérdés ezek után az volt, hogy az élelmiszerellátás közellátásnak tekintendő-e.

Itt a bíróság is felismerte az értelmezési nehézséget: kiemelte, hogy a közellátás fogalma a magyar jogban egyértelműen nem definiált. A közellátás nyelvtani jelentésénél fogva jelentheti egyrészt a közösség által az egyén részére nyújtott ellátásokat, másrészt jelentheti a közösség tagjainak alapvető, a létfenntartásukhoz szükséges közszükségleti cikkekkal történő ellátását.

A bíróság megítélése szerint a létfenntartáshoz szükséges alapvető élelmiszerek biztosítása a közellátás fogalma alá tartozik. Miután az élelmiszerellátás egyértelműen a létfenntartáshoz szükséges, közszükségleti cikkekkel való ellátás körébe esik, így a törvényhely értelmezése szempontjából sajnálatos, hogy a bíróság nem tért ki annak elemzésére, hogy mi tartozik, mi tartozhat bele „a közösség által az egyén részére nyújtott ellátások” körébe.

A bíróság hivatkozott a Fot-ot módosító, *a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény módosításáról szóló 2007. évi XXIII. törvényre* (Módtv.) is, amely beiktatta a 4. § fe) pontot, illetve a Módtv. 1. §-ához fűzött indoklásra is, amely szerint annak, hogy a törvény beemelte a közszolgáltatások körébe a település vagy településrész közellátását szolgáló, hatósági engedély vagy hatósági kötelezettség alapján végzett nyilvános szolgáltató tevékenységeket is az az oka, hogy a fogyatékos személyek többsége elsősorban nem a kormányzati szervek épületeinek a látogatója. Sokkal gyakoribb például az áruházak, a vendéglátóipari és idegenforgalmi egységek, a vállalkozásként működő gyógyszertárak használata.

A bíróság nagyrészt a fenti indoklásra támaszkodva megállapította azt is, hogy a „Fot. 4. § fe) pontja beiktatásával **a jogalkotó célja kifejezetten a közszolgáltatások körének bővítése, a fogalomnak a magánszféra egyes szolgáltatásaira történő kiterjesztése volt, különösen az áruházak, a vendéglátóipari és idegenforgalmi egységek, a vállalkozásként működő gyógyszertárak akadálymentességének elérése érdekében, amely jogalkotás elsősorban a szolgáltatási helyszíneként működő épületek, másodsorban maguknak a szolgáltatásoknak a komplex akadálymentesítését célozta.**”[28] Hozzátette, hogy jelentősége van annak, hogy a bíróságnak a jogszabály-értelmezési kötelezettségét egyrészt az Ebktv-re, az Alaptörvény II. és XV. cikkére, valamint nemzetközi kötelezettségeire utaló preambulumban és a címzetti kört nem szűkítő módon megfogalmazó 1. §-ában foglaltakra figyelemmel kellett teljesítenie. Másrészt az Ebktv. preambulumban szereplő hatékony jogvédelem – amennyiben külön jogszabályt is alkalmazni kell – az Ebktv. 2. §-ában meghatározott alkalmazási előírás útján érvényesül, így a Fot. rendelkezéseinek értelmezését az Ebktv-ben rögzített jogalkotói cél érvényre juttatását szem előtt tartva kell elvégezni.

A Fővárosi Törvényszék ítélete több szempontból jelentős, a fogyatékos emberek egyenlő esélyű hozzáférése szempontjából kedvező jogértelmezést ad. Egyrészt fontos abból a szempontból, hogy az Ebktv. 2. §-át tekinti zsinórmértéknek és hangsúlyozza a külön jogszabályok értelmezése Ebktv. konform jogértelmezésének szükségességét, másrészt a Fot. 4. § fe) pontját nem megszorítóan értelmezi, a közellátás fogalmát a nyilvánvalóan e körbe tartozó szolgáltatásokon kívül – elsősorban a Módtv. 1. §-ához fűzött indoklásból kiindulva – kiterjeszti az áruházakra, a vendéglátóipari és idegenforgalmi egységekre, valamint a vállalkozásként működő gyógyszertárakra.

Az Étv. 2. § 9. pontjának közhasználatú építmény fogalma

Az Étv. fogalommeghatározása hasonlóságot mutat a Fot. 4. § fe) pontjával, azonban nem azonos azzal. Egyeznek bennük az alábbi követelmények:

- település vagy településrész (köz)ellátását szolgáló (szolgáltató tevékenységet) funkciót tartalmaz, illetve (szolgálja)
- használata nem korlátozott, illetve nem korlátozható.

Különbség, hogy az Étv. ezeken kívül azt kívánja meg, hogy

- az építmény használata meghatározott esetekben kötelező, illetve elkerülhetetlen legyen
- illetve külön esetet is szabályoz: azok az építmények, amelyeket törvény vagy kormányrendelet közhasználatuként határoz meg.

A Fot. 4. § fe) pontja a hasonló kritériumokon kívül az alábbiakat kívánja meg:

- a tevékenység hatósági engedély vagy hatósági kötelezettség alapján végzett tevékenység
- nyilvános tevékenység.

Amint az látható, az Étv. fogalommeghatározása és a Fot. fogalommeghatározása nem fedik egymást, ráadásul az Étv. nem szól azokról a kategóriákról, amelyeket a Fot. 4. § fa) – fd) pontjai lefednek. Ugyanakkor az 4. § fa) – fc) pontjaiban körülírt tevékenységek többé-kevésbé párhuzamba állíthatók az Étv. 2. § 9. pont harmadik francia bekezdésében foglaltakkal: az építmény használata meghatározott esetekben kötelező, illetve elkerülhetetlen; a Fot. fd) pontjában foglaltakra (minden ügyfélszolgálati rendszerben működtetett szolgáltató tevékenység), azonban nem igazán találunk párhuzamot az Étv. rendelkezései között.

De nézzük meg, hogyan értelmezi a joggyakorlat az Étv. 2. § 9. pontját. Ehhez leginkább a Kúria **KGD2016. 11.** számú döntése nyújt iránymutatást. A döntésében a Kúria úgy foglalt állást, hogy az Étv. 2. § 9. pontja négy francia bekezdésében foglalt kritériumokat a rendszertani, nyelvtani és logikai értelmezés szerint nem lehet konjunktív feltételekként értékelni, azaz bármelyik feltétel hiánya nem zárja ki a közhasználatúnak minősítést. **Az első feltétel a második vagy harmadik feltétellel együtt alkot konjunktivitást, a negyedik feltétel különállóan értelmezendő.**

E szerint annak eldöntéséhez, hogy egy épület közhasználatú építmény-e, elég, ha az első és második feltétel teljesül: az épület település vagy településrész ellátását szolgáló funkciót tartalmaz és használata nem korlátozott vagy nem korlátozható; vagy az első és harmadik feltétel teljesül: az épület település vagy településrész ellátását szolgáló funkciót tartalmaz és használata meghatározott esetekben kötelező, illetve elkerülhetetlen. Értelmezhetjük ezt úgy, hogy az Étv. szabályozása kevesebbet vagy más feltételt támaszt, mint a Fot.

A konkrét ügyben egyébként a Kúria a fenti érvelés mentén egy kávéház megnevezésű, kávéház, vendéglátó egység és diszkó funkciójú építményt nem minősített közhasználatúnak, azt követően, hogy az építésügyi szakhatóság közhasználatúnak minősítette az épületet. A MEOSZ nem ért egyet a Kúria állásfoglalásával. A kávéház, vendéglátó egység által nyújtott

szolgáltatások igénybevétele valóban nem feltétlenül része a közmegegyezés szerinti alap ellátásnak (például élelmiszerüzlet), azonban a törvény szövege nem is „alapellátási”, hanem pusztán „ellátási” funkciót nevesít. A MEOSZ álláspontja szerint a kávéház, vendéglátó egység szolgáltatása közszolgáltatás, – és mint ilyen akadálymentesnek, egyenlő eséllyel hozzáférhetőnek kell lennie – hiszen az Étv. közhasználatú építmény fogalma kapcsán kifejtettek szerint **az „ellátás”, illetve közszolgáltatás fogalma nem szűkíthető le a legalapvetőbb életfunkciók kielégítését szolgáló ellátási formákra, szolgáltatásokra. Hangsúlyozzuk azt is, hogy a Kúria sem a Fot. rendelkezéseit, sem azt nem vette figyelembe, hogy a külön törvényeket az Ebktv-vel összhangban kell értelmezni.**

Mi több, a Kúria jogértelmezése teljesen figyelmen kívül hagyja a CRPD-ben foglaltakat (lásd később), illetve azt, hogy a hazai jogszabályokat a CRPD-nek való megfelelés érdekében a CRPD-ben foglaltakkal összhangban kell értelmezni. A Nyusti és Takács v. Hungary¹⁶ ügyben – amely a látássérültek számára hozzáférhető bankautomaták hiánya miatt indult – a magyar bíróságok nem CRPD-konform jogértelmezése vezetett oda, hogy a CRPD Bizottság elmarasztalta Magyarországot, és megállapította, hogy a CRPD a nem állami szereplők számára is előírja a termékek és szolgáltatások hozzáférhetővé tételét. A Bizottság a döntésében a szolgáltatás hozzáférhetővé tételének kötelezettségét nem korlátozta, sem a közszolgáltatásokra, sem az épület közhasználatúságára.

Az Ebktv. közszolgáltatás fogalma

A fent kifejtettekhez hozzájön, hogy az Ebktv. egy harmadik tartalmú fogalommal dolgozik. Az Ebktv. 3. § d) pontja alapján közszolgáltatásnak minősül a szerződéskötési kötelezettség alapján a lakosság alapvető szükségleteinek ellátására irányuló szolgáltatás, így különösen a villamosenergia-, gáz-, hő-, víz-, szennyvíz- és hulladékkezelési, köztisztasági, postai és távközlési szolgáltatás, továbbá a menetrend alapján közlekedő járművekkel végzett közforgalmú személyszállítás.

Látható a fentiekből is, hogy a három jogszabály akadálymentességre vonatkozó szabályai önmagukban is értelmezési kérdéseket vetnek fel, ráadásul a két fogalom kritériumai (közszolgáltatás, közhasználatú épület) messze nem állnak egymással összhangban, de még a Fot. és az Ebktv. közszolgáltatás meghatározása sem azonos.

Az összhang megteremtésének egyik módja lehet, ha az Étv. az akadálymentesítési kötelezettséget nem a közhasználatú építmények esetében kívánja meg, hanem a közszolgáltatást nyújtó épületek tekintetében, és a közszolgáltatás fogalmának tekintetében a Fot-ra utal. Az Ebktv. és a Fot. közszolgáltatás fogalmának összhangba hozása pedig szintén

---

¹⁶ Szilvia Nyusti and Péter Takács v. Hungary, CRPD/C/9/D/1/2010.

megoldható ügy, ha az Ebktv. a Fot-ra utal a közszolgáltatás meghatározásakor, vagy akár nem is tartalmaz ilyen fogalmat.

Megjegyezzük, hogy van eset, amikor a jogalkotó – ugyan nem az épített környezetre vonatkozóan – a közszolgáltatásokon túl kiszélesíti a hozzáférhetőségi (akadálymentességi) követelményt. *A segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól szóló 27/2009. (XII. 3.) SZMM rendelet* 9. § (1) bekezdése alapján a Fot. 7/A. § (1) bekezdésében meghatározott, a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása érdekében a gazda és a kiképző (a továbbiakban együtt: segítő kutyát alkalmazó személy) jogosult a – (2) bekezdés szerinti kivétellel – segítő kutyával tartózkodni és a segítő kutyát használni a lakosság elől elzárt területek kivételével a Fot. 4. § f) pontja szerinti közszolgáltatást nyújtó szerv, intézmény, szolgáltató területén és egyéb, mindenki számára nyitva álló létesítményben (területen), így különösen közforgalmú tömegközlekedési eszközön, üzletben, ideértve az élelmiszert árusító üzletet és a vendéglátó üzletet is, bevásárlóközpontban, piacon, vásáron, szálláshelyen, játszótéren, egészségügyi, közművelődési, oktatási, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézményben, közfürdő területén, állatkertben, közterületen.

Ez azt jelenti, hogy a közszolgáltatásokon túlmenően egyéb szolgáltatások esetében is biztosított a segítő kutyát használó látássérült emberek számára a szolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés követelménye. Csak félve merünk arra gondolni, hogy a jogalkotó azért szélesítette ki esetükben az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására kötelezettek körét, mert az épített környezet akadálymentesítésével szemben a segítő kutya beengedése a szolgáltatás nyújtójának nem kerül pénzébe.

A CRPD szolgáltatás fogalma

A fentiek mind akkor relevánsak, ha nem lépjük át az „országhatárt”, és kizárólag a hazai jog talaján mozgunk. Abban a pillanatban azonban, amikor a terület legfontosabb nemzetközi jogszabályát, a CRPD-t is figyelembe vesszük, más dimenzióba kerülünk. Az nyilván nem lehet kérdés, hogy a CRPD alkalmazható, alkalmazandó-e. Egységes a jogi álláspont a tekintetben, hogy a CRPD a ratifikálással a hazai jog részévé vált, és mint ilyen, a többi hazai jogszabállyal esik egy megítélés alá.

A CRPD – a Fot-tal, az Étv-vel és az Ebktv-vel szemben – nem korlátozza az akadálymentesítési kötelezettséget a közszolgáltatásokra (közhatalmatúságra). A CRPD 9. cikk (1) bekezdése alapján a fogyatékkal élő személyek részére **másokkal azonos alapon kell biztosítani a szolgáltatásokhoz való hozzáférést.**

A CRPD Bizottság hozzáférhetőségről szóló 2. számú általános kommentár 11. pontjában (2. számú általános kommentár) éppen egy magyar ügyben hozott döntés kapcsán¹⁷ kiemeli, hogy az ügyben a Bizottság arra a véleményre jutott, hogy a nyilvánosan hozzáférhető vagy rendelkezésre álló minden szolgáltatásnak hozzáférhetőnek kell lennie a fogyatékkal élő

---

¹⁷ Szilvia Nyusti and Péter Takács v. Hungary, CRPD/C/9/D/1/2010.

személyek jogairól szóló egyezmény 9. cikkével összhangban. A 2. számú általános kommentár 13. pontja hangsúlyozza, hogy „mindaddig, amíg az áruk, termékek és szolgáltatások nyilvánosan hozzáférhetők vagy rendelkezésre állnak, azoknak hozzáférhetőnek kell lenniük mindenki számára, függetlenül attól, hogy azok állami hatóság által vagy magánvállalkozás tulajdonában vannak, hogy állami hatóság által vagy magánvállalkozás nyújtja-e őket.”

A fentiek alapján a legfontosabb jogalkotási feladat az lenne, hogy az akadálymentesítési és az egyenlő esélyű hozzáférésre vonatkozó kötelezettséget ne kizárólag a közszolgáltatások (közhasználatú épületek) esetén írják elő a jogszabályok, hanem a CRPD-vel összhangban minden szolgáltatás esetében. Tisztában vagyunk vele, hogy a szolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférése nem teremthető meg egyik pillanatról a másikra, hisz az elmúlt 25 év sem volt elegendő érdemi előrelépésekre. Azonban (ahogy a közszolgáltatások esetében is történt) lehetőséget lehet adni arra, hogy a szolgáltatások nyújtói fokozatosan tegyenek eleget a kötelezettségüknek. Mint ahogyan a 2. számú általános kommentár is írja: lehetőség van arra, hogy a részes államok „a hozzáférést – amikor szükséges – fokozatos végrehajtás, valamint nemzetközi együttműködés révén ériék el. A megszüntetendő akadályok és korlátok azonosítására irányuló helyzetelemzés hatékonyan és rövid- vagy középtávú időkeretben elvégezhető. Az akadályokat folyamatos és szisztematikus módon, mégis fokozatosan kell megszüntetni.” (27.) A 2. számú általános kommentár hangsúlyozza, hogy a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés megtagadását a hátrányos megkülönböztetéssel összefüggésében kell vizsgálni. A részes államok általános kötelezettsége a 4. cikk (1) bekezdés b) pontja alapján ezzel összefüggésben, hogy megtegyenek minden megfelelő intézkedést, ideértve a jogalkotási lépéseket a fogyatékosokkal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében. A magyar államnak tehát emiatt is jogalkotási kötelezettsége áll fenn a szolgáltatások akadálymentesítésére vonatkozóan.

A MEOSZ és más fogyatékosügyi érdekvédő szervezetek éppen ilyen tartalmú jogalkotási javaslaton dolgoztak 2021. év folyamán. Egy átfogó Fot. módosítási javaslatot készítettünk az EMMI által összehívott munkacsoport keretei között. A közösen elfogadott javaslatunk szerint a Fot. 7/A. § (1) bekezdése a következőképpen módosulna: „A fogyatékosokkal élő személy számára – figyelembe véve a különböző fogyatékosági csoportok eltérő speciális szükségleteit – biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. A jelen törvény hatálybalépésének napján már működő szolgáltatások esetén 2027. január 1-ig biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférést. A jelen törvény hatálybalépését követően létrejövő szolgáltatások esetén azonnal biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférést.”

Az OTÉK rendelkezései és az ezzel kapcsolatos értelmezési kérdések

Mielőtt rátérünk az OTÉK-kal kapcsolatos értelmezési kérdések bemutatására, hangsúlyoznunk kell, hogy ez az a jogszabály, amely a gyakorlatban a legnagyobb hatással van az épített környezet akadálymentességére. Az építészek és környezettervező rehabilitációs szakmérnökök ugyanis ezen a rendeleten kívül nem igazán vesznek a kezükbe más jogszabályt amikor az építményt tervezik, így ez alapján döntenek el, hogy minek és hogyan kell, vagy nem

kell akadálymentesnek lennie. Az OTÉK-nak ezért a gyakorlatban kiemelkedő jelentősége van. Az OTÉK-ot a kormány az Étv-ben foglalt felhatalmazás alapján alkotta meg, e jogszabály határozza meg az országos településrendezési és építési követelményeket és rendeli el azok kötelező alkalmazását.

Amikor az OTÉK-ot elemezzük egy pillanatra sem szabad szem elől tévesztenünk a jogforrási hierarchiát. Az OTÉK, mint kormányrendelet a törvénynél alacsonyabb rendű jogszabály, azzal ellentétes nem lehet.¹⁸ Fontos kiemelni, hogy az OTÉK akadálymentességre vonatkozó „részletszabályokat” tartalmaz. E szabályok nem lehetnek ellentétesek az Étv-vel, sem más törvénnyel, így a Fot-tal sem. Ezért amennyiben az OTÉK olyan rendelkezést tartalmaz, amely nem eredményezi egy közhasználatú építmény akadálymentességét, illetve a közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférést, a jogszabályok hierarchiája miatt nem az OTÉK-ot kell figyelembe venni, hanem a magasabb rendű jogszabályt – még akkor is, ha az nem ad pontos iránymutatást a méretekre, szövegekre és egyéb részletekre vonatkozóan.

Ugyancsak fontos kiemelni, hogy amennyiben az OTÉK valamire nem ír elő konkrét építési megoldást, azonban az adott építmény akadálymentessége törvényi előírás, **az OTÉK hiányossága nem eredményezheti azt, hogy az épület a törvényi kötelezés ellenére nem lesz akadálymentes.**

Általánosságban elmondható, hogy az OTÉK az épített környezet akadálymentességére vonatkozóan akkor tudja betölteni a funkcióját, ha kellően általános, rugalmas szabályozást biztosít. A jogalkotó nem eshet a kazuisztikus jogalkotás hibájába, azaz nem próbálhat meg minden lehetséges esetet a legapróbb részletekig szabályozni, mert így óhatatlanul joghézagok keletkeznek, a szabályozás nem tudja követni a technikai fejlődést. Ez jelen esetben a gyakorlatban azzal a következménnyel járhat, hogy a fogyatékossgal élő emberek jogai csorbulnak, különösen akkor, ha az OTÉK-ra a szakemberek úgy tekintenek mint az épített környezet akadálymentességére vonatkozó kizárólagos sorvezetőre. Mint ahogyan egy elismert rehabilitációs környezettervező szakmérnök is rámutat, az OTÉK szabályainak „precíz betartása mellett még közel sem biztos, hogy mindenki számára önállóan és biztonságosan használható megoldások születnek. Az épületek/építmények megvalósítása során számos egyéb, építési előírásokban és jogszabályokban nem szabályozott (és nem is szabályozható), épülettípusonként eltérő szakmai szempontnak kell érvényesülnie ahhoz, hogy egy adott épület/épületrész és annak közvetlen környezete ténylegesen mindenki számára hozzáférhetővé és használhatóvá váljon.”¹⁹

A továbbiakban olyan konkrét OTÉK szabályokat elemzünk, amelyek a gyakorlatban akár a fent részletezettek, akár más ok miatt értelmezési vagy más egyéb kérdést vetnek fel.

---

¹⁸ Alaptörvény 15. cikk (4) bekezdés

¹⁹ Parti Mónika: Akadálymentesítés: jellemző hibák, hiányosságok, in: Magasépítés 2014/9.

Az OTÉK kifejezetten kerekesszékre optimalizált szabályai

Az OTÉK 27. § (2) bekezdése szerint a zöldterület övezeteinek közútról, köztérről közvetlenül – kerekesszékekkel és gyermekkocsival is – megközelíthetőnek és használhatónak kell lennie.

Az OTÉK 41. § (2) bekezdése alapján kerekesszékekkel és gyermekkocsival is megközelíthető módon kell kialakítani a közhasználatú építményeket.

OTÉK 67. § b) pont szerint, ha a lejtő járóvonala törtvonalú, akkor a töréspontoknál legalább 1,50x1,50 m szabad terület biztosítandó a kerekesszék fordulásához, a c) pont pedig előírja, hogy több karú lejtők esetében legalább minden második kar utáni pihenőn legalább két kerekesszék találkozásához szükséges szabad hely biztosítandó.

OTÉK 99. § (5) bekezdése szerint közhasználatú építmény és az (1) bekezdés szerinti terület akadálymentes használatához nemektől független, kerekesszéket és más segédeszközt használó személyek részére alkalmas illemhelyet kell létesíteni, amelyek számát a tervezési programban rögzíteni kell. Az akadálymentes használat céljára szolgáló illemhely méretének, berendezési tárgyai elhelyezésének és kialakításának biztosítania kell a rendeltetésszerű használatot a WC-csésze minimum három módon (szemből, oldalról, átlósan-szemből) történő megközelíthetőségét, valamint a helyiségben a kerekesszékekkel történő 360°-os megfordulást. Az akadálymentes használatra alkalmas illemhely is beszámít a (3) bekezdés szerint megvalósítandó mennyiségbe.

Nem kizárólag az épített környezet akadálymentességének esetében merül fel a probléma, hogy a szabályozás a kerekesszéket használó emberekre van optimalizálva, más gyógyászati segédeszközök, mozgást segítő eszközök, és így használóik is háttérbe szorúlnak. Az autóbussz-közlekedés esetén az elektromos mopedek szállítása a mai napig nem megoldott kérdés, bár a vonatkozó EU-s és hazai rendeletek nem kizárólag a kerekesszékekről, hanem „egyéb mozgást segítő eszközről is említést tesznek.²⁰ Az OTÉK kifejezetten a kerekesszékes használatához optimális akadálymentességet írja elő a zöldterület övezeteinek közútról, köztérről közvetlenül való megközelíthetősége, a közhasználatú építmények megközelíthetősége, a lejtőn való közlekedés esetében a forduláshoz és a pihenőhöz szükséges terület méret, valamint a közhasználatú épületben (és néhány egyéb területen) található illemhelyen való megforduláshoz szükséges terület méretének esetében. Ez utóbbi eset külön érdekes, mert közhasználatú építmény (és néhány egyéb terület) esetében az akadálymentes használat érdekében nem csak kerekesszéket, de más segédeszközt használó személyek részére is

---

²⁰ *Az autóbusszal közlekedő utasok jogairól és a 2006/2004/EK rendelet módosításáról*

alkalmas illemhelyet kell létesíteni az OTÉK előírása szerint – a részletszabály azonban már csak a kerekesszékre vonatkozik.

Sajnos az OTÉK szabályozása megszorító joggyakorlatot eredményez, amely a **Kúria BH2021.118. számú döntésében** tetten érhető. Az ügy felperese mozgáskorlátozott, EL-GO/M típusú négykerekű mopeddel közlekedik. Az EBH-nál (alperes) előterjesztett kérelmében azt panaszolta, hogy az egyik kormányablak nem akadálymentes, ezért az épületbe történő bejutás, így a kormányablak szolgáltatásainak igénybevétele számára nem egyenlő eséllyel hozzáférhető. Sérelmezte, hogy a bejárati ajtó kifelé nyílik, illetve hogy a rámpa melletti korlátok között 1,82 méter a távolság. Az őt ért hátrányt abban jelölte meg, hogy minden alkalommal befelé és kifelé menetben is mások segítségét kell igénybe vennie.

Az ügyben a Kúria kimondta, hogy „[a] kerekesszék és az elektromos moped nem azonos eszközök, méretükben, teljesítményükben és más egyéb fontos tulajdonságukban is jelentősen eltérnek egymástól. **A mozgási funkcióban sérült emberek általános gyógyászati segédeszköze a kerekesszék. A vonatkozó építésügyi szabályok értelmében az akadálymentesítést úgy kell megvalósítani, hogy a sérült ember kerekesszékekkel tudjon közlekedni. Önmagában az, hogy a felperes mopeddel közlekedik, nem jelenti azt, hogy az esélyegyenlőséget, illetve az akadálymentesítést a moped méreteihez, és ne az általános kerekesszék méreteihez kellene igazítani.**” Ezért a Kúria szerint közvetlen hátrányos megkülönböztetés nem valósult meg, az egyenlő bánásmód követelménye nem sérült, hiszen a felperes végső soron még az általa használt mopeddel is, a Kormányablak segítségével révén el tudta intézni hatósági ügyét. **Elvi éllel mondta ki továbbá a Kúria, hogy az akadálymentesítést a különböző fogyatékosági csoportok eltérő speciális szükségleteire és nem az adott fogyatékosági csoporton belül az egyes személyek saját, különleges igényére figyelemmel kell biztosítani.**

A Kúria jogértelmezésében az építésügyi szabályokra hivatkozott, amikor kimondta, hogy az akadálymentesítést úgy kell megvalósítani, hogy az a kerekesszékekkel közlekedő ember számára legyen megfelelő. Itt a Kúria – bár sem konkrét jogszabályt, sem jogszabályhelyet nem jelölt meg – nyilvánvalóan az OTÉK-ra utalt, leginkább a 41. § (2) bekezdésére, hiszen ez a szakasz szűkíti le az akadálymentes megközelítés fogalmát kerekesszékekkel (és gyermekkocsival) való megközelíthetőségre. Látható, hogy még a Kúria is „beleesett a csapdába”. Az OTÉK mint kormányrendelet ugyanis nem korlátozhatja az egyenlő esélyű hozzáférés és akadálymentesség fogalmát egy meghatározott segédeszközt használó fogyatékosággal élő emberek csoportjára. A Kúria által is idézett Fot. 7/A. § (1) bekezdése azt mondja ki, hogy a fogyatékos személy számára – figyelembe véve a különböző fogyatékosági csoportok eltérő speciális szükségleteit – biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. Való igaz, hogy a Fot. nem az egyes, különféle fogyatékosággal élő emberek egyéni szükségleteinek, hanem meghatározott fogyatékosági csoportok - az adott csoportra jellemző, sajátos - igényeinek biztosítását írja elő, azonban az elektromos moped használata nem egyéni szükséglet, illetve csak annyiban az, amennyiben a kerekesszék használata, a hallókészülék vagy más rendkívül gyakori gyógyászati segédeszköz használata az. Magyarországon mozgáskorlátozottak tömegei

használnak elektromos mopedet. Aki ilyen segédeszközt használ, az jellemzően súlyosan mozgáskorlátozott, és az együtt felírási korlátok²¹ miatt a mopeden kívül nem is rendelkezik sem elektromos, sem aktív kerekeszékkel, amibe átülhetne, ha ügyet kíván intézni.

A Fot. 7/A. § (1) bekezdése általános érvennyel mondja ki, hogy a fogyatékos személy számára biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. Nem mondhatjuk, hogy csak bizonyos önkényesen kiválasztott segédeszközt használó fogyatékos ember számára biztosítjuk az egyenlő esélyű hozzáférést, az azonos fogyatékosággal rendelkező, azonban más segédeszközt használók számára nem. Az ilyen gyakorlat jogsértő. A hozzáférhetőség, amely csoporthoz kapcsolódik, nem keverhető össze az ésszerű alkalmazkodás kötelezettségével, amely valóban az egyéni szükségletekre ad választ. Ahogyan a 2. számú általános kommentár is írja: [25] „Azon egyének esetében, akik ritka károsodással élnek, amiket nem vettek figyelembe a hozzáférhetőségi szabványok kidolgozásakor, vagy akik nem használják a hozzáférhetőség megvalósítása érdekében kínált a módokat, módszereket vagy eszközöket (például nem olvassák a Braille-írást), még a hozzáférhetőségi szabványok alkalmazása is elégtelen lehet a hozzáférés részükre való biztosításához. Ilyen esetekben ésszerű alkalmazkodást lehet alkalmazni.”

Mindebből az a tanulság, hogy azzal, hogy az OTÉK kiemeli a kerekeszéket a gyógyászati segédeszközök közül, amikor részletszabályokat határoz meg – bár nem vitatjuk a jogalkotó jó szándékát – azt a hatást éri el, hogy azok a mozgáskorlátozott emberek, akik más segédeszközt használnak, téves jogértelmezés miatt olyan épített környezettel szembesülnek, amely számukra nem akadálymentes, ahol a nyújtott közszolgáltatást nem tudják egyenlő eséllyel igénybe venni.

Az OTÉK módosítását javasoljuk ezért, álláspontunk szerint a fenti részletszabályokat úgy kell meghatározni, hogy azok egyaránt vonatkozzanak a kerekeszékre és más mozgást segítő segédeszközre (elektromos moped).

Az OTÉK egyéb, a gyakorlatban problémákat felvető szabályai

Az OTÉK rendelkezései számos egyéb gyakorlati kérdést és problémát vetnek fel. Ezeket rehabilitációs környezettervező szakmérnökök beszámolói alapján gyűjtöttük össze.

Az OTÉK 35. § (1) bekezdése alapján az építési határvonalra helyezett épületrész esetén az építési határvonalra a végleges külső (vakolt vagy burkolt) felületnek kell kerülnie. Az előírt

---

²¹ A gyógyászati segédeszközök társadalombiztosítási támogatásba történő befogadásáról, támogatással történő rendeléséről, forgalmazásáról, javításáról és kölcsönzéséről szóló 14/2007. (III. 14.) EüM rendelet 12. § (4) bekezdése alapján az e rendelet 9. és 10. számú mellékletében meghatározott, azonos funkcionális csoportba tartozó eszközök közül a kihordási időn belül – az (5) és (6) bekezdésben foglaltak kivételével – társadalombiztosítási támogatással csak egyféle gyógyászati segédeszköz rendelhető. Az azonos funkcionális csoportba tartozó termékek kizárólag a 10. számú mellékletben foglalt kombinációban írhatók fel.

legkisebb elő-, és oldalkert méretén belül épületrész – az 1,0 m-nél nem nagyobb kiállású ereszt, 0,6 m-nél nem nagyobb kiállású angolakna és alaptest, valamint az építmény alagsori vagy pinceszinti megközelítését biztosító lépcső vagy lejtő és annak támfala, továbbá a (8)-(9) bekezdésben és a helyi építési szabályzatban foglaltak kivételével – nem állhat.

Probléma, hogy a 35. § szakasz nem szerepelteti a kivételek között az akadálymentes megközelítést szolgáló építményrészeket, így például emelő, esetleg felvonó, illetve a főbejárat megközelítését szolgáló rámpa nem helyezhető el. Új épületnél tervezhető esetleg az építési helyre, de meglévő épületek esetében nem mindig megoldható az építési helyen belül. Javasoljuk a kivételek közé az akadálymentes megközelítést szolgáló építményrészeket felvenni. Megjegyezzük ugyanakkor, hogy az OTÉK 116. §-a utólagos akadálymentesítés esetén az épület vagy az épületben található lakások akadálymentes elérését szolgáló felvonó, rámpa, lejtő és pihenő építésekor feloldja az OTÉK 35. § (1) bekezdésének szabályozását, és kimondja, hogy azok az előírt legkisebb elő- és oldalkert méretén belül is elhelyezhetők.

Az OTÉK 40. § (1) a) pontja alapján az építési telek közterület vagy magánút felőli határvonalán építményt csak úgy szabad elhelyezni, hogy annak része, szerkezeti eleme a közterület, illetőleg a magánút területébe csak a következők szerint nyúlhat be:

a) a csatlakozó terepszinttől mért 2,50 m magasságig

- a határvonaltól mért 0,50 m széles biztonsági sávban elhelyezett szerkezeti elem (például előlépcső, kirakat, levélgyűjtőszekrény, ablakrács, reklámhordozó, világítótest, falra kihajtva rögzített nyílászárny), amely a közlekedők által könnyen észlelhető és kialakítása baleseti veszélyt nem jelent, továbbá, ha az 0,40 m magasság felett kerül elhelyezésre, annak a biztonsági sávra eső vetülete legalább 0,10 m magas vagy 0,60 m széles a környező járófelület felületképzésétől, lábbal tapinthatóan, *jelentősen eltérő* burkolatú jelzősávval körül van véve,

- a közterületi járda gyalogossávjába csak időnként és rövid ideig nyitva tartott nyílászárny (kirakat, gépjárműtároló ajtaja stb.),

A „*jelentősen eltérő*” kifejezés nem egyértelmű, túl széles értelmezési lehetőséget nyújt, ezért nem lehet betartani.

Az OTÉK 41. § (3) bekezdése alapján amennyiben az építmény megközelítésének biztosítására lejtő, rámpa is készül, úgy azt oly módon kell kialakítani, hogy az elérendő szinten legalább 1,5x1,5 m-es vízszintes, szabad terület legyen.

Nem érthető, hogy az OTÉK miért csak az elérendő szinten követeli meg a 1,5 x 1,5 méteres szabad területet.

Javasoljuk, hogy a lejtő vagy rámpa indulásánál is követelmény legyen ekkora méretű szabad terület.

Az OTÉK 42. § (1) bekezdése szerint az új építmények, önálló rendeltetési egységek, területek rendeltetésszerű használatához – a helyi építési szabályzat eltérő rendelkezésének hiányában a (10) és a (11) bekezdésben foglaltak kivételével – legalább a (2) és a (4) bekezdésben előírt mennyiségű és fajtájú gépjármű elhelyezési lehetőségét, továbbá rendszeres teherszállítás esetén rakodóhelyet kell biztosítani. Meglévő építmények bővítése, átalakítása, rendeltetésük módosítása esetében – a (10) bekezdésben foglaltak kivételével – csak a bővítésből, az átalakításból, vagy az új rendeltetésből eredő többlet gépjármű elhelyezéséről kell gondoskodni, a meglévők megtartása mellett. Védett épületek (műemlék, helyi egyedi védelem) bővítéssel nem járó átalakítása, rendeltetésmódosítása esetében – a (10) bekezdésben foglaltak kivételével – nem kell a gépjárművek elhelyezését biztosítani.

Sajnos, míg az új épületeknél teljes számú, a meglévő épületeknél a bővítésből eredő többlet gépjárműre vonatkozó parkolóhelyet kell létesíteni, műemlékeknél az OTÉK nem teszi kötelezővé még többlet parkolóhely létesítését sem.

Azt javasoljuk, hogy akadálymentes parkoló létesítésére vonatkozó kötelezettség (42. § (3) bekezdés) minden esetben úgy terhelje a kötelezettség címzettjét, mintha új építményt létesítene: a teljes épületre vonatkozóan, függetlenül attól, hogy bővítésről van szó, vagy esetleg védett épületről. Ezzel összefüggésben hívjuk fel a figyelmet arra a különösen a belvárosban elterjedt gyakorlatra, hogy a nem létesíthető parkolókat pénzzel váltják meg. Javasoljuk a megváltási lehetőség lehetetlenné tételét az akadálymentes parkolóhelyek vonatkozásában.

Az OTÉK 42. § (3) bekezdés alapján a (2) bekezdés szerint számított minden megkezdett 50 db várakozóhelyből legalább egyet a mozgásukban korlátozottak részére kell kialakítani, amelyekből legfeljebb négy helyezhető közvetlenül egymás mellé.

Bizonyos építményfajták esetében, illetve bizonyos városi zsúfoltabb területen gyakorlat, hogy az önkormányzatok kedvezményt adnak a létesítendő parkolók számának meghatározásakor. Ez esetben a kedvezményezett szám alapján szokták kiszámolni az akadálymentes parkolók számát is.

Álláspontunk szerint az akadálymentes parkolóhelyek számának meghatározásakor mindenképpen az OTÉK szerint meghatározott számból, és nem a helyi építési szabályzatból kell kiindulni, ezt az OTÉK-ban is javasoljuk rögzíteni.

Az OTÉK 42. § (15) és (17) bekezdései rendelkeznek az elektromos gépjármű töltőállomásokról, azonban arra vonatkozóan nem tartalmaz rendelkezést az OTÉK, hogy a töltőállomások közül valahánynak akadálymentesnek kell lennie. A kívánatos az lenne, ha valamennyi elektromos töltőállomásra kiterjedne az akadálymentesség követelménye.

Az OTÉK 54/A. § (1) bekezdésének első mondata szerint a tervezési programban meg kell határozni a közhasználatú építmény azon *építményrészeit*, amelyeknél az akadálymentes használatot biztosítani kell.

Ez a rendelkezés félreértésekhez vezethet. Egyrészt, tulajdonképpen felesleges rendelkezés, hiszen amennyiben egy épületnek akadálymentesnek (az abban nyújtott közszolgáltatáshoz egyenlő eséllyel hozzáférhetőnek) kell lennie, mert azt az Étv. vagy a Fot. előírja, nyilvánvaló, hogy azt úgy kell megtervezni, hogy akadálymentes legyen, a terveket ennek megfelelően kell elkészítenie a tervezőnek. Másrészt azt a látszatot kelti, mintha a tervező szabadon dönthetne arról, hogy az épület mely részeit kell akadálymentesre terveznie, noha a magasabb rendű jogszabályok erről világosan rendelkeznek: az épületben nyújtott közszolgáltatás egyenlő esélyű hozzáférést biztosítani kell (Fot.), illetve a közhasználatú épületnek akadálymentesnek kell lennie (Étv.). A tervezőnek az a feladata, hogy az e törvényekben foglalt előírásoknak eleget tegyen.

Javasoljuk ezért ezt a rendelkezést az OTÉK-ból kivenni.

Az OTÉK 54. § (1) bekezdésének második mondata szerint az akadálymentes használathoz olyan jelző-információs rendszert kell alkalmazni, amely a rendeltetésszerű használó fogyatékos személyt segíti az építmény, építményrész használatában.

A „jelző-információs rendszer” fogalom nem jelenik meg sem az OTÉK-ban sem más jogszabályban, így nem értelmezhető a tervezők számára, hogy mit jelent, nem tudnak az OTÉK-ban foglaltaknak megfelelően eljárni.

Javasoljuk az értelemező rendelkezések között a fogalmat meghatározni.

Az OTÉK 54. § (2) bekezdése alapján az elsődlegesen fogyatékos személyek használatára szolgáló épületet, épületrészt, önálló rendeltetési egységet és helyiséget az akadálymentes használatot biztosító módon kell tervezni és megvalósítani.

A Fot. és az Étv. szerint kizárólag a közhasználatú (közszolgáltatást nyújtó) épületeket kell akadálymentesíteni, ez a kötelezettség azonban attól függetlenül fennáll, hogy az épületet elsődlegesen fogyatékos emberek használják-e. Az OTÉK fenti szabálya ezt a kört szélesíti ki, amikor úgy rendelkezik, hogy az elsődlegesen fogyatékos személyek használatára szolgáló épületet akadálymentesíteni kell. Vannak ugyanis olyan épületek, amelyek nem esnek a Fot. vagy az Étv. által meghatározott akadálymentesítési kötelezettség körébe, azonban fogyatékos emberek is használják őket. Ezek közül az épületek közül kizárólag azokra terjeszti ki az OTÉK a kötelezettséget, amelyet *elsődlegesen* fogyatékos emberek használnak.

A rendelet ugyanakkor nem ad iránymutatást arra vonatkozóan, hogy mire vonatkozik, mit jelent az „elsődlegesen” szó. Vannak esetek, amikor ez nyilvánvaló, például a Fot. szerinti védett foglalkoztatásban²² részt vevők munkahelye nyilvánvalóan ilyen épület, helyiség,²³

---

²² A Fot. 15. § (1) és (2) bekezdése alapján a fogyatékos személy lehetőség szerint integrált, ennek hiányában védett foglalkoztatásra jogosult. A foglalkoztatást biztosító munkáltató köteles biztosítani a munkavégzéshez szükséges mértékben a munkahelyi környezet, így különösen a munkaeszközök, berendezések megfelelő átalakítását. Az átalakítással kapcsolatos költségek fedezésére a központi költségvetésből támogatás igényelhető.

²³ Lásd részletesebben: Munkahelyek akadálymentessége cím alatt

ezekben az esetekben az akadálymentes tervezés és megvalósítás az OTÉK előírása alapján kötelező. Az OTÉK azonban nem ejt szót arról, amikor már meglévő, védett foglalkoztatásnak helyet adó épületről van szó, hiszen kizárólag a tervezésről és megvalósításról rendelkezik, átalakításról, felújításról nem. Ez vajon azt jelenti, hogy a már meglévő védett munkahelyek esetében nincs akadálymentességre vonatkozó kötelezettség? A védett foglalkoztatásban dolgozók kizárólag egyénileg, a munkáltatót terhelő észszerű alkalmazkodás kötelezettsége miatt lehetnek jogosultak a fogyatékoságuknak megfelelő átalakításokra? A Fot. 15. § (2) bekezdés rendelkezése ugyan rendelkezik arról, hogy „a foglalkoztatást biztosító munkáltató köteles biztosítani a munkavégzéshez szükséges mértékben a munkahelyi környezet, **így különösen** a munkaeszközök, berendezések megfelelő átalakítását”, azonban a szövegezése miatt elképzelhető olyan értelmezés, amely szerint az épített környezetre is vonatkozik a kötelezettség.

Álláspontunk szerint a jogalkotónak ezt a helyzetet orvosolni kell, és egyértelmű jogszabályi rendelkezéssel kell tisztázni, hogy a védett foglalkoztatónak kötelezettsége a minden fogyatékoság típusra kiterjedő akadálymentes munkakörnyezet biztosítása, és ez a kötelezettsége az épített környezetre is kiterjed.

Az OTÉK 62. § (6) bekezdése szerint az akadálymentesség érdekében az ajtó beépítését úgy kell megtervezni és megvalósítani, hogy az ajtó azon az oldalán, ahová nyílik, a zárszerkezet felőli részen legalább 55 cm széles, a másik oldalon legalább 30 cm széles szabad sáv legyen biztosítva a nyílás tokbelsőméretén felül. Az ajtó pánt felőli oldalán a burkolt falfelülettől való távolság legalább 10 cm legyen.

A szakemberek álláspontja megoszlik arról, hogy a bekezdés utolsó mondatát hogyan kell értelmezni. Óriási segítséget jelentene a gyakorlatban, ha az OTÉK az ilyen bonyolultabban értelmezhető esetekben ábrákkal segítené a megértést, és a félreértések eloszlását, megelőzését. Ezeket az ábrák az OTÉK mellékletében jelenhetnek meg.

Az OTÉK 62. § (10) bekezdése szerint akadálymentes használatra könnyen kezelhető, nagy erő kifejtést nem igénylő nyílászárókat kell beépíteni, szükség esetén automatikus nyitást biztosítva.

A szakemberek álláspontja szerint konkrét helyzetekben és termékekre vonatkozólag ez a szabályozás nem értelmezhető, objektívan nem ellenőrizhető. A szabványokban erre vonatkozóan konkrét követelményérték (konkrét erőnagyság Newtonban meghatározva) szerepel, javasoljuk, hogy az OTÉK is szerepeltessen konkrét követelményértéket az egyes kilincstípusokra.

Az OTÉK 64. § (5) bekezdése alapján közterületen, építmény kiürítési útvonalán – a járda és az előlépcső kivételével –, ha a lépcsőfokok száma háromnál kevesebb, akkor minden napszakban, mindenki által észlelhető figyelmeztetést kell elhelyezni.

Nem igazán érthető, hogy a jogalkotó miért kezeli kivételként az előlépcsőt.

Javasoljuk, hogy az előlépcsőre is terjedjen ki az észlelhető figyelmeztetésre vonatkozó kötelezettség. (A mindenki által észlelhető figyelmeztetés látássérültek számára csak taktilis jellel lehetséges, de itt a jogalkotó nyilván a látható éljelölő jelzésre utal, ezt is szükséges lenne pontosítani.)

Az OTÉK 65. § (4) bekezdése szerint a közhasználatú építményben az akadálymentes használatra szolgáló lépcsőfokokat homloklappal és orr nélküli járólappal kell kialakítani annak érdekében, hogy a lábfej ne akadjon meg. Az első és az utolsó lépcsőfokot jelölni kell.

Az OTÉK téves értelmezése miatt az első és utolsó lépcsőfokok jelölésével kapcsolatban a gyakorlatban sokszor az egész lépcsőfok jelölése történik, noha valójában csak a lépcsőélet lenne szükséges jelölni.

Javasoljuk az OTÉK módosítását, és annak hangsúlyozását, hogy csak a lépcsőél jelölése szükséges.

Az OTÉK 66. § (2) bekezdés f) pontja alapján akadálymentes közlekedéshez a lejtőt és a rámpát úgy kell tervezni és megvalósítani, hogy a lejtőhöz, rámpához két fogódzkodóval ellátott korlát legyen biztosítva a járófelülettől mért 0,70 m és 0,95 m magasságban, és az 1,50 m-nél szélesebb lejtőnél, rámpánál mindkét oldalon kapaszkodót kell elhelyezni és a pihenők mentén megszakítás nélkül továbbvezetni.

A MSZ EN 17210:2021 szabvány az OTÉK-nál erősebb követelményt fogalmaz meg, mert minden esetben kétoldali, kétsoros korlátot követel meg.

Javasoljuk a teljesebb akadálymentesség érdekében, hogy az OTÉK is minden esetben írja elő a kétoldali kapaszkodó elhelyezésének kötelezettségét.

Az OTÉK 67. § (3) bekezdés c) pont szerint a közhasználatú építményben az akadálymentes használatú közlekedéshez több karú lejtők esetében legalább minden második kar utáni pihenőn legalább két kerekesszék találkozásához szükséges szabad hely biztosítandó.

Az OTÉK szabályozása a gyakorlatban bizonyos esetekben észszerűtlennek bizonyul. Az olyan esetekben, amikor viszonylag kis szintkülönbség, például 30-40 cm esetén is 3-karú "U" alakú rámpát lehet csak elhelyezni, célszerűtlen az OTÉK 67. § (3) bek. c) pont szerinti szabad hely („XL pihenő”) megépítése.

Azt javasoljuk, hogy a pihenő biztosításának kötelezettsége a jelenlegi feltételeken kívül szintkülönbséghez vagy esetleg az átláthatatlansághoz legyen kötve.

Az OTÉK 68. § (2) bekezdés a) és b) pont szerint a biztonságos gyalogos közlekedés céljára az 1,0 m-nél hosszabb vízszintes vetületű lépcsőt, rámpát, lejtőt fogódzkodóval kell tervezni és megvalósítani. Azt a lépcsőt, rámpát, lejtőt, amelynek a járófelülete a csatlakozó terepszintnél

a) legfeljebb 0,17 m-rel magasabban van, a fogódzkodón felül megfelelő méretű lecsúszás elleni védőperemmel,

b) legalább 0,95 m-rel magasabban van, lecsúszást gátló korlát kialakítással vagy mellvédfallal kell tervezni és megvalósítani.

Az OTÉK nem szabályozza a 0,17 m és 0,95 m közötti magasságban lévő lépcső, rámpa és lejtő esetét.

Javasoljuk, hogy azt az esetet is szabályozza a jogalkotó, amikor a lépcső, rámpa vagy lejtő járófelülete a terepszintnél 0,17 m és 0,95 m közötti magasságban van.

Az OTÉK 99. § (5) bekezdéséről korábban a kerekesszékre optimalizált szabályozás témájában már esett szó. A rendelkezéssel kapcsolatban azonban nem egyértelmű, hogy az akadálymentes illemhelyet (amely nemektől független) a férfi, a női, vagy mindkét típusú illemhelyek számához hozzá kell-e számítani. A gyakorlatban többféle értelmezés szerint járnak el a tervezők.

Javasoljuk, hogy az OTÉK tegye egyértelművé ezt a kérdést.

Az OTÉK 99. § (6) bekezdése alapján az illemhelyet akadálymentesség követelménye esetén, továbbá a nevelő-oktató és a gyógykezelő célú építményekben szintenként kell, egyéb építményekben legfeljebb egy szintkülönbséggel szabad létesíteni, a számításba vett használók tartózkodási helyének súlypontja közelében.

Az OTÉK-nak ezt a bekezdését a tervezők között többféleképpen is értelmezik, hogy mikor kell szintenként, és mikor elég legfeljebb egy szintkülönbséggel illemhelyet tervezni.

Álláspontunk szerint a jogszabályhely helyes értelmezése szerint minden közhasználatú (közszolgáltatást nyújtó) építmény esetén szintenként kell akadálymentes illemhelyet létesíteni. Miután a nevelő-oktató és a gyógykezelő célú intézmények közszolgáltatást nyújtanak, így ezek kiemelése a jogszabály szövegében szükségtelen (és félreértésekre ad okot), javasoljuk az ezekre való hivatkozás törlését.

Az OTÉK 108. § (5) bekezdése szerint meglévő építmény egy építményszinttel történő bővítése (emelet ráépítése, tetőtér beépítése) során a már meglévő személyfelvonó továbbvezetése (meghosszabbítása) mellőzhető, ha az nem biztonsági felvonó.

Az OTÉK szabályozása figyelmen kívül hagyja azt az esetet, amikor az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása törvényi kötelezettség.

Javasoljuk a jogszabályhely kiegészítését, például: „Meglévő, nem közhasználatú építmény egy építményszinttel ....”

A nem egyértelmű fogalmakra nézve – például „könnyen kezelhető”, „nagy erő kifejtést nem igénylő”, „szükség esetén” (például OTÉK 62. § (10) bek.) – általánosságban azt javasoljuk,

hogy vagy határozzon meg konkrét kritériumrendszert a rendelet, vagy olyan fogalmakat alkalmazzon, amelyek szabványokban szerepelnek. Például a csúszásmentesség, kontrasztosság olyan fogalmak, amelyek szabványokban szerepelnek és ott kellő részletességgel ki vannak fejtve. A kontrasztosság fogalma például a felvonóknál szerepel az OTÉK-ban, de a lépcsőknél már nem, ami a lépcsőkkel kapcsolatban sok félreértéshez vezet: sokkal szerencsésebb lenne a kontrasztosság fogalmát az OTÉK-ban mindenhol használni, ahol a vizuális érzékelhetőség kérdése felmerül. Azaz olyan letisztult fogalomhasználatot lenne kívánatos az OTÉK-ban szerepeltetni, ami a szabványokkal összhangban áll.

Az OTÉK-kal kapcsolatban a mérnök szakma általánosságban azt gondolja, hogy gyakran nem érthető a követelményrendszere, a szakemberek nem értik a megfogalmazásokat, a fogalmak mögött sokszor nincs műszaki tartalom. Ezen okok miatt a tervező és a kivitelező között gyakran nézeteltérés alakul ki, hogy mi az, amit indokolt betervezni és mi az, amit nem.

További probléma a szakma képviselői szerint, hogy sok követelmény túlzottan részletes, más viszont egyáltalán nincs benne az OTÉK-ban, ami az akadálymentesítéshez szükséges lenne. Ez odavezet, hogy az egyáltalán nem, vagy nem kellően szabályozott követelmények nem valósulnak meg. Álláspontunk szerint az OTÉK-ban foglaltak részletesebb szabályozására nincs szükség, a részlet szabályokat szabványok tartalmazzák. Hangsúlyozni kell, hogy a szabványokban előírtaknak megfelelő kivitelezés az OTÉK szerint is előírás, ezt rögzíti az 50. § (3a) bekezdése, amely szerint az alapvető követelmények kielégítését a vonatkozó magyar nemzeti szabvány alkalmazásával vagy más, a követelmények legalább ezzel egyenértékű teljesítését biztosító megoldással lehet teljesíteni. Ez a kötelezettség az OTÉK 50. § (3) bekezdés d) pontja alapján az akadálymentességre is vonatkozik.

Szabványok

A korábbiakban ismertetett különböző szintű jogszabályokban rögzített akadálymentesítési követelmények betartása sem garanciája annak, hogy az épített környezet kialakítása mindenki számára önállóan elérhető, kényelmesen és biztonságosan használható módon valósul meg. „Az épületek/építmények megvalósítása során számos egyéb, építési előírásokban és jogszabályokban nem szabályozott (és nem is szabályozható), épülettípusonként eltérő szakmai szempontnak kell érvényesülnie ahhoz, hogy egy adott épület/épületrész és annak közvetlen környezete ténylegesen mindenki számára hozzáférhetővé és használhatóvá váljon.”²⁴

A konkrét műszaki előírásokat, megoldásokat az Étv. végrehajtási rendelete az OTÉK tartalmazza, azonban e kormányrendeletbe sűríteni egy valamennyi részletre kiterjedő követelményrendszert nem lehetséges, de nem is lenne célravezető. Magyarországon a

---

²⁴ Parti Mónika: Akadálymentesítés: jellemző hibák, hiányosságok, Magasépítés 2014/9

nemzetközi gyakorlathoz hasonlóan a szakmai szempontok érvényre juttatása és a korszerűsítés zálogaként műszaki előírásokat részletező szabványokat vezettek be. A szabványok alkalmazását *a nemzeti szabványosításról szóló 1995. évi XXVIII. törvény* (Szabványosítási törvény) teszi lehetővé.

A Szabványosítási törvény 4. §-a tartalmazza a szabvány fogalmát, azaz a szabvány elismert szervezet által alkotott vagy jóváhagyott, közmegegyezéssel elfogadott olyan műszaki (technikai) dokumentum, amely tevékenységre vagy azok eredményére vonatkozik, és olyan általános és ismételten alkalmazható szabályokat, útmutatókat vagy jellemzőket tartalmaz, amelyek alkalmazásával a rendező hatás az adott feltételek között a legkedvezőbb. A szabványok figyelmen kívül hagyása súlyos gazdasági és jogi következménnyel járhat mivel a szabványok – az Európai Unió műszaki jogalkotásának egyik legfontosabb alapelve szerint – a jogszabályokban meghatározott alapvető követelmények teljesítéséhez kínálnak önkéntesen alkalmazható megoldásokat. Ezek figyelembevételére esetében – ugyancsak európai uniós, de már jogkövetési alapelv szerint – vélelmezni kell a jogszabálynak való megfelelést és ezt tilos vizsgálattal ellenőrizni.

Tehát e törvény határozza meg, hogy a közmegegyezéssel elfogadott műszaki megoldások konkrét, részletes szabályait a jogszabályoknál jóval rugalmasabb műszaki specifikációk – szabványok és szabvány jellegű dokumentumok – tartalmazzák. A Szabványosítási törvény hatálybalépésével a szabványosítás rendszere gyökeresen megváltozott Magyarországon. Míg korábban a Magyar Szabványügyi Hivatal állami hivatalként foglalkozott a szabványosítással és az általa megalkotott szabványok betartása kötelező volt, addig az 1995-ben létrehozott Magyar Szabványügyi Testület (MSZT) közhasznú tevékenységet végző, kormányzati szervektől független köztestületként működik, a szabványok betartása pedig önkéntes.

A szabványalkalmazás önkéntességének elve azt a célt szolgálja, hogy kötelező előírások ne akadályozhassák a műszaki fejlődést. „Lehetséges, hogy egy fejlettebb, élenjáró technológia éppen újszerűsége miatt nem értelmezhető a meglévő szabványok szerint.”²⁵ Vagyis ha valaki a szabványban előírtól innovatívabb, újszerűbb megoldást akar használni, akkor a kötelező szabályozás ne szabjon gátat a fejlődésnek. A szabványostól eltérő megoldásnak azonban legalább olyan eredményt kell nyújtania, mint ami a szabvány betartása esetén jött volna létre, továbbá ezt igazolni is szükséges.

Bár a jogszabállyal kötelezővé tett szabványok megszűntek, de a jogszabályokban ettől függetlenül lehet hivatkozni szabványra, melyet az OTÉK-ban szereplő rendelkezés tesz lehetővé. A hivatkozás módja változott meg kizárólagos hivatkozás helyett a Szabványosítási törvény alapján példaként hivatkozhat rá, így műszaki tartalmú jogszabályban lehet hivatkozni

---

²⁵ Dr. Szakács György-Poles János: Építési műszaki ellenőri szakképzés-Szabványügyi ismeretek, Minőségügyi ismeretek és minőségirányítási ismeretek, Belügyminisztérium Területrendezési és Építésügyi Helyettes Államtitkárság, Építésügyi Főosztály, 2011

olyan nemzeti szabványra, amelynek alkalmazását úgy kell tekinteni, hogy az adott jogszabály vonatkozó követelményei is teljesülnek.²⁶

A szabványosítás szintjei hierarchikusan épülnek fel. A szabványosítás szintjein belül nemzeti kereteken belüli és azokon kívüli szinteket lehet megkülönböztetni. A nemzeti kereteken belüli szabványrend legmagasabb szintjén a nemzeti szabványok állnak (MSZ: Magyar Szabvány), ezek közé tartoznak a honosított harmonizált európai szabványok (MSZ EN). A középső szinten a szakmai szabványkiadványok (ágazati, szabvány jellegű dokumentumok, műszaki előírások, irányelvek, stb.) állnak. Ilyen például Magyar Útügyi Társaság (MAÚT) által készített és terjesztett Útügyi Műszaki Előírások. Ezeket követik az alkalmazás alsó szintjén a nyilvánosság számára általában nem elérhető vállalati szabvány jellegű dokumentumok (igazgatói utasítások, műszaki feltételek). Ezen kiadványok ismeretére azért van szükség, mert a gyakorlatban a nemzeti szabványok mellett ezeket is gyakran kell használni, és a nemzeti szabványokhoz hasonlóan hivatkozási alapként szolgálnak.

Jelenleg tapasztalható, hogy a nemzetközi szabványosítás fokozatosan előtérbe kerül, az Európai Unió tagországaiban a nemzeti szabványrendszert egyre inkább az európai és nemzetközi szabványok határozzák meg. Jól érzékelhető, hogy a szabványok kidolgozása nemzeti szintről átkerül a nemzetközi és regionális szintekre. E szabványügyi szervezetek tagországai közösen nemzetközi, illetve regionális szabványokat dolgoznak ki, majd a közmegegyezéssel elfogadott dokumentumokat beillesztik az egyes országok nemzeti szabványrendszerébe. A leggyakrabban alkalmazott nemzetközi szabványokat a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO) bocsátja ki. Regionális szabványosítás a szűkebb földrajzi régiókra jellemző, melyek a gazdasági integrációs törekvések megvalósítása érdekében jöttek létre. Az ISO szabványok alkalmazása garantálja a műszaki megoldás megfelelőségét, és emellett védelmet jelent élet-, vagyon-, környezet- és egészségvédelmi események kapcsán.

Szabványok alkalmazása

Az OTÉK, mint tényleges műszaki megoldásokat tartalmazó jogszabály írja elő a tervezési program készítését és alapvető tartalmi elemeit, a műszaki megfelelőséget pedig nemzeti szabvánnyal tekinti igazolhatónak.²⁷ **Az OTÉK alapján az alapvető követelmények kielégítését a vonatkozó magyar nemzeti szabvány alkalmazásával vagy más, a követelmények legalább ezzel egyenértékű teljesítését biztosító megoldással lehet teljesíteni.** A szabvány egyfajta minimum, mely a mérnöki munka zsinórmértékéül szolgál. A szabványok mellőzésével is lehet dolgozni, de legalább a szabványban előírt szakmaiságot biztosítani kell.

---

²⁶ A nemzeti szabványosításról szóló 1995. évi XXVIII. törvény 6. § (2) bekezdés

²⁷ OTÉK 50. §, 54/A. §, 50. § (3a) bekezdés

Már a tervezés szintjén a nemzeti szabványban előírtak irányadóak. Ha alkalmazásukra nem kerül sor – például az akadálymentesítés területén – a szabványban leírtakkal egyenértékű teljesítést biztosító megoldást kell találni.

Annak érdekében, hogy az épített környezethez való eltérő képességű felhasználó igényeihez alkalmazkodóan az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása minél szakszerűbben valósuljon meg, minden létesítmény esetén az egyetemes tervezés (Design for All) elveit ajánlott alkalmazni és a különböző igényeket egyesíteni a tervezés során. Ehhez útmutatóul két nemzeti szabvány áll rendelkezésre. Az épített környezet hozzáférhetőségének és használhatóságának funkcionális követelményeiről az **MSZ EN 17210:2021** nemzeti szabvány rendelkezik. Ez az első és jelenleg egyetlen, a szakterület (egyenlő esélyű hozzáférés és használat) teljes keresztmetszetét bemutató magyar nemzeti szabvány, amely funkcionális követelményeket fogalmaz meg, és ezek teljesítésének konkrét műszaki megoldásai tekintetében átutal az ISO 21542:2021 szabványra. Fontos még megemlíteni az **MSZ EN 17161:2019** szabványt a termékek, áruk és szolgáltatások hozzáférhetőségéről az "egyetemes tervezés" megközelítés szerint, amely általános követelményeket fogalmaz meg szervezetek számára.

Nemzetközi szinten az **ISO 23234** (Épületek és mérnöki létesítmények. Biztonság. Az épített környezet biztonsági intézkedéseinek tervezése) szabvány követelményeket és ajánlásokat fogalmaz meg a biztonsági tervezéssel kapcsolatban a nemkívánatos, rosszindulatú cselekedetek ellen a működési, gazdasági és esztétikai szempontokat figyelembe véve. A dokumentum leírja, hogy a projekt különböző fázisaiban milyen intézkedéseket kell megvalósítani, illetve milyen készségek szükségesek a jó eredmény elérése érdekében. Alkalmazható új épületek, felújítások és fejlesztési projektek esetén. Továbbá tartalmaz egy jól átlátható sablont is a követelmények áttekintésére és a megfelelő intézkedések meghozatalára.

Az **ISO 21542** (Épületszerkezetek. Az épített környezet hozzáférhetősége és használhatósága) szabvány az épületek tervezésekor és építésekor a használhatósággal és hozzáférhetőséggel kapcsolatos követelményeket és ajánlásokat fogalmazza meg. Tárgyalja az épület megközelíthetőségét, az azon belüli közlekedést és az épület elhagyását normál körülmények között, illetve tűz esetén az épület kiürítését.²⁸

Az épített környezet biztonsága témakörében az MSZT az **ISO 22341:2021** (Társadalmi biztonság. Védelmi biztonság. Irányelvek a környezeti tervezés általi bűnmegelőzéshez) szabványt alapul véve egy új magyar szabvány kidolgozását tervezi **MSZ 22341** Irányelvek a környezetszenzitív bűnmegelőzéshez (CPTED) címmel.

A fogyatékosokkal élő emberek biztonságát is elősegítő szabvány jellegű kiadvány a Kiürítés Tűzvédelmi Műszaki Irányelv (TvMI), mely 2020. január 21. óta tartalmaz megfelelő műszaki intézkedéseket és a kiürítés jogszabályi követelményeit teljesítő műszaki megoldások

---

²⁸ Bernáth Csaba-Zajdon Anna, 2021. július, Az épített környezet hozzáférhetősége és biztonsága, <https://prod.mszt.hu/hu-hu/szabvanyositas/hirek/2021/07/az-epített-környezet-hozzaferhetosege-es-biztonsaga>

ismertetését külön intézkedésekkel segíti a mozgási és tájékozódási képességükben korlátozott emberekre nézve.

A szabványosítási folyamatban, a szabványalkotásban az akadálymentesítés témaköre is megjelent. Ilyen, gyakrabban alkalmazott, az egyenlő esélyű hozzáférés egy-egy részterületet szabályozó szabványok például – a teljesség igénye nélkül – az **ISO 23599:2019** szabvány a taktilis járófelületi jelzésrészerről, a felvonók akadálymentességére vonatkozó szempontokat (is) tartalmazó szabványok (például MSZ EN 81-70:2021), vagy az információs és kommunikációs technológiákra (IKT), illetve az indukciós hurokerősítő rendszerek követelményeire vonatkozó szabványok.

Speciális részterületet képeznek a vasúti átjárhatóságról szóló jogszabályok. Ezek közül jelentős az Európai Bizottság 1300/2014/EU rendelete (2014. november 18.) az uniós vasúti rendszernek a fogyatékkal élő és a csökkent mozgásképességű személyek általi hozzáférhetőségével kapcsolatos átjárhatósági műszaki előírásokról (PRM-ÁME vagy PRM-TSI). Ennek teljesülését a vasúthatóság ellenőrzi a vasúti létesítmény engedélyezési tervdokumentációjának megfelelőségértékelésénél (tanúsításánál). A hazai jogrendben a témakört a *hagyományos vasúti rendszerek kölcsönös átjárhatóságáról szóló 103/2003. (XII. 27.) GKM rendelet* és a *PRM-használatra vonatkozó szabványok*²⁹ szabályozzák, amelyek kifejezetten a vasúti létesítmények fogyatékkal élő és csökkent mozgásképességű személyek általi hozzáférhetőségével foglalkoznak. A PRM-ben megengedett nemzeti eltérési lehetőségek alapján van mód a nemzeti szabályok alkalmazásától való eltekintésre, illetve azoktól eltérő megoldás alkalmazására, amelyhez azonban hatósági eltérési engedély szükséges. A vasúti létesítmények esetében a tervezést ezen kívül a MÁV által kiadott vállalati utasítások is segítik.

Az MSZ EN 17210:2021 és ISO 21542:2021 szabványok alkalmazása

„Az OTÉK szerint a műszaki megfeleléség tehát igazolható szabvánnyal [OTÉK 50. § (3a)]. Az OTÉK nemzeti szabványt említ, az ISO 21542 szabvány pedig jelenleg még nincs a nemzeti szabványrendbe bevezetve, ugyanakkor az európai szabványrendből bevezetett MSZ EN 17210-es szabvány, amely funkcionális követelményeket fogalmaz meg, konkrét műszaki megoldások tekintetében áthivatkozik az ISO-szabványra [MSZ EN 17210:2021 Introduction]. A szabványok alkalmazása a piaci verseny biztosítása miatt önkéntes, de adott projektben előírható (például a tervezési programban meg kell adni azon szabványokat, amelyek alkalmazandók [266/2013. (VII. 11.) Korm. rendelet 16.§]). További kérdéseket vet fel a csak idegen nyelven elérhető szabványok megfelelő, egységes értelmezése. Az angol nyelvű szabványokban az alapvető követelmények a "shall" („szükséges”) szóval állnak, a célszerű ajánlások esetében – amelyekkel egyenértékű más megoldás is megfelelő lehet – a „should” („célszerű”) kifejezés használt [ISO 21542:2011 Introduction]. Az önkéntes alkalmazás és az, hogy a tervezők a „célszerű” szempontokat opcionálisként, egyfajta nem betartandó ajánlásként

---

²⁹ PRM: Persons with Reduced Mobility; MSZ EN 16587:2018; MSZ EN 16584-1, 2, 3:2017 szabványsorozat

értelmezik, valamint az, hogy a szabványt díj ellenében lehetséges elérni, sokszor a követelmények érvényesülésének gátját képezik.”³⁰

Szabványok alkalmazásával kapcsolatos problémák

Tapasztalatunk szerint a szabványok alkalmazásával kapcsolatos bizonytalanságok és félreértések onnan erednek, hogy 1994 előtt a szabványok kötelezőek voltak, és a jogszabályokhoz hasonló szerepkört töltöttek be. 2002 után – 1994-től 2001-ig a nemzeti szabvány alkalmazása önkéntes volt, kivéve akkor, ha jogszabály kötelezően alkalmazandónak nyilvánítja – azonban határozott különbséget kell tenni a jogszabályok és a szabványok rendeltetése között, mely utóbbiak kötelező alkalmazására nincs jogszabályi előírás.

A kötelezés hiányából is eredhet, hogy a hazai tervezési gyakorlatban a szabványok alkalmazásának nincsen megfelelő kultúrája. Az építésztervezők nagy része csak akkor használ szabványt, ha azt számára előírja a megrendelő. A szabványok ismerete nagyon alacsony mértékű. Az építészek számára kötelező kamarai továbbképzésekben a szabványokkal és alkalmazásukkal kapcsolatos ismeretek nem szerepelnek a kötelező továbbképzési modulokban, csakúgy, mint az akadálymentesítési ismeretek sem.

Az építész társadalomban nem általános tudás, hogy az építész a jogszabályokban nem szabályozott kérdésekben akkor jár el kellő szakmai alapossággal és akkor tudja ezt akár bíróság előtt is igazolni, ha szabványokat alkalmaz. Márpedig a tervezői felelősséget a szakmapolitikai és jogalkotói szándék fokozatosan előtérbe helyezi. A trend mindenképpen afelé mutat, hogy a tervezők próbálják minimalizálni a hibalehetőségeket, erre pedig kitűnő eszköz a szabványok szerinti tervezés.

„A tervezők még az OTÉK előírásaival sem mindig vannak tisztában, az akadálymentesítési szempontú szabványok tartalmát pedig egyáltalán nem ismerik, jellemzően még a belőlük az akadálymentesítési szakág által elkészített kivonatokat sem tanulmányozzák át. A szabványi előírásokat a szabványok önkéntes alkalmazására hivatkozva kikerülik, ha az adott előírás az övéktől eltérő megjelenésű műszaki megoldást tartalmaz, amit nem tudnak az esztétikai kánonjukba illeszteni. Az ilyen módon a tervezői felelősség körébe utalt eltérések műszaki megfelelőségét azonban semmi nem támasztja alá. Ugyanakkor a tervezői nyilatkozatok tartalmazzák a nemzeti szabványoknak való megfelelést.”³¹

A rehabilitációs szakmérnökök képzésében a szabványokban szereplő akadálymentességi követelmények nem szerepelnek, a számonkérés az OTÉK-ban előírt követelményekre korlátozódik. A gyakorló szakmérnökök számára nincsen kötelező jellegű továbbképzés, a szabványok ismerete kizárólag önképzés keretében elsajátítható. A pályázatok

---

³⁰ Szabó- dr. Szaszák 28. o.

³¹ Szabó – dr. Szaszák 20. o.

követelményrendszere és a tervező mérnöki gyakorlat jellemzően elavult segédletekre támaszkodik, a szabványokat jellemzően nem alkalmazzák.

A mérnök alapképzésben és a posztgraduális (például szakmérnöki) képzésben oktatási segédanyagokban nem szerepeltethetők szabványok ábrái, kimásolt követelményei, azt mindenkinek magának kellene megfinanszíroznia, így az információ is korlátozottan adható át.

A szakmai tudás szinten tartásánál problémát jelent, hogy a rehabilitációs szakmérnökök nem képezik tovább magukat, még az oktatásban is esetenként elavult segédletekre támaszkodnak, a szabványokat jellemzően nem alkalmazzák. Egységes tananyag nem érhető el, a tananyagfejlesztés bár folyamatban van, de lassú. A képzésen gyakorló szakemberek oktatnak, ezzel sok gyakorlati tapasztalat megosztása is lehetővé válik. Az oktatók a Rehabilitációs Környezettervező Szakmérnökök és Rehabilitációs Környezettervező Szakemberek Országos Egyesülete³² (továbbiakban: REKORE) tagjai, az Óbudai Egyetem mint képzőintézmény és a REKORE között az együttműködés szoros.

Javasoljuk egy akadálymentes szabványfigyelő honlap üzemeltetését, ahol a konkrét követelmények nem szerepelnek, kizárólag útmutatás az előírásrészletekhez való eléréshez. Például *az MSZ 1234 fogantyúkról szóló szabvány az alábbi területeken tartalmaz akadálymentességi követelményeket:*

- *fogantyúk könnyen megfogható kialakításának méretkövetelményei*
- *fogantyúk felületképzése*
- *kontrasztos színezés*
- *használathoz szükséges erő kifejtés értékei (nyomóerő, húzóerő, nyomaték)*

Javasoljuk, hogy a szabványok váljanak kedvezményesen hozzáférhetővé meghatározott személyi kör számára, így a képzésben résztvevő diákok, illetve érdekvédelmi szervezetek számára, ahol nem üzleti célú a használat.

Segédlet

---

³² A REKORE tagjai olyan felsőfokú végzettséggel rendelkező szakemberek, akik a Budapesti Műszaki Egyetem Építésmérnöki Kara által gesztorált két éves rehabilitációs környezettervező szakirányú továbbképzésben és/vagy a svédországi Dalarna Högskolan egy éves "Rehabilitation Engineering" nappali képzésében szereztek oklevelet. Az alapképzettséget tekintve a tagok többsége mérnök (elsősorban építész), de a tagok között orvos, szociális munkás, informatikus, jogász, közigazdász végzettségűek is vannak - ezzel is jelezve, hogy a komplex akadálymentesítés több szakterületet, több hivatást átölelő feladat. Az egyesület tagként fogadott be néhány olyan szakembert, akik az említett képzést megalapozták, abban oktatóként tevékenykedtek. <http://rekore.hu/hu/magunkrol.php>

„Az Operatív Programok keretében kiírt pályázatok kapcsolódó műszaki dokumentuma a Pandula András által szerkesztett, az OTÉK-on alapuló Segédlet (Segédlet), amely az egyenlő esélyű hozzáférés feltételeinek megteremtését segítő pályázati konstrukciókhoz készült építési beruházások akadálymentes megvalósítása érdekében tervezők és beruházók számára, időről időre aktualizált kiadással [2002, 2007, 2009, 2015].”³³

„A Pandula-féle segédlet – amelynek legfrissebb kiadása 2015-ös – kiadásait nem harmonizálták a kiadás idején hatályos szabványokkal. Így sem a 2019 óta az akadálymentesítés témakörét érintő nemzetközi szabványokkal, sem pedig az MSZ EN 17210-es szabvánnyal sincs összhangban. A Segédlet első kiadásai jó támpontul szolgáltak a tervezők számára az akadálymentesítés hazai jogszabályokban fel nem lelhető műszaki megoldásait illetően, de mára már a benne foglalt információk elavultak, és a jogszabályi környezet is jelentősen megváltozott 2015 óta. Ugyan rendelkezésre állnak aktuális műszaki specifikációk, Magyarországon a Segédlet mind a mai napig igen széles körben alkalmazott még a rehabilitációs szakemberek körében is. Ugyanakkor a segédletek alkalmazása félreérthető és hibás gyakorlatot jelent, hiszen ezek jogszabályban megfogalmazott követelmény igazolására nem alkalmasak. Elkészítésük nem „jógyakorlaton” alapult és nem szakértői csoport készítette, hanem általában egy ember vagy kis létszámú csoport. Emellett jellemzően egyáltalán, vagy csak részben frissülnek, emiatt a segédletekben megjelenő tartalom gyakran jogszabállyal és szabvánnyal ellentétes. Az egyes támogatási pályázatok kiíró szervei azonban megszokásból előírják alkalmazásukat, sőt kötelezően betartandó követelményeknek tekintik akkor is, ha jogszabályokkal nem alátámasztható követelményt kérnek számon.”³⁴

Feladatok a jogalkotási törvény alapján

Amint az fentiek alapján is látható a jogszabályok és egyéb szabályozó eszközök sokszor hiányosan vagy ellentmondásosan, a jogbiztonság figyelmen kívül hagyásával jelölik ki az akadálymentességgel és egyenlő esélyű hozzáféréssel összefüggő kötelezettségeket. Egyéb – a jelen beadványban részletesen bemutatott – tényezőkkel együtt ez azt a hatást eredményezi, hogy a gyakorlatban az épített környezet akadálymentessége nem a fogyatékosokkal élő emberek igényeinek és szükségleteinek megfelelően alakul, azaz a jogszabályi rendelkezések nem érik el azt a hatást és cél, amelyet a jogalkotó a meghozatalukkal el kívánt érni. Mindennek orvoslására azonban *a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény* (Jat.) lehetőséget biztosít, és egyben kötelezettséget keletkeztet.

A Jat. 21. § (1) bekezdése alapján a Kormány tagja folyamatosan figyelemmel kíséri a feladatkörébe tartozó jogszabályok hatályosulását, és szükség szerint lefolytatja a jogszabályok

---

³³ Szabó- dr. Szaszák 12. o.

³⁴ Szabó- dr. Szaszák 29. o.

- a 17. § (2) bekezdésében meghatározott szempontok szerinti - utólagos hatásvizsgálatát, ennek során összeveti a szabályozás megalkotása idején várt hatásokat a tényleges hatásokkal.

A Jat. 22. § (1) bekezdése alapján a jogalkalmazás és az utólagos hatásvizsgálat tapasztalatait is figyelembe véve a Kormány tagja gondoskodik arról, hogy a tárgykört érintő új jogi szabályozás vagy módosítás megalkotása során, ennek hiányában e célból kiadott jogszabály keretében

a) az elavult, szükségtelenné vált,

b) a jogrendszer egységébe nem illeszkedő,

c) a szabályozási cél sérelme nélkül egyszerűsíthető, a jogszabály címzettjei számára gyorsabb, kevésbé költséges eljárásokat eredményező szabályozással felváltható,

d) a normatív tartalom nélküli, tartalmilag kiüresedett vagy egyébként alkalmazhatatlan, vagy

e) az indokolatlanul párhuzamos vagy többszintű szabályozást megvalósító,

a feladatkörébe tartozó jogszabályi rendelkezések hatályon kívül helyezésére, illetve megfelelő módosítására kerüljön sor.

Mindezek alapján álláspontunk szerint a Kormány a Jat. 21. § (1) és 22. § (1) bekezdései alapján kell, hogy eljárjon, és a jelen fejezetben részletesen kifejtettek szerint a fogyatékossgal élő emberek szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférése érdekében felül kell, hogy vizsgálja az épített környezet akadálymentességére vonatkozó szabályozást, és meg kell tennie a szükséges lépéseket.

Ismeretek hiánya – a képzés hiányosságai

Az eddig bemutatott problémakörökből látszik, hogy az egyik legalapvetőbb probléma az akadálymentességi ismeretek hiánya. Az akadálymentesítés megvalósításának összetett követelményrendszere magas szintű mérnöki szakértelmet igényel. A jogi keretek pontos ismerete további előfeltétele, hogy a mérnökök jól használható, egyedi megoldásokat tudjanak kínálni a felhasználóknak. Természetesen az akadálymentesítési követelmények magas szintű ismerete az eljárás minden résztvevőjével szemben elvárás, hiszen a hozzáférhetőség hiánya sokszor az elégtelen ismeretek következménye. Hazánkban nincs az akadálymentesség vonatkozásában megfelelő képzés a hatósági engedélyeket kiadó szervezeteknél, a mérnöki alapképzésekben, de a kivitelezők, üzemeltetők, hatósági ellenőrzésben résztvevő, vagy a végrehajtásért felelős szakemberek számára sem.

További problémát jelent a megvalósult akadálymentesítési elemek, eszközök nem megfelelő használata. Nem elegendő a fizikai és tárgyi környezet akadálymentessége, a szolgáltatásokhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés elengedhetetlen feltétele a tárgyi környezet megfelelő, rendeltetésszerű használati kultúrája (például akadálymentes parkolók, rámpák, illemhelyek szabadon hagyása, folyamatos hozzáférhetőség biztosítása). Harmadik elem az érintett személyekkel történő kommunikáció szabályainak, sajátosságainak ismerete. Ezen ismeretek szakterülettől függetlenül, az oktatás minden szintjén megfelelő módon megjelenítendő.

A CRPD 9. cikk (2) bekezdés c) pontja alapján a részes államok szükséges intézkedéseket hoznak az érdekelt felek számára képzés támogatására a fogyatékossgal élő személyek esetében felmerülő hozzáférhetőség kérdéseiről. A CRPD 2. általános kommentár 10. pontja szerint a részes államokban gyakori probléma az érintett feleknek nyújtott képzés hiánya, valamint a fogyatékossgal élő személyek és az őket képviselő szervezetek nem elégséges bevonása a fizikai környezethez közlekedéshez, információhoz és kommunikációhoz való hozzáférés biztosításának folyamatába.

Hazánkban a képzés, és az ismeretek hiánya súlyos gond az akadálymentesítés folyamatában. Kezdve a fogyatékossgal élők jogaival kapcsolatos általános képzés és tájékoztatás hiányával, amely érintheti a fogyatékos személyekkel kapcsolatban lépő munkaadókat, pedagógusokat, gyógypedagógusokat, és jogászokat is. Ennél is súlyosabb hiányosság mutatkozik azonban a hatósági engedélyezési-ellenőrzési folyamatban résztvevőknél, a kivitelezőknél, az üzemeltetőknél, és az építészmérnököknél is. Szükséges a területet érintő képzések átalakítása, fejlesztése illetve kiterjesztése.

Az akadálymentesítés területén elérhető képzések, fejlesztések rendszere

Az esélyegyenlőségi ismeretek megjelenítése az oktatás minden szintjén szükségesek, beleértve a közoktatás területét, a szakképzést és az egyetemi képzéseket, valamint a posztgraduális képzések összességét. Ezen cél megvalósulásának támogatását tűzte ki célul a TÁMOP 5.4.5. - a fizikai és info-kommunikációs akadálymentesítés szakmai háttérének kialakítása című projekt, amelynek keretében négy különböző kategóriában történt tananyagfejlesztés, valamint a kidolgozott tananyagok alapján képzésindítás is. Az egyetemes és akadálymentes tervezés című tananyag a mérnökök számára alapképzésben és továbbképzésben használható tananyagok kidolgozására irányult. Az elkészült anyagoknak csak a töredéke jelent meg végül az alapképzésekben, a mérnöktovábbképzésbe, illetve a hatósági szakemberek továbbképzéseibe pedig el sem jutott. Az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása című tananyag minden, nem műszaki szakma alapképzésébe beépülő tananyag létrehozására irányult, de a kidolgozott tananyag-modulok csak a választható tantárgyak körébe kerültek be, a pályázatból támogatott képzési időszak után jellemzően nem hirdették meg azokat. A TÁMOP 5.4.5. projekt kevésbé eredményes kifizetését követően újabb kísérlet sem történt az esélyegyenlőségi ismeretek alapképzésekbe történő beépítésére, jelenleg az egyes oktatók személyes elhivatottsága, és tudása határozza meg, hogy mit jelenítenek illetve követelnek meg a területtel

kapcsolatban a hallgatóktól. A TÁMOP 5.4.5. program egyik átmeneti eredménye a Budapesti Műszaki Egyetemen (BME) önfenntartóan működő rehabilitációs szakmérnök képzés újra akkreditálása. A megújított képzésre a hallgatók jelentős kedvezményekkel iratkozhattak be, és az oktatók is emelt juttatásokat kaphattak, azonban a projekt kifutásával a képzés, bár meghirdették, sem hallgatói, sem oktatói érdeklődés és érdeklődés nem állt a folytatás mögött.

„A rehabilitációs környezettervező szakemberek képzése Magyarországon az Óbudai Egyetem Bánki Donát Gépész- és Biztonságtechnikai Mérnöki Karán folyik egy 2+2 féléves képzés keretében. Az első év „foglalkoztatási rehabilitációs humán és műszaki szaktanácsadó” végzettséget ad, a második év végén pedig „rehabilitációs környezettervező szakmérnök” végzettséget szerezhetnek a műszaki/mérnöki területen szerzett legalább BSc szintű diplomával rendelkező hallgatók. Korábban, 2011-ig bezárólag a BME-n folyt a képzés, ekkor még nem volt feltételekhez kötve az alapképzetés szakterülete. Ugyan a jelenlegi képzés megköveteli a műszaki/mérnöki területen szerzett alapképzettséget, a szakmérnöki végzettséget nemcsak tervező-mérnökök szerezhetik meg, mivel vannak nem építésüggyel összefüggő mérnöki végzettségek (például kertészmérnök, informatikus mérnök) is.”³⁵ Mivel a 2000-es évek elején ez egy új szakterület volt, ezért vannak még olyan szakemberek hazánkban, akik külföldön (Svédországban) szerzett diplomával dolgoznak rehabilitációs szakmérnökként.

A mérnökképzésben, valamint az engedélyezési-ellenőrzési folyamatban tapasztalható hiányosságok, a megrekedt hazai akadálymentesítési folyamatokban is jól tetten érhetők az alábbiak szerint.

Tervezőmérnökök

A tervezők nem rendelkeznek alapvető szakmai felkészültséggel az akadálymentesítés témakörében, pedig az esélyegyenlőségnek horizontális alapelvnek kellene lennie munkájuk során. A mérnökhallgatók az alapképzés során nem, vagy csak felületesen, érintőlegesen kapnak információt, az akadálymentesség műszaki vonatkozású kérdéseiről, a lehetséges műszaki megoldásokról. A szemléletformálás hiányos, a befogadó társadalom szemlélete, vagy az esélyegyenlőség, mint alapvető jog nem jelenik meg a tervezők gondolkodásmódjában. Az akadálymentesítést, mint egy elenyésző kisebbség problémáját kezelik, mely "bonyolítja" a tervezési folyamatot.

Az építésügyi és az építésüggyel összefüggő szakmagyakorlási tevékenységekről szóló 266/2013. (VII. 11.) Korm. rendelet 34. § (1) bekezdése alapján a szakmagyakorló az ötéves továbbképzési időszak alatt – a (2) bekezdésben foglalt kivételekkel – köteles továbbképzést teljesíteni. A továbbképzés jogi és szakmai továbbképzésből áll. A jogi továbbképzés tematikáját jogosultsági szakterületenként az országos kamara dolgozza ki, és a miniszternek mutatja be. A tematikához kapcsolódó oktatási anyagokat az országos kamara dolgozza ki.

---

³⁵ A hazai akadálymentesítés keretei és buktatói – Szituáció Analízis (kézirat) szakértői feladat a MEOSZ Design for All c. nemzetközi projektjében (Szabó- dr. Szaszák) 14. o.

Javasoljuk ezért, hogy a kamara által kiadott jogi továbbképzés tematikájába, illetve a kapcsolódó oktatási anyagba be kell emelni a szakmagyakorlással közvetlenül összefüggő akadálymentesítésre, illetve az egyenlő esélyű hozzáférésre vonatkozó jogi normákat. Ezeknek a követelményeknek meg kell jelenniük a 266/2013. (VII. 11.) Korm. rendelet 39. § (4) bekezdés a) pontjában a jogosultsági vizsga általános részénél az ismeretkörök felsorolásánál is.

Rehabilitációs környezettervező szakemberek

A rehabilitációs szakmérnökök csak önkéntes alapon képezik tovább magukat, a REKORE szervez szakmai napokat, melyeket a tagság egy része látogat, de az egyesületen kívüli szakmérnökök számára semmiféle továbbképzési lehetőség nincsen. A rehabilitációs környezettervező szakemberek munkájuk során jellemzően elavult segédletekre támaszkodnak, a szabványokat nem ismerik, nem alkalmazzák. Ennek egyik indoka, hogy a képzésben nem állnak rendelkezésre a szabványok, azt mindenkinek magának kellene finanszíroznia, az információ a szerzői jogi korlátozások miatt sem kivetített, sem kiadott segédlet formájában nem adható ki a hallgatóknak, ezért kimarad a képzésből. A műszaki képzésekben meg kell találni a módját a szabványhasználat és a szabványokban foglalt követelmények oktathatóságának. A rehabilitációs szakmérnökképzés egy (2008-2010 között) fejlesztett tematika alapján történik, mely rendszerszinten nem követi a területen történt változásokat.

A rehabilitációs szakmérnökök képzésének hiányosságai súlyos károkat okozhatnak, hiszen a hatósági és peres eljárások során az általuk adott vélemény ügydöntő jelentőségű, annak szakmaiságát, igazságtartalmát sem a hatóság, sem a bíróság nem kérdőjelezi meg.

A Kúriát is megírt ügyben az Egyenlő Bánásmód Hatóság az előtte folyamatban lévő közigazgatási eljárásban az eljárás alá vont nyilatkozatára utalással megállapította, hogy az akadálymentesítési munkálatok elvégzését követően rehabilitációs környezettervező szakértő megvizsgálta az épületet, majd zárónyilatkozatában aláírásával igazolta, hogy a beruházás a - komplex akadálymentesítésre részletesen kitérő - tervdokumentációnak megfelelően készült el, a megvalósult létesítményben a komplex akadálymentes használat biztosított. Érvelése szerint a rehabilitációs környezettervező szakértő véleményének felülvizsgálatára nincs lehetősége. BH2021.118

A képzésen gyakorló szakemberek oktatnak, ezzel sok gyakorlati tapasztalat megosztása lehetővé válik. Az oktatók a REKORE tagjai, az együttműködés szoros. További probléma, hogy a szakmai minimumfeltételek tisztázatlansága, a szakmagyakorlás minimumkövetelményei, az etikai kódex hiánya miatt rendkívül heterogén a szakmérnökök által végzett tevékenység minősége. Valamennyi hazai szakképzésben szükséges lenne az

esélyegyenlőségi, és akadálymentesítési ismeretek megjelenésének felülvizsgálata, legalább az akkreditációk alkalmával.

A rehabilitációs tervezői/szakértői jogosultság kérdése

A jelenlegi helyzet ellentmondásai

Az akadálymentes tervezési feladatok nincsenek végzettséghez, jogosultsághoz kötve, a területen különböző végzettségű és kompetenciájú szakemberek dolgoznak. A rehabilitációs környezettervező szakemberek nem rendelkeznek semmiféle nyilvántartással, névjegyzékkel, nem csatlakoztak egyik kamarához sem, így az építésügyi és más hatósági eljárásokban szereplőként nem jelennek meg. Kivételt képez, hogy az Európai Unió által is támogatott beruházások esetén a pályázatot kiíró szerv kötelezővé tette a folyamatban való részvételüket. Azonban ezekben az esetekben sem egységes a véleményadásra jogosultak körének meghatározása, valamint feladat-, és jogkörük.

Az egyes területek problémáinak ismertetése

1. képzések, nyilvántartás, jogosultság

a) képzések

A MEOSZ és a REKORE saját nyilvántartásai, és ismeretei alapján, a közelítő adatok szerint Svédországban 15 fő, a BME-I. Építészmérnöki karán 2001-2008 között 80 fő, a BME-II. GTK Építészmérnöki karán 2008-2013 között 80 fő, az Óbudai Egyetemen pedig 2018 óta 39 fő végezte el a rehabilitációs szakmérnöki/szaktanácsadói képzést. A végzett szakemberekből aktívan dolgozó szakemberek közül elsődleges tevékenységként kizárólagosan környezettervező szakmérnöként (továbbiakban: rehabilitációs szakmérnök) dolgozik kb. 5-10 fő, önálló mérnöki tevékenység részeként végzett rehabilitációs szakmérnöki tevékenységet végez kb. 30 fő, egyéb munka/GYES stb. mellett végzett kiegészítő rehabilitációs szakmérnöki tevékenységet végez kb. 20 fő.

b) nyilvántartás, jogosultság

A rehabilitációs szakmérnöként/szaktanácsadóként dolgozó szakemberek alapképzettsége vegyes képet mutat, van közöttük pedagógus, orvos, mérnök, és építészmérnök is. Az aktívan dolgozó REKORE tagokból 36 építészmérnök, 8 egyéb mérnök, és 5 nem mérnök végzettséggel rendelkezik. A rehabilitációs mérnököknek semmiféle hatósági, hivatalos nyilvántartásuk nincs. A mérnöki tevékenységek szakmai felügyelete és a jogosultságok kezelése, nyilvántartása hazánkban kamarai keretekben történik. A Magyar Mérnök Kamarával (MMK) illetve a Magyar Építész Kamarával (MÉK) a rehabilitációs szakmérnökök kamarai nyilvántartásáról folytatott egyeztetések nem vezettek eredményre, tekintettel azonban arra, hogy a területen stabilan működő képzés folyik, és 100 fő felett van a megfelelő végzettséggel

rendelkező szakemberek száma, remélhetőleg lesz lehetőség a kérdés újratárgyalására. Álláspontunk szerint azt a célt, hogy a hatósági folyamatokban megfelelő súllyal megjelenhessen az akadálymentes tervezés, mint speciális szaktudás kötelezettsége, kizárólag a kamarai nyilvántartás bevezetésével lehet megbízható, fenntartható módon elérni. A rehabilitációs környezettervező szakemberek napjainkban jellemzően csak a pályázatok ellenjegyzésében vesznek részt, máshol nem írja elő részvételüket jogszabály az akadálymentesítés folyamatában. A jogosultság kérdésekor figyelembe kell venni, hogy eltérő területeken dolgoznak a szakemberek, legnagyobb számban építési beruházásokhoz köthetően, azonban vannak honlap akadálymentesítési és egyéb infokommunikációs akadálymentesítési megbízások is. További tisztázandó kérdés, hogy egy általános jogosultság létrehozása-e a cél, amely esetben a szakembereknek/szakmérnököknek szakmagyakorlási etikai felelőssége, hogy a saját kompetenciaterületén dolgozzon, vagy pedig több, nagyobb jogosultsági területet lenne célszerű kialakítani.

2. Tennivalók, stratégia:

a) kamarai nyilvántartás

Az előzetes egyeztetések szerint a kamaráknál van nyitottság új jogosultság létrehozására, és kezelésére, ezt a fogyatékosügyi érdekvédelmi szervezetek és a REKORE közös kezdeményezésével lenne célszerű elindítani. A rehabilitációs szakmérnökök kamarai nyilvántartása magával vonná a továbbképzési kötelezettséget, melyben a kamarával együttműködve az érdekképviselők meghatározhatnák, hogy milyen kötelező ismeretek elsajátítását várják el az érintettektől.

b) jogosultság

A REKORE tagok bevonásával szükséges lenne egy közösen elfogadott jogosultsági rendszer kialakítása, olyan megoldás szükséges, melyet azok is elfogadnak, akik számára a kamarai nyilvántartásba vétel kedvezőtlen lenne, jellemzően ezek a nem mérnök végzettségű szakértők.

c) pályázati projektek

Célszerű lenne elérni, hogy a következő pályázati ciklusban csak kamarai jogosultsággal rendelkező rehabilitációs szakmérnökök legyenek kötelezően bevonhatók.

A hatósági folyamatokban résztvevők képzése

A képzések kapcsán említést kell tennünk az akadálymentesítés folyamatába bekapcsolódó hatósági szereplőkről is. Mind az engedélyezésben, mind az ellenőrzésben résztvevők képzése elengedhetetlen feladat, hiszen az akadálymentesítés nyomon követése a (helyi/regionális/központi) hatóságok feladata lenne, amelyek azonban tapasztalataink szerint nem rendelkeznek kellő műszaki ismeretekkel. Mind a mérnökök, mind a közszolgálati tisztviselők, és valamennyi, a területtel kapcsolatba kerülő szakember számára a kötelező továbbképzési rendszerbe illesztve kötelezővé kell tenni az esélyegyenlőségi,

akadálymentességi ismeretek elsajátítását. Alapvető fontosságú lenne továbbá, hogy felelős műszaki vezető és műszaki ellenőr csak olyan szakember lehessen, aki tisztában van a hatályos akadálymentesítési jogszabályokkal, szabványokkal, és az azokból fakadó követelményekkel. Elvárás, hogy kötelező szakmai továbbképzésükbe az akadálymentesítés mint tananyag beépüljön.

Az építési folyamaton kívüli szakemberképzés

Álláspontunk szerint elengedhetetlen, hogy valamennyi szakma képzése során jelenjenek meg az esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismeretek. Ez lenne a feltétele annak, hogy az akadálymentes, illetve egyenlő esélyű hozzáférést biztosító fizikai és tárgyi környezet használata során valóban megvalósuljon az esélyegyenlőség. Ezen ismeretek nélkül hiába biztosítottak az akadálymentesség tárgyi és technikai feltételei, a szolgáltatás mégsem lesz egyenlő eséllyel hozzáférhető. Ehhez többféle tudáselemre is szükség van, így például:

- a fogyatékosági típusok ismerete, felismerése (például egy ügyfélszolgálati munkatárs biztonsággal meg tudja különböztetni egy értelmi fogyatékosággal élő személyt egy beszéd fogyatékos ügyféltől)
- az egyes fogyatékosági csoportokba tartozó személyekkel történő megfelelő kommunikáció ismerete (például siket emberekkel: szájról olvasásra alkalmas artikuláció, írásbeli kommunikáció, jelnyelv használatának felismerése, stb.)
- a fogyatékosággal élő személy és kísérőjének beazonosítása (személyi segítő, családtag, gyám, stb.)
- az adott szolgáltatásban elérhető akadálymentesítést szolgáló épített elemek és berendezések használatának, követelményeinek ismerete, a rendelkezésre állás feltételeinek biztosítása, mint például: karbantartás (akkumulátoros eszközök tápegységének feltöltése), működtetés (például indukciós berendezés bekapcsolása, működés ellenőrzésének módja), fizikai hozzáférhetőség biztosítása (például akadálymentes illemhely nyitva tartása, más célra – raktár – történő használat megszüntetése, megelőzése, stb.).

Hazánkban a felsőoktatásban, és a felnőttképzésben akkreditáció nélkül nem lehet képzést indítani. A felsőoktatási, illetve a felnőttképzési intézményi akkreditációval rendelkező intézmények esetében a képzésre vonatkozó fizikai, és tárgyi feltételek, valamint a képzés tematikája rögzítésre kerül.

A képzésekre vonatkozó jogszabályok módosításával kötelezővé kellene tenni, hogy bármely képzés vonatkozásában a szakmai, tartalmi ellenőrzés tételesen térjen ki az esélyegyenlőségi ismeretek meglétének vizsgálatára. Amennyiben a tervezet nem tartalmaz a témára vonatkozó alapvető tudásanyagot, az akkreditáló intézményt kötelezni kell ennek pótlására.

Akkreditációs tanúsítvány kiadása előtt ellenőrizni kell továbbá, hogy a képzés indításához szükséges infrastrukturális feltételek megfelelően biztosítják-e egyrészt a képzéshez való egyenlő esélyű hozzáférést, így különösen azt, hogy az épület, és környezete akadálymentes-e, valamint a képzés során szükséges eszközök, tananyagok hozzáférhetőek-e a különböző fogyatékosági csoportba tartozó diákok számára.

Tisztázandó továbbá az érdekvédelmi szervezetek szerepe és beavatkozási lehetőségei, annak biztosítására, hogy ne lehessen indokolatlanul kizárni szakmaalkalmassági kritériumokra hivatkozva bizonyos fogyatékosági csoporthoz tartozó hallgatókat. Tisztázni szükséges, hogy a képző intézmények milyen esetekben és milyen indokokkal tagadhatják meg egy fogyatékosággal élő hallgató felvételét a képzésre.

A beruházási, építési folyamat

Beadványunknak ebben a részében a – elsősorban pályázati pénzből megvalósuló – beruházási folyamatot tekintjük át gyakorlati szempontból. Az építési folyamat egyes fázisait a rehabilitációs szakméművek szerepén, tapasztalatain keresztül vizsgáljuk meg, és próbálunk rámutatni azokra a szabályozási és/vagy gyakorlati problémákra, amelyek az építmények akadálymentessége, a bennük megvalósuló közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés ellen hatnak. Mindehhez Szabó Henriett és dr. Szaszák Gabriella okleveles rehabilitációs környezettervező szakméművek MEOSZ Design for All elnevezésű nemzetközi projektjének keretében készített „**A hazai akadálymentesítés keretei és buktatói – Szituáció Analízis**” című írását használtuk fel, amely jelen beadványuk benyújtásakor még kézirat formájában áll rendelkezésre. A tanulmány részét képezi két folyamatábra, melyet jelen beadványunkhoz is csatolunk.

Tervezés

A tervezéssel kapcsolatban elmondható, hogy a túlszabályozás biztosíthatja ugyan az akadálymentesítési szempontok betartását, de a rugalmatlansága műszakilag mégis meg nem felelő megoldást erőltethet az adott helyszínre, és a tervezők ellenállását is növeli. Az alulszabályozás biztosította nagyobb tervezői szabadság pedig az akadálymentesítési szempontok mellőzéséhez vezethet. Sajnos az a tapasztalat, hogy a tervezők nincsenek tisztában azzal, hogy a fogyatékosággal élő embereknek a nem fogyatékos emberekhez hasonló céljaik vannak (oktatás, szórakozás, kulturális lehetőségek élvezete, munkavégzés, egészségmegőrzés, gyógyítás – részvétel a társadalomban), ezért logikátlannak tartják a fogyatékos ember megjelenését az épített környezetben. Magasnak ítélik meg az épített környezet megfelelő akadálymentes kialakításának (új építés) vagy átalakításának (meglévő építmények) költségét

és a tervezői szabadság megsértésének tartják az egyes, fogyatékoságból adódó akadálymentesítési követelmények teljesítését.

A rehabilitációs szakmérnök az akadálymentességi szempontok tervezők általi figyelmen kívül hagyása miatt a projektekben az alapvető jogszabályokat sorolja, kvázi tervellenőr-szerepben. Ez azért is probléma, mert a tervezők nem építik be e szempontokat a tervezés során, hanem utólag próbálják valamennyire módosítani a terveket azoknak megfelelően. Ugyan az egyetemes tervezés elve szerint a lehető legnagyobb mértékben hozzáférhetővé kellene tervezni a termékeket és szolgáltatásokat, hogy ne kívánjanak adaptálást vagy speciális tervezést, a tervezők még új létesítmények esetén is sokszor csak utólag foglalkoznak az akadálymentesítéssel, tehát speciális tervezésnek tekintik. Ez gyakran azért történik így, mert a tervezés kezdetén nem foglalkoznak a követelményekkel és utólag nehezen módosítható tervrészecskék maradnak, holott ez az utólagos módosítás költségesebb, mint a tervezés kezdetén a megfelelő termékek és műszaki megoldások kiválasztása. A tervezők a műszaki követelmények tisztázatlan fogalmait egyedileg értelmezik, műszaki dokumentummal nem támasztják alá. A rehabilitációs szakmérnök által ajánlott szabványokat sokszor nem fogadják el, mert a szabványok alkalmazása „nem kötelező”. Különösen igaz ez az opcionális szempontokra. A szabványok használatát a hozzáférés fizetős volta, valamint a nyelvismeret hiánya is korlátozza. Észszerű alkalmazkodásnak tartják, hogy ha „odatéved” egy fogyatékos ember, akkor csinálnak majd valamit, utólag adaptálják a létesítményt. A tervezők sokszor úgy értelmezik, hogy ha nincs engedélyezési eljárás (nem engedélyköteles a tevékenység), akkor a jogszabályok sem vonatkoznak a projektre. Létező probléma az is, hogy igény szerint mindig fellelhetők olyan rehabilitációs szakmérnökök, akik „aláíró-emberként” leigazolják a megfelelőséget, és akik – előírt jogosultság hiányában – nem számoltathatók el megfelelően³⁶.

Az egyik jelentős, sűrűn lakott városban egy politikailag is fontos kulturális intézmény épült pályázati forrásból. A projekt lebonyolítása során az előírásokat ismertető és magyarázó rehabilitációs környezettervező szakmérnököt a projektben úgy kezelték, mintha ő lenne a projekt kerékkötője a túlzott igényeivel. Miután a beruházást a kormány mindenképpen meg akarta valósítani, a tervezőket a projektmenedzsment nyomás alá helyezte, de a tervezők maguktól is önkorlátozó módon viselkedtek. A tapasztalat az volt, hogy a projekt során nem a probléma megoldása élvezett elsőbbséget, hanem a megfelelő nyilatkozatok, igazolások dokumentálása, akár azon az áron is, hogy azok nem feltétlenül a valóságot tükrözik. Számos tervezési feladatnál tapasztalható volt a rehabilitációs környezettervező szakmérnök lecserélése. (Szabó – dr. Szaszák)

³⁶ Részletesen ld. Az ellenőrzés hiánya cím alatt

A tervezési program az esetek nagy százalékában utólag készül, vagy utólag igazítják a megtervezett épülethez. A tervezők a tervezési programot jogi kiskapuként használják és az akadálymentes kialakítás korlátozott vagy szükségtelen voltát a tervezési programban rögzítik – jogsértő módon. A gyakorlatban ennek igazolása az OTÉK 54/A. § (1) bekezdése első mondatának félreértésén alapul, amely szerint a tervezési programban meg kell határozni a közhasználatú építmény azon építményrészeit, amelyeknél az akadálymentes használatot biztosítani kell. Ezt értelmezik úgy a tervezők, hogy kizárólag az általuk szabadon kiválasztott építményrészekben kell biztosítani az akadálymentes használatot. Ezzel szemben az idézett jogszabályhely helyes értelmezésekor figyelembe kell(ene) venni a Fot. 7/A. §-ának előírását, amely szerint a fogyatékos személy számára biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. Azaz, az OTÉK 54/A. § (1) bekezdése alapján minden olyan építményrész akadálymentes használatát biztosítani kell, és ilyenként is kell jelölni a tervezési programban, amely a közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférést szolgálja. Így például ha az épületben van felvonó, akkor a lépcső biztonságos, önálló használatra vonatkozó követelményeket is be kell tartani a tervezőknek, nem hivatkozhatnak arra, hogy miután van akadálymentes felvonó, akinek nem megfelelő a lépcső, mehet felvonóval.

A tapasztalatok alapján elmondható, hogy az egyenlő esélyű hozzáférés szemlélete a műszaki szabályozásba és a tervezői szemléletbe nem épült be, maradt a fizikai akadálymentesség, az akadálymentesítési minimum-követelmények, az eltérések lehetővé tétele: az épített környezet akadálymentesítése a mai napig jellemzően ezekre korlátozódik.

Előkészítés, koncepcionális szakasz

A tervezők nem rendelkeznek kellően alapos ismerettel a műszaki követelmények tekintetében (még az építésügyi jogszabályokat sem ismerik kellő alapossággal). A rehabilitációs szakméműveknek sokszor abban merül ki a közreműködése, hogy ezekre hívja fel a figyelmet, holott a szabályozásból közvetlenül ki nem olvasható, bonyolultabb szakkérdésekkel kellene foglalkoznia, ezekben kellene szakmai segítséget nyújtania.

A tervezőkben nincs kellő társadalmi érzékenység: az akadálymentesítési minimumra törekvés és a kiskapuk keresése figyelhető meg, konceptuális, és nem kontextuális tervezést folytatnak, azaz nem az emberi igények állnak a fókuszban, hanem az ötlet, az esztétikai kánonok, amelytől az akadálymentesítés új és funkcionális formanyelve idegen.

Sajnos a tapasztalatok alapján elmondható, hogy a tervezők, de sokszor még a rehabilitációs szakméművek is összekeverik az észszerű alkalmazkodást az akadálymentesítéssel: akadálymentesítés esetén arra hivatkoznak, hogy valamely költség aránytalan és indokolatlan terhet jelent, és ezért eltérést kérnek az OTÉK-tól az akadálymentesítési követelményekre vonatkozóan.

Gyakori, hogy eleve olyan helyszínre terveznek építeni épületet, illetve olyan épületet választanak ki megvételre, ahol az akadálymentesítés a fizikai adottságok miatt nem megvalósítható. Ez olyan projekttervezési hiba, amire az egyedüli megoldás, ha másik, olyan

helyen valósul meg a beruházás, ahol az akadálymentesítés megoldható, az ilyen-olyan félmegoldások és kompromisszumok nem fognak a jogszabályoknak megfelelő valódi akadálymentességet eredményezni.³⁷ Ennek a problémának veheti elejét, ha a megvalósíthatósági tanulmányban megvizsgálják, hogy az adott helyszínen helyi adottság nem zárja-e ki az akadálymentes használatot, biztosítható-e az oda tervezett közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés. Sajnos az akadálymentesség szempontja a megvalósíthatósági tanulmányokban nem jelenik meg, ezt a kérdést nem vizsgálják.

Azt javasoljuk ezért, hogy a beruházások tervezésekor, a helyszínen, a telek, illetve az épület kiválasztásakor vegyék figyelembe az akadálymentesség szempontját, hiszen ebben a fázisban még biztosítható, hogy a későbbiekben maradéktalanul megvalósuljon az akadálymentes használat.

AZ EFOP-1.9.1. TÁRS projekt keretében, amely intézményi férőhely kiváltásra irányult, célkitűzés volt, hogy a fogyatékossgal élő emberek számára a tömegintézmények helyett olyan, kis létszámú és akadálymentes lakóotthonok jöjjenek létre, melyek a lakók minél teljesebb önálló életét és társadalmi integrációját segítik elő, a lakók a település közösségi életébe bekapcsolódhassanak. A pályázati anyagok azonban szinte minden esetben olyan településrészen jelölték ki a lakóotthonok helyét, mely a településközponttól távol esett, nem közművesített, nem szilárd burkolatú utcában állt. Előfordult szlömösödött településrész is, valamint egy esetben műszakilag megvalósíthatatlan lápos terület és egy esetben ártér. Új lakóotthonokként meglévő építményeket is vásároltak, melyek régi, rossz műszaki állapotú és a célnak jellemzően nem megfelelő ingatlanok voltak. Az tervezendő új ingatlanok méretei a célzott ráfordításból láthatóan nem feleltek meg a lakószámoknak, egyszemélyes szobák vagy apartmanok kialakítására, személyzeti helyiségekre, tárolóhelyiségekre egyértelműen nem biztosítottak forrást. (Szabó – dr. Szaszák)

Szabadterek esetén még gyakrabban figyelmen kívül hagyják az épített környezetre vonatkozó szabályokat. Sokszor nem a vonatkozó műszaki szabályozásra, hanem más projektekre hivatkoznak referenciaként, noha a „más projekt” nem jogforrás. ("Mire ideért, úgyis átjött már néhány padkán." "Más projektben sincs, ne itt kezdjük el.")

A tervezők körében nem tisztázottak a fogalmak: nem a szolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférésre koncentrálnak, hanem egy akadálymentes útvonal biztosítására, és ez többnyire korlátozódik a nyilvánosság számára nyitva álló részekre. Jellemzően csak kötelezettség esetén, vagy nagy projektek keretében vonnak be rehabilitációs szakembert a tervezési folyamatba. Sok esetben a bevonás nem a folyamat elején, hanem a szállítások előtt történik, amikor már módosítások válhatnak szükségessé. Előfordul, hogy a tervezők nem végzik el rehabilitációs szakmérnök által javasolt módosítást.

---

³⁷ Például olyan telekre, amelynek a lejtése 10%-os, nem lehet az OTÉK előírásainak megfelelő lejtésű akadálymentes rámpát tervezni és kivitelezni.

Az akadálymentességi követelmények egy tervdokumentációban jellemzően az alábbi formákban jelennek meg:

„tervezési program” – a tervezési feladat leírása, szabatos megfogalmazása, beleértve a betartandó követelmények meghatározását (például az épület mely részeire vonatkozik az akadálymentes kialakítás követelménye), ideális esetben a tervezési szerződés melléklete, de gyakorlatban sokszor a tervvel együtt vagy akár utólag születik meg a teljes változat

"akadálymentes tervfejezet" – a pályázati kiírásokban megjelenő követelmény hívta életre, célja, hogy a tervdokumentáció szakági tervfejezetei között jelenjenek meg külön az akadálymentességre vonatkozó információk, formailag lehet leírás, amelyben csak a megfogalmazott követelmények műszaki megoldások leírása jelenik meg, amit a tervező és szakági tervezők saját rajzaikon, terveikben megjelenítenek, de lehet önálló rajzokkal, tervlapokkal (akadálymentes illemhely, rámpa, stb. részletrajzai) is kiegészített dokumentáció

„fedvénytervek”: jellemzően a kivitelezés során felmerült ellentmondások, kérdések tisztázására szolgáló kiegészítő terv, tervrajz, mely a terv pontosítását, javasolt módosításait jeleníti meg (például egy téves terepmagassági méretek alapján készített terv esetén az előlépcső, rámpa módosított kialakítását, méreteit)

Alapvető elvi kérdés, hogy minél önállóbb és teljesebb az akadálymentesítési munkarész, annál kidolgozottabbak az egyes részletek, viszont annál nagyobb a valószínűsége a szakági tervek közötti ellentmondásoknak ha a tervek harmonizációja elmarad vagy annak során az akadálymentességi követelmények nem kerülnek visszavezetésre az építész illetve a szakági tervekre (például egy ajtó méretkorrekciója, nyitásirány módosítása miatt egy fürdőben szükség lehet a berendezések áthelyezésére, elektromos szerelvények elhelyezésének módosítására, gyengeáramú tervben rögzített segélyhívó áttervezésére, falnézeti tervek korrekciójára, stb.).

A tervezési program esetenként nem készül el kellő alaposággal, a benne található hatályos jogi és műszaki követelményekre történő hivatkozások változása nehezen követhető. Az akadálymentesítési tervfejezet előírásai sok esetben nem épülnek be a tervekbe. Az akadálymentesítési szakág jellemzően előzetesen megadja, hogy milyen előírásoknak kell megfelelni, és az elbírálás előtt ellenőrzi ezek teljesülését. A terjedelmes műszaki leírás tartalmát a társtervezők esetenként nem ismerik meg és nem alkalmazzák. A tervek egymás mellett élése, a tervkoordináció hiánya akadályozhatja a hozzáférés megvalósulását.

A rehabilitációs szakemberek maguk is jellemzően bejáratott, már elavult és alá nem támasztott dokumentumokra (például a Segédletre)³⁸ támaszkodnak, a szabványokat nem követik. A szabvány-hozzáférés drága, a szöveg esetenként angol nyelvű.³⁹ A szakágak nem kellően tájékozottak egymás szakterületén, a határterületeken nehezen születnek meg a döntések, egyik fél sem szívesen vállalja a felelősséget (például tűzvédelmi menekítés kérdéseiben). A

---

³⁸ részletesen ld. Segédlet cím alatt

³⁹ részletesen ld. Szabványok cím alatt

szabványokból kikövetkeztethető lenne az általános követelmények teljesítésének módja (ld. OTÉK), de ritkán alkalmazzák. Nem engedélyköteles építési folyamatokban a hibák halmozódnak. A fogyatékossgal élő emberek érdekképviselői szerveit nem minden esetben vonják be a tervezési folyamatokba. Ha bevonják, egyes esetekben álláspontjukat a szabályok alóli felmentésként értelmezik, vagy negligálják. Az is előfordul, hogy egy konkrét fogyatékossgal élő ember (például érdekképviselői szerv delegáltja) mozgási vagy érzékelési képességéből vonnak le általános következtetéseket minden épületet használó igényére vagy képességére vonatkozóan, ami hibás elképzelés.

Engedélyezési szakasz (vagy elbírálás)

Az építési engedélyezési eljáráshoz kötelezően nem szükséges akadálymentes tervfejezet, azt csak a pályázati beruházások felhívásai írják elő. A hatósági eljárások során a jogosultsággal, illetve szakértői nyilvántartással nem rendelkező akadálymentesítési szakemberek, tervezők szereplőként nem is jelennek meg, éppen a nyilvántartás hiánya miatt. Következésképpen hatóságilag a tervező felelőssége az akadálymentességi követelményeknek megfelelő tervezés.

Fontos körülmény továbbá, hogy az akadálymentes használatot meghatározó egyes létesítményelemek (mint például előlépcső, rámpa, járda, illemhelyek belső átalakítása, stb.) nem tartoznak az engedélyköteles építési tevékenységek körébe, tehát a hatóságok látókörén kívül vannak, nincs fölöttük semmiféle kontroll.

Külön kérdés, hogy pályázati forrásból vagy attól függetlenül valósul-e meg egy beruházás. Amennyiben igen, az engedélykötelességtől függetlenül az irányító hatóság, mint támogató elvileg felügyeli és ellenőrzi az akadálymentesség megvalósulását. Amennyiben nem, és nem is engedélyköteles a tevékenység, akkor mindenféle "hatósági jellegű" ellenőrzés nélkül valósulhat meg, következésképpen az akadálymentességnek való megfelelés ellenőrzése sem történik meg.

A pályázati forrásból megvalósult beruházás célja egy vidéki városban lévő egészségügyi intézmény felújítása volt. Mivel a források szűkösek voltak, abból minél több mindent szerettek volna megvalósítani. Az intézmény vezetése ezért a tervezési fázist és a hatósági engedélyek beszerzését mellőzte, a kivitelezőt „tisztasági festés” elvégzésével bízta meg annak ellenére, hogy az épületet valójában tartószerkezetig visszabontották. A felújítás során – bár a kivitelező szerette volna elvégezni –, az épületfizikai tulajdonságokat javítandó hőszigetelés sem kerülhetett a padló szerkezeti rétegrendbe. A gyengeáramú rendszereket tervek, mérési jegyzőkönyvek nélkül készítette egy névtelen vállalkozó. A rehabilitációs szakmésnökök a felújításról úgy szereztek tudomást, hogy a kivitelező segítséget kért egy másik rehabilitációs környezettervező szakmésnöktől a bejárati előlépcső melletti rámpa kialakításához, mert az összetett épületforma miatt ezt maga nem tudta megoldani. Az egészségügyi épületben végül nem épült kerekesszékes emberek számára is használható vécé, mert a helyszíni szemle idejére az akadálymentesnek szánt vécé körítő falai és gépészeti alapszerelése már elkészült és ez a kialakítás nem tette lehetővé az akadálymentes használatot. (Szabó – dr. Szaszák)

A hatóság konkrét műszaki követelményeket vizsgál, a szakterületén túl nem rendelkezik kellő kitekintéssel, a műszaki megfeleléség alátámasztását sokszor nem vizsgálja, a pályázatok elbírálói még kevésbé. A pályázati kiírások szűk határidőket adnak meg, nincs idő a megfelelő előkészítésre, a műszaki tartalom sérül, nem engedélyköteles terveknel a támogató csak a pályázati kiírásnak való megfelelést ellenőrzi, a vonatkozó szabályozást nem, az csak egy felsorolás marad a kiírásban. A pályázatok mellékletét képező akadálymentesítési dokumentum, a Segédlet elavult, azonban a támogató ennek a teljesülését ellenőrzi elsősorban, a jogszabályoknak való megfelelést nem. Az engedélyezésnek, elbírálásnak egyes eljárásokban nem kötelező része az akadálymentesítés (például útépitési engedélyezési eljárásokban). A szakágak felé különbözőek az elvárások, engedélyezési szinten még sok, a hozzáférhetőség szempontjából alapvető részlet kidolgozatlan (például útterveknél az előírások szerint szabályos időközönként, és nem a kritikus pontokban felvett, 100 méterenkénti keresztmetszet).

Az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóság, valamint érintettség esetén a szakhatóságok építésügyi tevékenységekkel kapcsolatosan járnak el *az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról* szóló 312/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet (Épelj.) alapján.⁴⁰ „A hatóság szolgáltatása kiterjed a dokumentációs vagy a megvalósult építmény jogszabályi megfelelésének vizsgálatára, a hatóság tájékoztatást nyújt arról, hogy szükséges-e további dokumentum beszerzése, további szakhatóság megkeresése, ill. milyen szabályok vonatkoznak az eljárásra, valamint mi a közreműködésének a költségvonzata.”⁴¹

Az uniós és állami források pályáztatásának közfeladatát jellemzően az államigazgatás kezelő szervei végzik a felelős miniszter vagy más kormányzati tisztségviselő irányításával, szükség szerint a kezelő szerv joggyakorlása alá tartozó további gazdálkodó szervezeteknek delegálva az egyes feladatokat. Az elbírálásba, ellenőrzésbe ezen szervezetekkel együtt hatóságok, ill. egyéb szervezetek (például szakmai bizottságok, vizsgáló és minősítő szervezetek) is bekapcsolódhatnak.⁴²

Tapasztalat szerint az akadálymentességi követelmények más jellegű követelményekkel – mint például a katasztrófavédelem, menekítés, stb. – szemben nincsenek kellő szigorral ellenőrizve. Ennek eredményeként a jogszabályoknak nem megfelelő épületek kapnak a hatóságtól engedélyt.

Javasoljuk az akadálymentes követelményeknek való megfelelés biztosítására szakági tervező bevonását. A hatósági kontroll során az előadók vagy külső bevont szakemberek útján kell biztosítani a tervek ellenőrzését.

---

⁴⁰ Épelj. 1. § (1) bek.

⁴¹ Épelj. 3. §, Szabó- dr. Szaszák 14. o.

⁴² Szabó- dr. Szaszák 14. o.

A terv készültségi szintje korlátozhatja az egyenlő esélyű hozzáférés teljesülésének ellenőrzését, amit a kiviteli szakaszban már csak engedély-módosítással lehet orvosolni. Az engedélyező hatóság a tervezési program meglétét vizsgálja ugyan, de tartalmi teljesülését csak engedélyezési szinten tudja elbírálni, amikor pedig még nem ítélt meg kellő alapossággal a megvalósulás. Nem engedélyköteles tevékenységek esetén a hatóság a későbbiekben még módosítható állapotot vizsgál, engedélyét erre adja meg, a későbbi módosításokkal kapcsolatban észrevételt már nem tehet. Az akadálymentesség az utolsó részletek megvalósulásakor dől el, az engedélyezési terv szintjén nem derül ki, hogy az építmény valójában akadálymentes lesz-e. A terv sok olyan elemet tartalmaz, amely később még módosulhat, az engedély is ezekre szól, holott a kivitelezés során még sok tényező változhat (önálló kiviteli engedély nincs). Ami nem engedélyköteles, azt menet közben egyébként is áttervezhetik (például az akadálymentességet befolyásoló módon a belső falakat átrendezhetik), a hatóságnak azonban az átvételnél észlelnie kellene az akadálymentesség hiányát. Sajnos ez gyakran nem történik meg. Például az engedélyezett tervben kizárólag az ajtó szélességét, névleges méretét kell megadni, ami a „falnyílást” jelenti. Az akadálymentességi követelmény azonban nem erre a mértre, hanem a szabad méret szélességre vonatkozik, tehát az ajtó tokszerkezeten múlik, hogy teljesül-e az OTÉK 62. § (5) bekezdés szerinti 90 cm-es szabad méret. Ezt a hatóság sokszor már nem vizsgálja.

Az örökségvédelem, a meglévő állapot potenciálisan kibúvót jelent az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása alól, a hatóságok engedélyezik az esélyegyenlőség szempontjait az örökségvédelem alá soroló megoldásokat.

Kiviteli tervi szakasz

Az engedélyben előírt kitételek lehet, hogy nem teljesülnek, ha nem engedélyköteles részletekre vonatkoznak. Előfordulhat, hogy az akadálymentesség szempontjából az engedélyezési tervben elvárnál képest nagyobb részletességgel kellene megtervezni egyes elemeket, amelynek az elmaradása azt eredményezi, hogy a kiviteli tervben már nem lehet kezelni a problémát az engedély módosítása nélkül. A figyelmen kívül hagyott akadálymentesítési szempontok tehát engedély-módosítást igényelhetnek, amit nem minden esetben végez el a tervező, így a projekt résztvevői kompromisszumba kényszerülnek, aminek eredményeként az egyenlő esélyű hozzáférés sérül. Új létesítmények esetén is utólagos megoldások válhatnak szükségessé az egyetemes tervezés hiánya miatt. Nem engedélyköteles tevékenységek esetén (például válaszfalak nyílásai, berendezési tárgyak, szabadterek) a kiviteli tervben lehet alapvető változás is, ami kihatással lehet az engedélyköteles elemek hozzáférhetőségére is, de azok csak engedély-módosítással lennének változtathatók. A tervezési program tartalmazza a követelményeket, ez alapján készül az engedélyezési terv, erre kapnak a tervezők engedélyt. Ezt követően készül a kiviteli terv, és ha ebben valami módosul, akkor visszamenőlegesen akár módosítják is a tervezési programot, annak érdekében, hogy összhangban legyen a kiviteli tervvel. Ezt jogszerűen nem lehetne megtenni, de miután senki nem is ellenőrzi, nem derül ki. Hosszú tervezési idejű projekteknél a módosuló követelmények áttervezést tehetnek

szükségessé, ugyanakkor ezeknek „visszamenőleges hatálya” kérdéseket vet fel. A tervezési programból annak nem teljesülése esetén a programpontok a gyakorlatban eltávolíthatók, azt az engedélyezés után senki nem ellenőrzi.

Egy fővárosi beruházás esetében a cél egy meglévő egészségügyi intézmény több ütemben történő felújítása és bővítése volt. Egy építőipari cég a felújítás nem engedélyköteles részének munkálatait azonnal elkezdte annak ellenére, hogy a hatósági eljárással érintett épületrészek tervezése nagyon elhúzódott. A nem engedélyköteles épületrészek megfelelőségével kapcsolatban több probléma merült fel, mert egyes részek kivitelezése nem a rehabilitációs környezettervező szakmérnök javaslata szerint történt. Például egy 10% meredekségű rámpa készült az egyik bejáráshoz, az előírt legfeljebb 8%-os, illetve 5%-os lejtés helyett. A bejárat kialakítását és a külső megjelenést a tervtanács többször tárgyalta. A kivitelezés első három évében a terveken az előlépcső mellett egy tört tengelyvonalú, háromkarú, szabályos rámpa szerepelt. A tervtanács azonban a tervet végül csak úgy támogatta, ha az építésztervezők a lépcső mellől a rámpát kiveszik, azaz csak lépcsőn keresztül közelíthető meg az intézmény új bejárata. A tervtanács azt javasolta, hogy a mozgássérült emberek kerülőút megtételével, a gazdasági bejáraton keresztül közelítsék meg a betegforgalmi előcsarnokot, a rámpa elhagyását pedig azzal indokolták, hogy műszakilag nem megvalósítható, annak ellenére, hogy kiviteli tervek készültek a rámpa megvalósításához. A generáltervező ezt követően azt kérte a rehabilitációs környezettervező szakmérnöktől, hogy a hatósági eljáráshoz készülő műszaki leírásban ne szerepeljen, hogy nem felel meg a bejárat kialakítása az Étv. és a vonatkozó építésügyi kormányrendelet előírásainak. Ez a kérés nem volt teljesíthető – így a kérdéses megjegyzés továbbra is a dokumentáció része – mivel három éven keresztül a rámpás kialakítás megfelelőségét elismerték és a tervtanács javaslata jogsértő, nem a generáltervező eljárása. (Szabó – dr. Szaszák)

Az akadálymentesítési tervfejezet többi tervfejezetbe való átvezetésének hiánya fedvénytervek készítését teheti szükségessé, amelyek figyelembe vétele kétséges, mivel nem képezik a tervek szerves részét. Szélsőséges esetben, a teljesítés igazolásának érdekében olyan egyezség is születhet, hogy a hozzáférést tervezői művezetéssel szükséges biztosítani, amely információ azonban könnyen elvész a kivitelezés során, és nem valósul meg. A többi szakág koordinációjának hiánya is eredményezheti a hozzáférés csorbulását (például a gyengeáramú szakág a tűzvédelmi szakág kontrollja nélkül ábrázolja és tervezi a menekülési útvonalat jelölő irányfények elhelyezését, így akár az nem akadálymentes útvonalra is mutathat).

Egy kisvárosi egészségügyi intézmény felújítása nem volt engedélyköteles. A pályázati tervek utólag kiegészültek akadálymentesítési tervfejezettel, amelyet azonban nem tettek közzé a közbeszerzési dokumentációban, tartalmát nem lehetett megismerni. Az akadálymentes bejutás az eredeti dokumentáció szerint a hátsó, udvari homlokzat felől volt lehetséges, ahol elegendő hely állt rendelkezésre a járdaszint és az épület padlószintje közötti szintkülönbség akadálymentes rámpával való áthidalására. Továbbá a parkolási lehetőség is megoldott, a hátsó, udvari homlokzat mellett. A hátsó udvart azonban az egészségház emeletén található magánlakások tulajdonosai privát területként használják, ezért elzárkóztak a megnyitása elől, és a szintáthidaló műtárgyak (lépcsők és rámpák) az utcáfronton található főbejárati ajtókhöz kerültek át, amiről utólagos, nem kiviteli szintű terv készült. Ehhez az országos főútvonalat kísérő járda felmérését és átalakítását is szükséges volt. A felmérést és a járda átalakítását

szaktervező és a szakhatóság megkérdezése nélkül kiviteleztek. A megmagasított útszegély úttest felőli szélétől mérve a bejárati szintáthidaló műtárgyak mellett 60 cm-ig keskenyedő terület marad, amely balesetveszélyes, és a műtárgy melletti korlátok sem megfelelőek. A beruházás több ponton szegi meg tehát a vonatkozó műszaki és eljárásrendi előírásokat. A beruházó Önkormányzat felé többen jelezték, hogy a kivitelezés nem megfelelő. Hivatalos válasz a megkeresésekre nem érkezett, azonban az időközben befejezett szabálytalanul kivitelezett műtárgyat – egészségházat – az Önkormányzat átvette a kivitelezőtől. Ilyen módon valószínűsíthetően nem érvényesíthető már a felelősség a folyamat résztvevői felé, a javítást a városnak saját költségen kell(ene) elvégeznie. (Szabó – dr. Szaszák)

Kivitelezés

Miután az akadálymentesítési tervfejezet különálló, a kivitelezők figyelmen kívül hagyhatják, eltérhetnek tőle, áttervezhetik, improvizálhatnak, olcsóbb anyagokat építhetnek be, különösen, ha ezt a felelős műszaki vezetők és műszaki ellenőrök nem kérik számon. Az építészeti és mérnöki szakági dokumentációba át nem vezetett részleteket a kivitelezés során nem nézik, nem valósítják meg. A hiányos vagy hibás részletek építésénél a rehabilitációs szakember tervezési folyamat során előírt művezetői tevékenységéről és annak eredményéről a kivitelező gyakran nem tud. A kivitelezés befejeztével műszaki meg nem felelőség esetén költséges a visszabontás, illetve lehet találni olyan szakembereket, akik az ilyen létesítmények megfelelőségét is igazolják az aláírásukkal ellátott nyilatkozatban. Előfordul az is, hogy a kivitelező nem megfelelő terméket épít be, mert a kereskedő eladja a termékét a kiírt követelményeknek megfelelő, akadálymentesen használható termékként, holott valójában nem az.

Üzemeltetés

A finanszírozás többnyire az építés idejére, esetleg utána még az előírt néhány évig tart, az üzemeltetés költségeit nem számítják bele a projektbe, és a későbbiekben sem különítenek el rá forrást. Ez gyakran azt eredményezi, hogy a nem megfelelő üzemeltetés miatt nem valósul meg az akadálymentesség.

„Két mozgáskorlátozott személyeket tömörítő egyesület közérdekű igényérvényesítéssel fordult a hatósághoz, mert Székesfehérvár, Gárdony, és Agárd vasútállomásain a mozgáskorlátozott személyek akadálymentes közlekedését szolgáló liftek nem üzemeltek. A kérelmezők álláspontja szerint az üzemeltető a liftek karbantartására nem fordít kellő figyelmet és ezzel megnehezíti, ellehetetleníti a mozgáskorlátozott személyek közlekedését. A kérelmezők szerint az eljárás alá vont – az általa közérdekű igényérvényesítés keretében képviselt pontosan meg nem határozható számú mozgássérült személlyel szemben – megsértette az egyenlő bánásmód követelményét.”

A hatóság az ügyben tárgyalást tartott, majd a felek egyezsége kötöttek, amely kivonata szerint: A felek rögzítették, hogy az eljárás a Székesfehérvári, a Gárdonyi és az Agárdi vasútállomásokon található, akadálymentes közlekedést biztosító felvonók (továbbiakban: felvonók) gyakori üzemképtelensége miatt indult. Rögzítették továbbá, hogy a felvonók

karbantartására vonatkozó szerződés 2017. 11. 30-án hatályát veszítette, azonban a felvonók karbantartásra vonatkozó új szerződés – a hibabejelentések azonnali továbbítása érdekében – gyors és hatékony jelzőrendszer fejlesztést indított el. A felek a továbbiakban munkacsoport felállításában, és további aktív együttműködésben állapodtak meg, amelynek része a kölcsönös tájékoztatás, valamint szakértők bevonásával – akadálymentesítési szempontok mentén – egyes beruházások véleményezése is.

2018. januári döntésével a hatóság az egyezséget jóváhagyta.

Egyenlő Bánásmód Hatóság 91/2018. számú ügy

Pályázatok

Pályázati forrásokból megvalósuló építmények akadálymentességével kapcsolatos problémák

Magyarországon a közszolgáltatást nyújtó épületek jelentős része pályázati forrásból, ezen belül is európai uniós pályázatok által biztosított forrásból épül, illetve újul meg, ezért kiemelt jelentőségű, hogy a pályázati kiírások milyen követelményeket támasztanak az akadálymentesítéssel kapcsolatban. Nyilvánvalóan nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a pályázati forrásból újonnan létrejövő, átépített vagy felújított épületeknek ugyanúgy meg kell felelniük az akadálymentességre és egyenlő esélyű hozzáférésre vonatkozó hatályos jogszabályi követelményeknek (például CRPD, Étv., Ebktv., Fot.), mint azoknak az épületeknek, amelyek más, akár magán-, akár közpénzből jönnek létre. Beadványunknak ebben a fejezetében azonban kizárólag azokkal az akár jogszabályi, akár más előírásokkal, követelményekkel, illetve az ezekkel kapcsolatos problémákkal foglalkozunk, amelyek specifikusan a pályázati – kiemelten európai uniós – forrásból megvalósuló beruházásokat érintik.

A több mint egy évtizedes gyakorlat sajnos azt mutatja, a pályázati finanszírozással épülő, illetve megújuló közszolgáltatást nyújtó épületek nem érik el a teljes, minden jogszabályi előírást teljesítő és valódi egyenlő esélyű hozzáférést biztosító akadálymentesség szintjét. Ennek okai összetettek, de megállapíthatjuk, hogy az uniós pályázatokkal kapcsolatos főbb visszasságok a pályázati kiírások általános szabályait meghatározó, az egyes programozási időszakokra vonatkozó általános útmutatók tartalmából fakadnak.⁴³ A jogszabályi rendelkezéseken kívül az általános útmutatók jelölik ki a pályázatokkal kapcsolatos akadálymentességi követelményeket, határozzák meg, hogy a pályázatok megvalósulásának egyes pontjainál mely követelményeknek kell eleget tenni. Az egyes programozási időszakokban meghirdetett felhívásokhoz kapcsolódó útmutatók tartalmazzák azokat a

---

⁴³ Megjegyezzük ugyanakkor, hogy a nem uniós felhívások esetén még rosszabb a helyzet: pályázati támogatások esetén a nem építési engedély- vagy bejelentésköteles, illetve nem közbeszerzés körébe tartozó eljárásokra csak uniós forrás esetén előírás az esélyegyenlőség mint horizontális elv érvényesülése.

szabályokat, amelyek minden támogatást igénylőre vonatkoznak, amelyeket mindenkinek be kell tartani. Témánk szempontjából az általános útmutatók azért kiemelkedő jelentőségűek, mert az akadálymentességgel, a fogyatékossgal élő emberek egyenlő esélyű hozzáféréssel kapcsolatos alapvető, minimum szabályokat is lefektetik.

A tapasztalat szerint rendszerszintű probléma, hogy az útmutatókban az akadálymentesség követelménye eleve nem, vagy csak részben előírás, illetve, hogy a pályázatok megvalósítása során a tervezés pillanatától kezdve nem elvárás a szakmai ellenőrzés, nem követelmény, hogy az akadálymentességhez magas szinten értő szakemberek szakmai kontrollt gyakoroljanak a pályázatok megvalósulásának egyes fázisai fölött, hiányzik a pályázatok szakmai bírálata. Mindez azt eredményezi, hogy a tervezők és pályázók (hol jobb, hol rosszabb) tudás- és igény szintjén valósul meg az akadálymentesítés. Ugyancsak hiányzik a megvalósult pályázati tevékenységek akadálymentességének állam általi valódi ellenőrzése. Az irányító hatóság ugyan köteles az akadálymentesség utólagos ellenőrzésére, azonban ezeknek az ellenőrzéseknek a szakmaisága esetleges, elősorban az útmutatók és a konkrét pályázati kiírások akadálymentességre vonatkozó szabályozása miatt.

Mindezen tényezők együttesen okozzák, hogy a (elsősorban uniós) forrásokból olyan épületek születnek, illetve újulnak meg, amelyek nem alkalmasak arra, hogy a fogyatékossgal élő emberek részére egyenlő eséllyel hozzáférhető szolgáltatásokat nyújtsanak.

Seprődi-Egeresi Márta mérnök szakember a MEOSZ Design for All c. projektjének keretében olyan jelentést készített, amely bemutatja, hogyan lehet uniós pályázati forrásból akár jó, akár rossz megoldásokkal felújítani vagy megépíteni egy épületet. Az „Akadályokat építünk?” című kiadvány a következő linken érhető el: http://www.meosz.hu/wp-content/uploads/2022/04/visegradi_interaktiv_print.pdf.

Jellemző problémákat mutat be az alábbi a TOP-Plusz 3.3.1-21 - Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztési felhívás keretében megvalósult beruházás, amely egy növekvő lakosságszámú kisváros három tagóvodából álló intézményének egyik épületét érintette. A pályázat energetikai felújításra szolt. Az épület padlószintje az udvar szintje fölött van, és az épületen belül is van szintkülönbség, amelyek áthidalása jelenleg nem akadálymentes. A közlekedők, lépcsőházak, öltözők szűkösek, az öltözés egyes csoportszobák esetében a közös terekben megoldott. A településkép védelméről szóló önkormányzati rendelet alapján az épület értékvédelmi vizsgálatra lett kijelölve, de ennek elvégzéséig az örökségvédelmi érintettség hivatalosan nem vehető figyelembe. A pályázat tárgyát képező épület járda nélküli, rossz minőségű úton megközelíthető, domboldali helyzetben található, tehát nem közelíthető meg akadálymentesen. A pályázati keretből a tágabb környezet nem akadálymentesíthető. A másik két tagóvodai intézmény már teljes körűen akadálymentesített, és ezek akadálymentesen megközelíthető településrészen helyezkednek el. (Amennyiben erre igény mutatkozik, akár a szülő, akár a gyerek érintettsége esetén a másfél kilométer sugarú körön belül megtalálható két akadálymentes tagintézmény bármelyikébe való átjelentkezés elvi lehetősége adott.) A pályázás célja tehát energetikai felújítás, de a pályázati kiírás szerint az akadálymentesség mint kötelezően megvalósítandó, önállóan nem támogatható tevékenység biztosítandó. Mivel

engedélyezési eljárás lefolytatására nincs idő, az átalakítás nem lehet engedélyköteles, és ezért kompromisszumos megoldásokat is mérlegelni kell a projektben. A lehető legtöbb tekintetben optimális megoldások megtalálásához tehát túl rövid volt a pályázásra rendelkezésre álló idő. A projektben az energetikai felújítást olyan építőmérnök tervezte, aki általános építészeti tervezésben kevésbé jártas, ezért a rehabilitációs szakmérnökre a vállalt szaktanácsadáson felül, rövid határidővel számos tervezési feladat is hárult. A projektben a műszaki adottságok miatt nem volt megfelelően biztosítható a komplex akadálymentesség, ezért csak részleges akadálymentesítés jöhetett szóba, de még ha ez nem lett volna is minden kifogást kizáróan alátámasztható, sem lett volna idő a komplex akadálymentesítés megtervezésére, és emiatt lemaradt volna az óvoda az energetikai korszerűsítéséről is. Ezzel párhuzamosan pályázati pluszpontok nyerése érdekében minimum két, önként vállalt akadálymentesítési szempontot kért beépíteni a tervbe a pályázati menedzser. Ugyanakkor a jogszabályok által előírt akadálymentesítési szempontrendszer is alkalmazandó volt, tehát ezek kötelezően megvalósítandó elemek lettek volna, amelyek azonban a pontozási metodika miatt mégis opcionális tételként kerültek be a projektbe.

A projekt során az OTÉK előírásait be kell tartani, ajánlasként pedig a pályázati felhívás mellékletét képezte a „Segédlet a közszolgáltatások egyenlő esélyű hozzáféréseinek megteremtéséhez” c. dokumentum (Segédlet) [Pandula, 2015], amely már elavult, illetve esetenként alá nem támasztott, vagy műszaki szabályozásnak egyenesen ellentmondó információkat is tartalmaz. (Szabó – dr. Szaszák)

A következőkben a hatályos, 2021-2027-es programozási időszakban meghirdetett felhívásokhoz kapcsolódó általános útmutató (a továbbiakban: ÁÚF) áttekintésén keresztül mutatjuk be, hogy melyek azok a szabályok, amelyek az akadálymentesség szempontjából problémásnak tekinthetők, és amelyek „garantálják”, hogy az uniós források felhasználása nem fog akadálymentességet eredményezni.

Az általános útmutató akadálymentesítésre vonatkozó követelményrendszere

Az ÁÚF szerint, míg az esélyegyenlőségi intézkedések egy része – bizonyos feltételek fennállása esetén – kötelezően megvalósítandó, más esetekben a projektgazdának lehetősége van a projekt sajátos szempontjait figyelembe véve a projekt szempontjából releváns esélyegyenlőségi intézkedések megvalósítására. Az akadálymentesítést álláspontunk szerint – a jelenlegi választható helyett – **kötelezően megvalósítandó elemként kell meghatározni**. A felhívásokban legyen egyértelmű, hogy az akadálymentesítés jogszabály szerint kötelező, nem pedig választható tevékenység, az esélyegyenlőség, mint horizontális követelmény, minden célcsoport számára megvalósítandó.

Szükségesnek tartjuk **bizonyos, az akadálymentesítésre vonatkozó fogalmak kiiktatását: sem a "részleges", sem a "projektarányos", sem a „funkcionális” akadálymentesítés nem elfogadható.** (A projektarányos akadálymentesítés azt jelenti, hogy a minimumkövetelmények mellett csak azon épületrészek akadálymentesítésével kell foglalkozni, amit a felújítás érint. A

részleges akadálymentesség pedig – örökségvédelmi érintettség vagy a műszaki adottságok miatt nem megfelelően biztosítható akadálymentesség esetén – lehetőséget ad az akadálymentesítési szempontok szakmailag megindokolt mellőzésére olyan mértékben, hogy az örökségi értékek sérelme ne következzen be.) A követelményekre vonatkozó fogalmakat úgy kell megalkotni és tartalmukat meghatározni, hogy a vonatkozó, jogszabályoknak, szabványoknak megfeleljenek és biztosítsák a szolgáltatásokhoz történő egyenlő esélyű hozzáférést. Hangsúlyozzuk, hogy ezeknek a fogalmaknak nincs sem jogszabályi, sem egyéb szakmai alapjuk, így alkalmazásukat meg kell szüntetni. Azt kell pontosan meghatározni, hogy mely esetekben szükséges akadálymentesítés, és a megvalósuló akadálymentességnek a jogszabályok szerinti teljes hozzáférhetőséget kell biztosítania.

Jelenleg az ÁÚF az akadálymentesítéssel, egyetemes tervezéssel kapcsolatban **olyan honlapokra, dokumentumokra hivatkozik, amelyek vagy nem szolgáltatnak releváns információt**, mint például: www.etikk.hu honlap vagy elavultak, mint a Segédlet. A Segédlet az egyenlő esélyű hozzáférés feltételeinek megteremtését segítő pályázati konstrukciókhoz készült építési beruházások akadálymentes megvalósítása érdekében tervezők és beruházók számára, időről időre aktualizált kiadással [2002, 2007, 2009, 2015]. A Segédlet azonban nem tartalmaz információt a hatályos, frissített szabványokról, esetenként alá nem támasztott, vagy műszaki szabályozásnak egyenesen ellentmondó információkat is tartalmaz, alkalmazása nem illeszkedik a jogszabályokban meghatározott műszaki követelményrendszerekbe.

Az ETIKK-re és a Segédletre való hivatkozások helyett a szabványokra való hivatkozás lenne kívánatos, sőt álláspontunk szerint szükséges, hogy **bizonyos szabványok alkalmazását tegye kötelezővé az útmutató**, így például az EN 17210:2021, valamint az ISO 21542:2021 szabványok alkalmazását.

Jelenleg nem követelmény, de kifejezetten szükségesnek látjuk, hogy a pályázati **indikátoroknál pontosan jelenjenek meg az akadálymentességre vonatkozó követelmények**. Történjen meg annak ellenőrzése, hogy valóban minden olyan megvalósuló projektem, melynek a vonatkozó jogszabályok szerint hozzáférhetőnek kell lennie, megfelelően szerepel-e az indikátorokban (például új iskolaépület esetén nem elfogadható, hogy a tantermeknek és szaktantermeknek csak egy része akadálymentes). Ugyancsak az indikátorokkal összefüggésben fontosnak tartjuk annak rögzítését, hogy a "célérték csökkentése" nem vonatkozhat olyan indikátorokra, amelyek jogszabályi kötelezettségből fakadnak, így az akadálymentességi követelményekre sem.

Az **akadálymentességi követelményektől való eltérés eseteire** vonatkozóan fontosnak tartjuk, hogy külön útmutató, könnyen alkalmazható és érthető irányelvek szülessenek, például azokra az esetekre, amikor a szabványok nem adnak választ egy műszaki kérdésre vagy nem

felelnek meg a hatályos nemzeti jogszabályokban foglalt követelményeknek.⁴⁴ A jelenlegi gyakorlat szerint két esetet ismerünk, amikor egy projektben az akadálymentesség követelményétől el lehet térni. Ezek az örökségvédelmi érintettség és a műszaki megvalósíthatatlanság.⁴⁵ Ez utóbbi esetet gyakran használják akkor, amikor az „irreális költségvonzat” miatt szeretnék kibújni az akadálymentesítési kötelezettség alól. Ez elsősorban olyan esetekben fordul elő, amikor az akadálymentesség megvalósítása tulajdonképpen ellehetetlenítené a projektcélt. Ezek a fogalmak azonban adott esetben túlságosan tág teret adhatnak az akadálymentesség követelménye alóli kibújásra. Már az előbírálattal során szükséges lenne egy előre meghatározott mechanizmus alapján kiszűrni azokat a projekteket, ahol projekttervezési hiba folytán az akadálymentesség eleve nem megvalósítható, így például egy arra alkalmatlan épületbe kívánnak telepíteni egy szolgáltatást, majd utólag a műszaki megvalósíthatatlanságról kiállított nyilatkozattal kerülnek meg az akadálymentesítést.

A pályázatok ellenőrzésére vonatkozó követelmények (bírálattal, tervezés, kivitelezés)

A jogszabályoknak megfelelő, egyenlő esélyű hozzáférést biztosító akadálymentesség elérése érdekében elengedhetetlen, hogy a támogatási kérelem tartalmi értékelése során az akadálymentesítést is tartalmazó projektek esetén a **benyújtott tervek megfelelőségét és a megvalósulást akadálymentesítési szakember vizsgálja felül**, indokolt esetben helyszíni szemle során. Már az előzetes értékelésnél szükséges az akadálymentesítés szakmai felülvizsgálata. Az előzetes értékelés során szükséges megfelelő kompetenciával rendelkező szakemberek bevonása a tervek ellenőrzésébe, szükség esetén helyszíni szemle elrendelése. A megfelelő kompetencia jelenthet rehabilitációs környezettervező mérnöki oklevéllel rendelkező szakembereket vagy akár a pályázati rendszer valamint az alkalmazandó szabványok ismeretéről szóló képzést elvégzett szakembercsoportot.

---

⁴⁴ A rámpa meredekségére vonatkozóan az OTÉK 66. §-ban két lehetséges érték szerepel szintkülönbségtől függően, míg az ISO 14-féle meredekséget szabályoz, szintén szintkülönbség függvényében. Ezen felül a rámpák szélességét is részletesebben, részben eltérő értékekkel adja meg az ISO szabvány. Az ajtó szabad mérete az OTÉK 62. § (5) bekezdésben 90 cm, míg a vonatkozó ISO szabvány minimálisan 80 cm-ben határozza meg, javasoltan 85 cm. OTÉK 66. § (1) f) pontja szerint csak bizonyos szélesség felett előírás kétoldali korlát a rámpa mellé, az ISO szerint mindig.

⁴⁵ A Felhívás TOP-3.2.1 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése című dokumentum alapján az akadálymentesítés részleges kialakítása kizárólag csak abban az esetben lehetséges, amennyiben a műszaki adottságok alapján nem megfelelően biztosítható a fejlesztés akadálymentes kialakítása, erről a rehabilitációs környezettervező szakmérnöknek/szakértőnek és tervezőnek együttesen szükséges nyilatkoznia. E követelmény alól mentesülhetnek, az országos műemléki védelem, vagy műemléki jelentőségű területen, illetve műemléki környezetben elhelyezkedő épületek (bármely fogyatékosági csoport számára tervezett beavatkozás esetén). Továbbá az általános hatáskörű építési igazgatás által kiadott építési engedélyben foglaltak szerint a helyi védelem alatt álló objektumok; de ezek esetében is törekedni kell az akadálymentesítésnek legalább részleges, az örökségi értékek sérelme nélkül elérhető szintű megvalósítására.

Az uniós pályázati kiírásokban az akadálymentesítési munkarészeket rehabilitációs szakmérnök készítheti el, és a megvalósulásról is ilyen szakember nyilatkozata szükséges.

A rehabilitációs szakmérnök tevékenységére vonatkozó előírásokat jelenleg az egyes pályázati kiírások tartalmazzák.

A TOP-3.2.1 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése című felhívás az alábbiak szerint rendezi a rehabilitációs környezettervező szakmérnök szerepét. Rehabilitációs környezettervező szakmérnök/szakértő bevonása szükséges az infrastrukturális fejlesztést (ingatlan felújítás, bővítés, átalakítás) tartalmazó projektek esetében az akadálymentes előírásoknak való megfelelésért és a megfelelő kivitelezés érdekében. A projekt műszaki előkészítésében, a tervezés során és a projekt műszaki megvalósításában is szükséges bevonni a rehabilitációs környezettervező szakmérnököt/szakértőt. A tervezés során a műszaki dokumentumok részeként akadálymentesítési tervfejezetet kell benyújtani. A fejezetnek ki kell térni a jelenlegi állapot bemutatására és a fennálló problémákra hozzáférési szempontból, valamint be kell mutatni a probléma megoldására tervezett minden akadálymentesítésre irányuló fejlesztést, lépést (beleértve például az ügyfélfelhívó rendszert, a honlap akadálymentesítését) továbbá a fejezet végén nyilatkozni szükséges arról, hogy a tervezett fejlesztés megfelel az akadálymentesítés követelményeinek. A fejezetnek továbbá szükséges kitérni az egyetemes tervezés elveinek bemutatására, arra, hogy a létesítmények, a térhasználat, a közlekedési kapcsolatok tervezésekor a támogatást igénylő figyelembe veszi és érvényesíti az egyetemes tervezés elveit, azaz a nők és férfiak igényeit, az idősek, a fogyatékosok és a gyermekek igényeit. A tervfejezetet a tervezőnek és a rehabilitációs környezettervező szakmérnöknek/szakértőnek is szükséges aláírnia. A kivitelezés végén a rehabilitációs környezettervező szakértő/szakmérnök által aláírt nyilatkozatot szükséges benyújtani az akadálymentesítés megvalósulásáról a záró beszámolóban. (A nyilatkozatban szükséges kitérni arra, is, hogy ha van eltérés a tervezetthez képest.)

„Az utóbbi időben azonban volt rá példa, hogy a pályázati kiíráson utólag úgy módosítottak, hogy foglalkoztatási rehabilitációs humán és műszaki szaktanácsadó is kiadhatja a nyilatkozatot arról, hogy „az akadálymentesítés a projekt-arányos akadálymentesítés elveinek megfelelően kerül végrehajtásra, illetve megfelel a hatályos Országos Településrendezési és Építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendeletben (továbbiakban OTÉK) foglalt követelményeknek, valamint az akadálymentesítés átalakítási tervét is alá kell támasztani szakvéleménnyel” [VP6-6.4.1-16 2018. január 30. és 2018. december 12., 3.4.1.1 Műszaki és szakmai elvárások], holott ezen szakemberek képzettsége a megfelelés megítélésére nem megfelelő.”⁴⁶

A tervezési szakaszban előírt rehabilitációs környezettervezői részvétel pályázati követelménye nincs összhangban az építész tervezői munkavégzést és a hatósági engedélyeztetést meghatározó szabályokkal. Tekintettel arra, hogy a rehabilitációs környezettervező

⁴⁶ Szabó- dr. Szaszák 31. o.

szakemberek nem rendelkeznek külön kamarai tagsággal és jogosultsággal, a hatósági engedélyezési folyamatban nem kötelező, sőt esetenként nincs is jogalapja a részvételüknek. A tervezési fázisban kétféleképpen jelenhetnek meg: amennyiben alapképzettségüknel fogva rendelkeznek kamarai tagsággal, akkor építész vagy valamely szakági társtervezőként, "aláíró" jogosultsággal vannak jelen, ha kamarai tagsággal nem rendelkeznek, akkor a felelős építész tervező tanácsadójaként léphetnek fel, aláírási jogosultság és tervezői felelősség nélkül. Ezért is fontos és szükséges a jogosultsági kérdések tisztázása, rendezése.

Amíg azonban a tervezői oldalon a fenti kérdés nem rendezett, a támogató, kiíró részéről addig is lehetséges lenne a projektek akadálymentes követelményeknek való megfelelésének szakmai ellenőrzése. Például úgy, hogy megfelelő szakember által végzett felülvizsgálat hiányában támogatási szerződés ne jöhessen létre, a megvalósulás során észlelt hiányosságok esetén kifizetés ne történhessen. Kiemelkedően fontos, hogy eleve ne lehessen támogatási szerződést kötni azokra a projektekre, amelyeknél az akadálymentesítést hibásan vagy hiányosan tervezték meg, hiszen ezek a projektek nem felelnek meg a hatályos jogszabályoknak. Ezzel összefüggésben feltétlenül szükséges az építési beruházásokat tartalmazó projekteknél a benyújtott tervdokumentáció meglétének ellenőrzése és az akadálymentes követelményeknek való megfelelés előzetes vizsgálata. Ezzel kizárható lenne, hogy a későbbi tervezési fázisok vagy a kivitelezés során derüljön fény arra, hogy az akadálymentesítés a tervezettnél összetettebb, költségesebb műszaki eszközökkel megoldható, melyekre nem biztosított a fedezet. Jelenleg azonban az ilyen felülvizsgálat az ÁÚF szerint nem követelmény: a tervek megfelelését nem vizsgálja akadálymentesítési szakember, ugyanígy a megvalósulás során sincs szakember általi ellenőrzés. Javasoljuk ezért az ÁÚF-ben rögzíteni, hogy az ellenőrzési folyamatba szakirányú végzettségű akadálymentesítési (rehabilitációs) szakember bevonása valamennyi tervezési fázisban szükséges.

Az építési beruházás megkezdése előtt már rendelkezésre kell, hogy álljon megfelelő részletezettségű műszaki dokumentáció. Ezért elvárható, hogy **az építési beruházás ne kezdődhessen meg a műszaki tervek (kiviteli tervek) előzetes ellenőrzése nélkül.** Ez az a pont, ahol még utoljára kizárható a nem megfelelően előkészített kivitelezések elindítása. Megfelelő mód lehet ennek biztosítására, ha mérőföldkövet kell tervezni a műszaki előkészítés lezárásakor, mely akkor tekinthető teljesítettnek, ha a tervek igazoltan megfelelnek a vonatkozó esélyegyenlőségi, akadálymentességi jogszabályi követelményeknek.

Az eddigieken felül a **kivitelezés során az akadálymentesítésért felelő szakember feladat- és jogkörét is szabályozni kell.** Miután a rehabilitációs szakember kompetenciái nincsenek jogszabályokban meghatározva, ezért ameddig ez nem rendeződik, a kiírásokban lenne szükséges szabályozni, azonban jelenleg ez nem történik meg. A helyzet tisztázatlanságából fakad, hogy a pályázati folyamatban projektenként eltér, hogy melyik szereplő (tervező, megrendelő, stb.) bízza meg és fizeti a rehabilitációs szakmérnököt. Az is előfordul, hogy a projekttervezés során "kifelejtett" szakértői munkát a kivitelezőre hárítják mondván, hogy ő kell, hogy az általa beépített szerkezetek minőségének tanúsítását igazolja, azonban ez nyilvánvalóan ellentmondásos érdekrendszert teremt a kivitelező és az általa megbízott,

munkáját ellenőrző szakember között. Álláspontunk szerint a rehabilitációs szakmérnök szerepe, feladat- és jogkörei az *építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX.15.) Korm. rendelet* által meghatározott "tervezői művezető" vagy "műszaki ellenőr" szerepkörben vagy azok kötelező tanácsadójaként legyenek megjelölve. Így válik lehetségessé, hogy az általa kért pontosítások, módosítások elvégzését a műszaki ellenőr megkövetelhesse és azok meg is valósuljanak. Az online építési naplóba (amelyben az építkezéssel kapcsolatos minden bejegyzés utólagosan is ellenőrizhető módon rögzítésre kerül) a műszaki ellenőrön keresztül kellene, hogy bekerüljön a rehabilitációs szakmérnök álláspontja. (Jelenleg, miután a rehabilitációs szakmérnöknek nincs kamarai jogosultsága, az építési naplóba nem hívható meg, abba bejegyzést nem tehet, ezért az ő véleménye a naplóban csak akkor jelenik meg, ha valaki azt mellékletként feltölti vagy sajátjaként rögzíti). A jelenlegi gyakorlat szerint a rehabilitációs szakmérnökök a véleményükről egy emlékeztetőt írnak, amit elküldenek a megbízónak (aki adott esetben lehet a pályázó vagy az általa megbízott menedzsment szervezet, vagy a tervező, a műszaki ellenőr, vagy akár a kivitelező). Nincs garancia arra, hogy az összes érintett szereplőhöz el is jut a dokumentum. Véleményünk szerint a műszaki ellenőr melletti tanácsadó szerepkörben van lehetőség és felelősség a helyes kivitelezés garantálására, valamint ezzel illeszkedik a tevékenység a 191/2009. (IX.15.) Korm. rendelet által meghatározott szerepkörökhöz.

Az úgynevezett „záró megfeleléségi nyilatkozatot” a rehabilitációs szakmérnök akkor teszi, ha az elkészült beruházás megfelel a tervben, kiemelten a pályázati felhívásokban megkövetelt "akadálymentességi tervfejezetben” foglaltaknak. Jelenleg a záró nyilatkozat tartalmilag az OTÉK, valamint a Segédlet akadálymentességi követelményeinek való megfelelést kell, hogy igazolja. Többek között ez az oka a Segédlet használatának és a nem a hatályos jogszabályoknak való megfelelésnek.

Fontosnak tartjuk, hogy a bevont szakemberek pontos körének meghatározása az érintett szakemberek szakmai érdekképviseletét ellátó REKORE-val egyeztetve kell, hogy megtörténjen.

A támogatási kérelmek tartalmi értékelésével kapcsolatban fontos, hogy **az akadálymentesség ellenőrzése nem szűkülhet le a tervek alapján az épület kialakítására, szükséges az épületben nyújtott szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés ellenőrzése is.** Kívánatos lenne ezért, hogy az ÁÚF kifejezetten tartalmazza, hogy **nem támogathatók azok a pályázatok, amelyek nem teljesítik a horizontális követelményeket** (az esélyegyenlőségi követelmények horizontális követelmények).

Itt jegyezzük meg, hogy a nem az unió által finanszírozott pályázatok esetében az esélyegyenlőség többnyire meg sem jelenik horizontális elvként. Így például a hazai turisztikai fejlesztésre fókuszáló Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program keretében meghirdetett "TFC-M-1.1.2-2020 – Kisfaludy Szálláshelyfejlesztési Konstrukció – magán szálláshelyek és egyéb szálláshelyek fejlesztése" kiíráshoz kapcsolódó felhívás és útmutató sem tartalmazza ezt a

feltételt.⁴⁷ Javasoljuk, hogy a nem uniós pályázatok esetében is jelenjen meg az esélyegyenlőség horizontális elvként.

A Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program [MTÜ, s.a.] a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 – Turizmus 2.0 stratégia egyik meghatározó alappillére, amelynek Kisfaludy Szálláshelyfejlesztési Konstrukciója közel tizenhétezer magyarországi magán- és egyéb szálláshely kialakítását, megújulását tette lehetővé. A TFC-M-1.1.2-2020 pályázati kiírás keretében hozzávetőleg kétmillió forintos nagyságrendű támogatást elnyerő, kiemelt turisztikai fejlesztési térségben élő pályázó magánszemély keresett fel rehabilitációs szakmérnököt a beruházás akadálymentesítési szempontú megfelelőségének az igazolásához. A felhívás szerint az akadálymentesítés önállóan nem támogatható tevékenység, de a pályázat keretében elszámolható, és a pályázótól kapott információ alapján előnyt jelentett az elbírálásnál az akadálymentesítés vállalása. A projekt megvalósulására vonatkozó információk szerint akadálymentesítés tekintetében „a fejlesztést engedélyeztetni kell az illetékes építésügyi hatósággal, képesített szakember bevonásával”. A laikus pályázó építési engedélyt igénylő tevékenységet nem végzett, és nem volt róla tudomása, hogy rehabilitációs szakmérnököt kellene bevonnia. A szálláshely egy átalakított családi ház, amelynek elhelyezkedése, megközelítése, emelt padlószintje, szűkös terei és nyílásai, meredek lépcsője teljesen kizárja a mozgáskorlátozott emberek általi egyenlő esélyű hozzáférést. Akadálymentessé tétele bőven meghaladta volna a pályázati keretet. Amikor az akadálymentesítéssel kapcsolatban a pályázó a pályázat kiírójához fordult, úgy tájékoztatták, hogy miután nem volt engedélyköteles tevékenység, rehabilitációs szakmérnök jóváhagyása sem kell, csak mutasson fel egy bármilyen akadálymentes megoldást. Mivel a pályázó részéről a jó szándék megvolt, a rehabilitációs szakmérnök tanácsára az érzékelhetőséget, észlelhetőséget javította kontrasztos színezéssel, így látássérült emberek számára a szálláshely fizikailag hozzáférhető lett. A rehabilitációs szakmérnök segítette ebben, de nyilatkozatot nem állt módjában kiadni, és a szolgáltatásért sem számolhatott el honoráriumot sem, hiszen nem volt vállalható, hogy a neve hivatalosan felmerüljön egy ennyire nyilvánvalóan a jogszabályoknak meg nem felelő, nem akadálymentes projektnél.⁴⁸ (Szabó – dr. Szaszák)

Kiemelkedően fontos, hogy minden olyan projekt esetében legyen **kötelező a megvalósulást követően elvégzett ellenőrzés**, amely közszolgáltatást nyújtó építmény ingatlanfejlesztésére irányul és ezeknél a projekteknél minden esetben legyen speciális szakértelemmel rendelkező személy általi helyszíni ellenőrzés. Ilyen típusú ellenőrzés jelenleg is van, azonban sokszor nem helyszíni ellenőrzés keretében zajlik, hanem csak a beküldött dokumentumok alapján egy jegyzőkönyv készül. Álláspontunk szerint az ellenőrzésnek minden esetben helyszíni szemlén

⁴⁷https://info.kisfaludyprogram.hu/media/uploads/dokumentumok/lezart_palyazatok/archiv/20/0_Felh%C3%ADv%C3%A1s_TFC-M-1-1-2..pdf

⁴⁸ Az ügyben a MEOSZ Horváth Péterhez, a Kisfaludy2030 Turisztikai Fejlesztő Nonprofit Zrt. vezérigazgatójához fordult. <http://www.meosz.hu/blog/a-meosz-nak-koszonheteoen-megszunhet-a-szallashely-fejlesztési-palyazatok-akadálymentesítési-gyakorlataival-kapcsolatos-visszas-gyakorlat/>

kellene alapulnia és az akadálymentességi megfelelés ellenőrzését arra jogosult és speciálisan felkészített szakembercsoportnak kellene végeznie.⁴⁹

„A kivitelezés végén nyilatkozatot szükséges benyújtani az akadálymentesítés megvalósulásáról a projektzáró-beszámolóban, és ha a rehabilitációs szakmérnök közreműködése csökkentett intenzitású volt, előfordul, hogy későn tudja csak jelezni, ha valamely szempont nem épült be, ami utólag akár csak visszabontással érvényesíthető. Ilyenkor a pályázati kifizetés érdekében mégis van, aki lenyilatkozza a megfelelést. Ha a projekt rehabilitációs szakmérnöke erre nem hajlandó, a vele való együttműködést megszakíthatják, és behívhatnak olyan kollégát, aki aláírja a nyilatkozatot.”⁵⁰

Az ellenőrzés önmagában szükséges, de nem elégséges akkor, ha nem kapcsolódik hozzá a **szankció lehetősége**. A szankciónak, mint jogkövetkezményeknek visszatartó ereje lehet, így kiemelkedően fontosnak tartjuk, hogy az akadálymentességgel összefüggésben tapasztalt hiányosságokhoz szankció kapcsolódjon, és, hogy a szankciót valóban alkalmazzák. A jelenlegi gyakorlat szerint az irányító hatóság a teljes dokumentációt ellenőrzi a záró ellenőrzés során, azonban hiába nem található a dokumentumok között az akadálymentességről kiállított záró nyilatkozat, mégis megtörténik a kifizetés.

Az elszámolhatóság

A pályázati költségek elszámolása a végső pont, ahol az állam még be tudna avatkozni, ahol még számon tudná kérni az egyes projektek felhívásnak, illetve a hatályos jogszabályoknak való megfelelését. Azonban sajnálatos módon az állam nem lép közbe, a nem akadálymentesen megvalósult beruházásokra is kifizeti az uniós forrásokat.

A Miskolci Állatkert és Kultúrpark ökoturisztikai fejlesztése (TOP 6.1.4-15 MI1 2016-00001) során több ponton is megsértették az akadálymentességre és egyenlő esélyű hozzáférésre vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket, melynek eredményeként:

- látogatási időben az akadálymentes parkolók zárt kapuk mögött vannak, nincsen semmilyen kiépített lehetőség a bejutási szándék jelzésére, semmilyen erre vonatkozó információ nincs elhelyezve, gépjárművel önállóan nem lehet bejutni
- akadálymentes megközelítés nem biztosított (gyalogosan csak a meredek autóbehajtón keresztül vezet út)
- a látogatás időpontjában a motoros nyitású kapu egyik szárnya üzemképtelen volt

⁴⁹ A képzettségükre, kiválasztásukra vonatkozó elveket lásd feljebb.

⁵⁰ Szabó- dr. Szaszák 30-31. o.

- az akadálymentes parkoló nem sík, a kerekesszékekkel történő használatot nagyon megnehezíti (kiszállás, beszállás, közlekedés)
- az akadálymentes parkolóból vezető rámpa kialakítása szabálytalan
- az akadálymentes WC nem felel meg a használati méretkövetelményeknek, szerelvényei nem megfelelőek (például "nyitott elejű" vécé, vécé-kagyló megközelítését akadályozó mosdó), kisebb méretű, "aktív" kerekesszékekkel sem használható rendeltetés szerűen
- a sétányok nagy része nehezen használható, kőzúzalékos burkolatú (például parkolónál, Afrika háznál), a korábbi sétányoknál kedvezőtlenebb kialakítású
- az állatok megtekintése kerekesszékből elérhető helyekről nem (csak kis részben) lehetséges

Az észrevételek rögzítése kerekesszékekkel történt személyes látogatás keretében történt, nem teljes körűek, tekintettel arra, hogy a beruházással érintett terület kerekesszékekkel nem bejárható.

Miután a legutóbbi programozási időszak, amelyben a felhívásokra benyújtott támogatási kérelmek az elszámolhatóság szakaszába léptek, a 2014-2020-as programozási időszak, így erre a programozási időszakra vonatkozóan tekintjük át az elszámolhatóság problémakörét és az ezzel kapcsolatos tapasztalatokat. Az ebben a programozási időszakban az európai strukturális és beruházási alapokból (ESB-alapok) finanszírozott fejlesztésekkel kapcsolatos tapasztalatok azt mutatják, hogy a pályázati pénzek felhasználása számos esetben nem akadálymentes megvalósulást eredményezett, az EU költségvetéséből származó forrásokat végső soron nem megfelelő és nem szabályos módon használják fel.

A Szekszárdi Szent József Iskolaközpont infrastrukturális fejlesztése (EFOP-4.1.5-16-2017-00037) során több ponton is megsértették az akadálymentességre és egyenlő esélyű hozzáférésre vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket, melynek eredményeként:

- fizikai és infokommunikációs akadálymentesség nem megfelelően lett kialakítva (tudomásunk szerint az örökségvédelmi védettségre hivatkozva elfogadták használhatatlan akadálymentesítési megoldásokat)
- bejárati kapu önállóan nem nyitható, nagyméretű, nehéz semmilyen módon nem lehet jelzést adni, tehát még segítséges sem lehet kérni a személyzettől
- kapuátjáróból az udvarra vezető kapu szintén önállóan nem használható mozgáskorlátozott személyek számára, szemle időpontjában nem volt semmiféle zár, arról tájékoztattak, hogy mechanikus csukóberendezést terveznek felszerelni, amely akadálymentes használatot lehetetlenné teszi
- új udvari lépcsőn lehet megközelíteni a magasföldszintet, ide korlátlift beépítése volt folyamatban, ez azonban az önálló használatot nem teszi lehetővé
- az új lépcső pihenőről az épületbe vezető új ajtó kétszárnyú, melynek első, önállóan nyitható szárnya kb. 70 cm nyílászélességet biztosít (OTÉK szerint min: 90 cm szükséges)

- az új előtérből az épületbe vezető ajtó szintén kétszárnyú, első szárnyának nyitásával kb. 60 cm nyílásméret biztosított, ez szintén nem megfelelő
- az akadálymentes vécéhez vezető útvonalon található folyosószakaszoló ajtó keskeny (nem éri el a 90 cm-et), használatát bútorok nehezítik
- az akadálymentes vécé használhatatlan méretű, kontraszt nélküli, szabálytalan ("nyitott") vécékagylóval, kontrasztosság nélkül kialakított, a szemle időpontjában raktérként használt
- a teljesen új udvarszintről akadálymentesen megközelíthető étterem épületrész bejárati ajtaja nem megfelelő méretű
- az épületben létesített információs táblarendszer magasan (kb. 2 m) került elhelyezésre, tükröződő, olvashatatlan kialakítású

A 2014-2020-as programozási időszakra vonatkozóan a kifizetésekről az 1303/2013/EU rendelet (CPR)⁵¹, valamint a *2014-2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről* szóló 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet rendelkezik.

A 272/2014. Korm. rendelet 144. § (3) bekezdése szerint az esélyegyenlőség érvényesítését folyamatosan, de legkésőbb a záró kifizetési igénylés jóváhagyásáig ellenőrizni kell.

A költségek elszámolásának rendjét a 272/2014. Korm. rendelet határozza meg. 5. mellékletének 2.3.2.11. pontja alapján azon költségek számolhatók el, amelyek egyéb közösségi szintű horizontális politikák feltételeit is teljesítik, tehát a projekt végrehajtása során a kedvezményezett betartotta különösen a közbeszerzési, versenyjogi (állami támogatási), környezetvédelmi, esélyegyenlőségi szabályokat. **Azok a költségek tehát egyértelműen nem számolhatók el, amelyek az esélyegyenlőségi szabályokat – így tehát a fogyatékos emberek egyenlő esélyű hozzáférésnek követelményét nem teljesítik.**

A 272/2014. Korm. rendelet 20. § (3a) bekezdése alapján az irányító hatóság gondoskodik - a feladatkörében érintett monitoring bizottsággal és az európai uniós források felhasználásáért felelős miniszterrel együttműködve - a program végrehajtása során a horizontális elveknek és politikáknak a támogatási szerződésben és a szakmai beszámolóban történő érvényesítéséről, valamint gondoskodik a horizontális követelmények teljesülésének előrehaladásával kapcsolatos adatok gyűjtéséről.

A CPR 2. cikk 36. pontja szerint „szabálytalanság”: az uniós jog vagy az annak alkalmazásához kapcsolódó nemzeti jog valamely rendelkezésének egy, az ESB-alapok megvalósításában részt

---

⁵¹ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 1303/2013/EU RENDELETE (2013. december 17.) az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra, a Kohéziós Alapra, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések megállapításáról, az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1083/2006/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről

vevő gazdasági szereplő cselekedetéből vagy mulasztásából adódó bármilyen megsértése, ami az Unió költségvetését a költségvetésre rótt indokolatlan költség formájában sérti vagy sértheti.

CPR. 2. cikk 38. pontja szerint „rendszerszintű szabálytalanság”: bármely szabálytalanság, amely esetében fennáll az ismétlődés lehetősége, amely nagy valószínűséggel hasonló művelettípusok esetében következik be, és amelyet valamely irányítási és kontrollrendszer hatékony működésének súlyos hiányossága okoz beleértve azt is, hogy nem történt meg az e rendelet és az alap specifikus szabályok szerinti megfelelő eljárások kialakítása.

A CPR 4. cikke (2) bekezdése szerint a Bizottság és a tagállamok biztosítják – figyelembe véve minden egyes tagállam sajátos helyzetét –, hogy az ESB-alapokból származó támogatás összhangban legyen a releváns szakpolitikákkal, az 5., 7. és 8. cikkben említett horizontális elvekkkel, valamint az Unió prioritásaival, és kiegészítse az Unió egyéb eszközeit.

A CPR 7. cikke alapján a tagállamok és a Bizottság megteszik a megfelelő lépéseket a programok elkészítése és végrehajtása során a nemek, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékonyságon, koron vagy szexuális irányultságon alapuló bármilyen hátrányos megkülönböztetés megelőzése érdekében. A programok elkészítése és végrehajtása során különösen figyelembe veszik a fogyatékonysággal élő személyek általi hozzáférhetőség biztosítását.

A fogyatékonyságon alapuló hátrányos megkülönböztetés megelőzése, a fogyatékonysággal élő személyek általi hozzáférhetőség biztosítása egyike a CPR horizontális elveinek.

Amint az a fentiek alapján megállapítható, a CPR és a 272/2014. Korm. rendelet alapján kizárólag az olyan az akadálymentes hozzáférést biztosító költség elszámolható, amely valódi akadálymentes hozzáférést eredményez. Miután az állam részéről az irányító hatóság ellenőrzi az elszámolhatóságot, így végső soron az ő felelőssége, hogy a projektekben valódi akadálymentesség valósuljon meg.

Álláspontunk szerint amennyiben az irányító hatóság jóváhagyja, elszámolhatónak tekinti a nem akadálymentes beruházások megvalósulását, a 272/2014. Korm. rendelet idézett rendelkezésein kívül a CPR 7. cikkében foglalt, a fogyatékonysággal élő személyek egyenlő esélyű hozzáféréseinek horizontális elvét sérti meg.

Hangsúlyozzuk, hogy az irányító hatóság nem mentesül a felelősség alól arra hivatkozva sem, hogy a belső engedélyezési mechanizmus (például az örökségvédelmi hatóság használatbavételi engedélye) során az eu-s forrásból megvalósult beruházást akadálymentességi szempontból jóváhagyták. A nem hatékony belső engedélyezési mechanizmus nem jelenthet kibúvót az uniós kötelezettségek teljesítése alól, az uniós jognak ugyanis a hazai joggal szemben elsőbbsége van.

Az állam felelőssége abban áll, hogy az illetékes irányító hatóságok a szabálytalanságok ellenére a támogatási összeg teljes körű kifizetéséről rendelkeznek azokban az esetekben is, amikor nem akadálymentes megoldások valósulnak meg a pályázati összegekből.

Véleményünk szerint e tekintetben rendszerszintű szabálytalanságról is beszélhetünk az esetek ismétlődése miatt, amelyet az irányítási és kontrollrendszer hatékony működésének súlyos hiányossága okoz.

Javasoljuk, hogy az elszámolhatósággal kapcsolatos kontrollrendszer terjedjen ki az akadálymentesség vizsgálatára, és hatékonynak kell lennie. Szabálytalanság észlelése esetén az állami irányító szervnek a megfelelő és hatékony szankciót kell alkalmaznia.

Közbeszerzés

EU közbeszerzési szabályok és fizikai akadálymentesség

Az uniós szakpolitikai álláspont szerint az állami szervezetek azzal tudják érvényesíteni a szociális szempontokat a közbeszerzésben, ha etikus termékeket és szolgáltatásokat vásárolnak, és a közbeszerzési pályázatokat is felhasználják arra, hogy a fogyatékosokkal élők és a hátrányos helyzetűek számára munkalehetőségeket, tisztességes munkát, jobb feltételeket teremtsenek, valamint társadalmilag és szakmailag integrálják őket. Az etikus, felelősségteljes közbeszerzés a vállalkozókat is ösztönözheti arra, hogy felelősségteljes, fenntartható eljárásokat kövessenek a termelés és a munkavállalók alkalmazása terén. A társadalmi szempontból felelős közbeszerzés ezzel stratégiai eszközzé válik, amely hatékonyan segíti a szociálpolitikai és munkaerő-politikai célok megvalósítását. Az Európai Bizottság arra törekszik, hogy a szociális szempontok a lehető legjobban érvényre jussanak a közbeszerzésben az Európai Unió teljes területén.⁵²

Az állami szervezetek, azaz a klasszikus ajánlatkérők uniós értékhatárokat elérő értékű közbeszerzéseit a 2014/24/EU irányelv (Közbeszerzési Irányelv) szabályozza. Az irányelv a klasszikus ajánlatkérők (az irányelv szóhasználatában: ajánlatkérő szervek) körébe azokat a szereplőket sorolja, melyek jellemzően nem a piaci viszonyoknak megfelelően tevékenykednek, és hoznak döntéseket, hanem az állami szférához szorosan kötődve, többlet jogosítványokkal rendelkeznek. A klasszikus ajánlatkérők körébe tartozik az állam, a területi vagy a települési önkormányzat, a közjogi intézmény, egy vagy több ilyen szerv, illetve közjogi intézmény által létrehozott társulás.⁵³

Az Irányelv (76) preambulumbekzdése szerint olyan közbeszerzés esetében, amelyet személyek általi felhasználásra szának – akár a nyilvánosság, akár az ajánlatkérő szerv alkalmazottai általi felhasználásra –, az ajánlatkérő szervnek – a megfelelően indokolt eseteket kivéve – olyan műszaki leírást kell összeállítania, amelyben figyelembe veszi a

---

⁵² https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/tools-public-buyers/social-procurement_hu

⁵³ dr. Gonda-dr. Varga-dr. Várhomoki-Molnár Márta, Közbeszerzés az Európai Unióban, Nemzeti Közszoigálati Egyetem; Közigazgatási Továbbképzési Intézet, 2021

fogyatékossgal élők számára való akadálymentesség szempontját és a valamennyi felhasználó számára alkalmas kialakítást.

A Közbeszerzési Irányelv (99) preambulumbekzdése szerint az odaítélési szempontok vagy szerződésteljesítési feltételek között szerepelhetnek olyan intézkedések is, amelyek célja az előállítási folyamatban részt vevő alkalmazottak egészségének védelme, a szerződés teljesítésére kijelölt személyek közül a hátrányos helyzetűek, illetve a kiszolgáltatott csoportokba tartozók társadalmi beilleszkedésének a támogatása vagy a szóban forgó szerződéshez szükséges készségekkel kapcsolatos képzés, amennyiben e szempontok és feltételek a szerződés alapján nyújtandó építési beruházásokra, árukra vagy szolgáltatásokra vonatkoznak. E szempontok vagy feltételek közé tartozhat például, többek között, a hosszú ideje állást keresők alkalmazása, vagy az odaítélendő szerződés teljesítésének keretében munkanélküliek vagy fiatalok képzését célzó intézkedések végrehajtása. **Az ajánlatkérő szervek a műszaki leírásokban előírhatnak a szóban forgó terméket vagy szolgáltatást közvetlenül jellemző követelményeket, például a fogyatékossgal élő személyek számára való akadálymentességet vagy a valamennyi felhasználó számára alkalmas kialakítást.**

Az Irányelv 42. cikk (1) bekezdése szerint minden olyan beszerzés esetében, amelyet természetes személyek – akár a nagyközönség, akár az ajánlatkérő szerv alkalmazottai – általi felhasználásra szánnak, a megfelelően indokolt esetektől eltekintve a **műszaki leírást úgy kell megállapítani, hogy az figyelembe vegye a fogyatékossgal élő személyek számára való hozzáférhetőség** és a valamennyi felhasználó számára alkalmas kialakítás **szempontjait. Amennyiben uniós jogalkotási aktusban kötelező hozzáférhetőségi követelményeket fogadnak el, a műszaki leírást** – amennyiben a fogyatékossgal élő személyek számára való hozzáférhetőség vagy a valamennyi felhasználó számára alkalmas kialakítás szempontjait érinti – **e jogalkotási aktusra való hivatkozással kell megállapítani.**

Az Irányelv (101) preambulumbekzdése szerint biztosítani kell továbbá az ajánlatkérő szervek számára annak lehetőségét, hogy **kizárják a megbízhatatlannak bizonyult gazdasági szereplőket, például akik megsértették a környezetvédelmi vagy a szociális kötelezettségeiket, beleértve a fogyatékossgal élő személyek számára való akadálymentességre vonatkozó szabályokat** és a súlyos szakmai kötelelességszegés egyéb formáit, mint például a versenyszabályok vagy a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok megsértését. Egyértelművé kell tenni, hogy a súlyos szakmai kötelelességszegés kétségessé teheti az adott gazdasági szereplő tisztességességét, és ezáltal alkalmatlanná teheti a gazdasági szereplőt arra, hogy közbeszerzési szerződést ítéljenek oda neki, függetlenül attól, hogy egyébként rendelkezne-e a szerződés teljesítéséhez szükséges technikai és gazdasági képességekkel.

Magyar közbeszerzési szabályok és az épített környezet akadálymentessége

Az Irányelvet a tagállamok legkésőbb 2016. április 18-ig voltak kötelesek átültetni jogrendjükbe. Az átültetésnek Magyarország egy új közbeszerzési törvény – *a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény* (Kbt.) – 2015. november 1. napjával történő hatályba léptetésével tett eleget.

A Kbt. átfogóan szabályozza a közbeszerzések témakörét, ugyanakkor bizonyos kérdések végrehajtási rendeletekben találhatóak. Kormányrendeleti szinten szabályozott például az alkalmasság és a kizáró okok igazolásának módja, az ennek körében kérhető dokumentumok köre, az alkalmasság és a kizáró okok ajánlatkérő általi ellenőrzésére, valamint a közbeszerzési műszaki leírások meghatározására és tartalmára vonatkozó részletes szabályok, a hirdetmények megküldésének és közzétételének részletes szabályai, a tervpályázati eljárásra vonatkozó részletes szabályok, a központosított közbeszerzés rendszere, az építési beruházások részletes szabályai, a jogorvoslati eljárások igazgatási szolgáltatásai díja, a kiszabható bírság mértéke. A CRPD szerinti hozzáférhetőség az Irányelv alapján az egyik, jogilag is kötelező eleme a hazai közbeszerzéseknek, melyet *a közbeszerzési eljárásokban az alkalmasság és a kizáró okok igazolásának, valamint a közbeszerzési műszaki leírás meghatározásának módjáról szóló 321/2015. (X. 30.) Korm. rendelet* (Rendelet) 47- 48. §-ai ültettek át.

A Rendelet 47. § (1) bekezdése szerint a közbeszerzési műszaki leírást valamennyi felhasználó, ezen belül, ha a közbeszerzés tárgyára nézve értelmezhető, a fogyatékos emberek számára a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés szempontjának figyelembevételével kell meghatározni.

A (2) bekezdés alapján minden olyan beszerzési tárgy esetében, amelyet természetes személyek - akár a nyilvános felhasználásra, akár az ajánlatkérő szerv alkalmazottai - általi felhasználásra szánnak, az indokolt esetektől eltekintve a műszaki leírást úgy kell meghatározni, hogy az figyelembe vegye a fogyatékosággal élő személyek számára való hozzáférhetőség és a valamennyi felhasználó számára alkalmas kialakítás, illetve a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény második cikke szerinti egyetemes tervezés elveinek szempontjait.

A (3) bekezdés arról rendelkezik, hogy ha uniós jogalkotási aktusban kötelező hozzáférhetőségi követelményeket fogadnak el, a műszaki leírást – ha a fogyatékosággal élő személyek számára való hozzáférhetőség vagy a valamennyi felhasználó számára alkalmas kialakítás szempontjait érinti – e jogalkotási aktusra való hivatkozással kell megállapítani.

A 48. § (1) bekezdése szerint a műszaki leírás tartalmát a Kbt. 58. §-ában, az e rendelet 46-47. §-ában és a (2)-(4) bekezdésben meghatározott rendelkezéseknek megfelelően kell meghatározni. A műszaki leírás meghatározhatja, hogy szükség lesz-e szellemi tulajdonjogok átruházására.

A (2) bekezdés szerint a műszaki leírás tartalmazhatja különösen a környezetre és éghajlatra gyakorolt hatások szintjét, a valamennyi követelménynek – így különösen a fogyatékos emberek számára a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés szempontjának –

megfelelő kialakításra, a teljesítményre, a biztonságra, és méretekre vonatkozó jellemzők meghatározását, ideértve a közbeszerzés tárgyára alkalmazandó, a terminológiára, a jelekre, a vizsgálatra és vizsgálati módszerekre, a csomagolásra, a jelölésre, a címkézésre, a használati utasításra, az áru, szolgáltatás vagy építmény teljes életciklusának egyes szakaszaiban alkalmazott gyártási folyamatokra és módszerekre vonatkozó követelményeket.

Látható, hogy a Rendelet alapján az egyenlő esélyű hozzáférés szempontját figyelembe kell venni, az kötelező eleme kell, hogy legyen a műszaki tartalomnak is.

A Rendeletnek ezzel a két szakaszával összefüggésben értelmezendő a Kbt. 63. § (1) a) pontja, amely szerint kizárható a közbeszerzésből az, aki „*az elmúlt három évben a 73. § (4) bekezdésében említett környezetvédelmi, szociális és munkajogi követelményeket súlyosan megszegte, és ezt az ajánlatkérő megfelelően bizonyítani tudja.*”

A Kbt. 73. § (4) bekezdés alapján érvénytelen az ajánlat különösen, ha nem felel meg azoknak a környezetvédelmi, szociális és munkajogi követelményeknek, amelyeket a jogszabályok vagy kötelezően alkalmazandó kollektív szerződés, illetve a 4. mellékletben felsorolt környezetvédelmi, szociális és munkajogi rendelkezések írnak elő.

Ugyan a Kbt. 4. számú melléklete nem sorolja fel a szociális szempontok között a fogyatékosági szempontokat, csak munkajogi és környezetvédelmi egyezményeket tartalmaz, azonban a 73. § (4) bekezdés alapján enélkül is érvénytelen az az ajánlat, amely nem felel meg a jogszabályokban előírt szociális követelményeknek. Álláspontunk szerint ilyen szociális követelmény a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés is, amelyet jogszabály, többek között a Fot. 7/A. §-a ír elő. **Ez azt jelenti, hogy a jelenlegi szabályozás szerint érvénytelen az az ajánlat, amely nem felel meg az egyenlő esélyű hozzáférés jogszabályi követelményének.** Gyakorlati szempontból szerencsésebbnek tartanánk azonban, ha más – meg nem nevezett – jogszabályra való utalás helyett a Kbt. egyértelműen és szövegszerűen rögzítené, hogy az egyenlő esélyű hozzáférést nem biztosító ajánlat érvénytelen.

„Az EU közbeszerzési folyamatában kötelező elemként jelenik meg az érdekvédelmi szervezetekkel való egyeztetés, de ennek pontos formai és tartalmi keretei nincsenek meghatározva.”⁵⁴

Problémák a hazai közbeszerzésben és kapcsolódó jogi keretek

1. Tervdokumentáció ellenőrzése

Az építési beruházások és az azokhoz kapcsolódó mérnöki szolgáltatások közbeszerzésének, a közbeszerzési eljárás szereplőinek és az eljárás lefolytatásának szabályait *az építési*

---

⁵⁴ Szabó- dr. Szaszák 14. o.

beruházások, valamint az építési beruházásokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatások közbeszerzésének részletes szabályairól szóló 322/2015. (X. 30.) Korm. rendelet (Építési Rendelet) tartalmazza.

Az Építési Rendelet 14. § (1) bekezdése szerint egy építési beruházás a kivitelezésre és tervezésre is kiterjedhet. Ebben az esetben a beruházás műszaki – szakmai tartalmára, a tervdokumentációk elkészítésére közbeszerzést lehet kiírni. Ehhez az ajánlattevő átad számos adatot a közbeszerzési eljárás során.

Az Építési Rendelet alapján az ajánlattevő korábbi munkáinak, kamarai tagságnak ellenőrzésére jogosult az ajánlatkérő. Ekkor ellenőrizheti, de csak formailag, hogy az akadálymentesítés követelményeire vonatkozóan tud-e megfelelő tervdokumentációt készíteni.

Ez, az ajánlattevőnek eljuttatott tervdokumentáció ellenőrzése az utolsó fázis a közbeszerzés során, amikor a tervezési hiányosságok még pótolthatók, a hiányos tervek javíthatók a pályázóval. Jelenleg azonban a tervdokumentációt nem ellenőrzi az akadálymentesítéshez értő szakember, így indokolt lenne a közbeszerzésre benyújtott tervdokumentáció szakemberek, például rehabilitációs környezettervező szakmérnökök általi akadálymentesítési ellenőrzése vagy akár (többek között) ilyen feladatkörrel szakhatóság felállítása.

2. Legalacsonyabb ár, mint értékelési szempont problémája

A Kbt. szigorúan fogalmaz a legalacsonyabb ár alkalmazása kapcsán építkezési beruházások estén, amikor kimondja, hogy az ajánlatkérő nem alkalmazhatja a legalacsonyabb ár szempontját egyedüli értékelési szempontként tervezési, mérnöki és építészeti szolgáltatások, valamint építési beruházások esetében.⁵⁵ Ezt az Építési Rendelet 24. § (1) bekezdése is megerősíti, amikor úgy rendelkezik, hogy az ajánlatkérő a Kbt. 76. § (5) bekezdése értelmében építési beruházás esetében nem alkalmazhatja a legalacsonyabb ár szempontját egyedüli értékelési szempontként. A gyakorlatban az ár egyedüli szempontként értékelése mégis többször fordul elő, és ez hatással van a beadandó tervek elkészítésére, az akadálymentességre is.

Sokszor a legalacsonyabb ár a tervezők és a kivitelezők kiválasztásának egyedüli szempontja. Ebben szerepet játszhat az is, hogy ez a szempont tűnik legobjektívebbnek, legegyszerűbbnek és ekkor nem kell egyéb szempontokat megfogalmazni, pontozási rendszert készíteni. Ez azt eredményezheti, hogy áron alul történik a vállalás, és nem reális, hogy az elvárt mennyiségű és alaposágú mérnöki munka megvalósulhasson. Ebből következően a hibák száma növekszik.

---

⁵⁵ Kbt. 76. § (5) bekezdés harmadik mondat.

A legalacsonyabb ár egyedüli értékelési szempontként való figyelembe vétele miatt a tervezők kényszerpályára kerülnek: a minél alacsonyabb ár meghatározására törekednek, azonban alacsony díjért nem tudnak alapos munkát végezni. Így például, ha egy terv elkészítése 10 millió forint, a közbeszerzési felhívásra ennél az árnál jóval alacsonyabb árral pályáznak, hogy a legolcsóbb ajánlatot tevő pályázók legyenek. A töredék pénzből nem jut terepfelmérésre, hiába kell később a geodéziai eredmény az engedélyezéshez. Nem tudja a tervező, hogy van szintkülönbség a helyszínen, nem tud valódi akadálymentesítést tervezni. **Az elérendő cél az lenne, hogy az egyetemes tervezés elve és az akadálymentesség együtt követelményként beépüljön a tervezési fázisba, a legalacsonyabb ár szerinti értékelés esetén is.**

Az építészeti tervezés vonatkozásában ez a gyakorlat különösen aggályos lehet. Sajnos a jelenlegi szabályozás nem követeli meg a Magyar Építész Kamara által meghatározott "kamarai díjszabás" alkalmazását. A díjszabás arra jött létre, hogy iránymutatást adjon, hogy mennyi időráfordítással, mekkora díjért lehet egy építészeti feladatot kellő alapossággal elvégezni. Amennyiben azonban a kamarai díjszabásnál alacsonyabb díjjal nyer valaki a közbeszerzésen (és különösen vidéki beruházások esetén nem ritka, hogy akár 50%-kal alacsonyabb áron lehet elnyerni egy munkát), akkor gyakran a szakmai minőség rovására megy a pénzügyi keretek szűkössége. Ez tipikusan abban jelenik meg, hogy a felelős tervező mely területekre és milyen mértékben von, vagy nem von be szakági tervezőket, illetve hogy az ő munkájukat mennyire tudja koordinálni, harmonizálni. Ha nem áll rendelkezésre elegendő forrás, a felelős tervező nem fog akadálymentességi szakági tervezőt bevonni, mert semmilyen jogszabály nem kötelezi erre. Másrészt, az akadálymentesség sok eleme különböző szakági tervezők részletmegoldásainak összehangolásával valósulhat meg (például egy akadálymentes vécé a belsőépítész burkolatválasztásai, a gépész és elektromos tervező szerelvény-elhelyezései és a választott szaniterek méretéhez igazodó használati helyigények építész általi biztosításával valósulhat meg). A szűkös tervezési díj azt eredményezi, hogy jellemzően elmarad a belsőépítész terv, és a részlettervek (burkolatkiosztás, szerelvények pontos meghatározása) vagy a különböző tervekben szereplő információk összehangolása (például az akadálymentes tervfejezetben, a gépész tervben valamint a költségvetésben 3 féle vécé-típus jelenik meg, melyek közül csak az akadálymentes tervfejezet szerinti lenne megfelelő).

A kivitelezőnek elvileg jeleznie kell a szakági tervek közötti ellentmondásokat, de ennek feltárása, tételes átvizsgálása hatalmas munkát, erőforrást igényelne, amennyit nem reális egy ajánlattételbe befektetésként ráfordítani. És a terven belüli ellentmondások lehetőséget adnak a minőségi, költségbeli játékokra, alkudozásokra, ami a kivitelezőnek kedvez, és jellemzően az olcsóbb megoldás fog megvalósulni, nehezebb rávenni a kivitelezőt az akadálymentesség szempontjából kedvezőbb, ámde bonyolultabb vagy költségesebb megoldás megvalósítására.

3. Uniós értékhatár alóli kivételek

A közbeszerzési törvény számos kivételt tesz az uniós értékhatárt⁵⁶ el nem érő tevékenységekre vonatkozóan, így bizonyos esetekben az építészeti-műszaki tervezést is kiveszi a Kbt. hatálya alól (Kbt. 111. § r) pont⁵⁷) „Ilyen módon a közbeszerzés megkerülhető, az egyenlő esélyű hozzáférés megvalósulása nem engedélyköteles létesítmények esetén kérdéses. A tervezési program ugyan ilyen esetekben is jogszabályi előírás, de betartását a kiviteli szakban már senki nem ellenőrzi, következmények nélkül módosítható.”⁵⁸

Örökségvédelem

Az akadálymentes épített környezet és a műemlékvédelem kérdése összetett, olykor egymásnak ellentmondó téma. Hangsúlyozni kell, hogy ebben az esetben sem kizárólag a fogyatékkal élők szükségleteiről van szó, a probléma az egyre öregedő társadalmunk miatt is akut. Az építészeti és régészeti emlékek akadálymentesítésének megoldását nem lehet általánosan megtalálni, minden esetben egyedi megoldásokat kell kidolgozni. A kulturális javak védelme nem eredményezheti azt, hogy az idősebb és a fogyatékkal élő embereket ki lehessen zárni a műemlék épületek egyenlő esélyű használatából. Hazánk műemlékvédelemre vonatkozó jogszabályi rendelkezései jelenleg aligha felelnek meg a fogyatékkal élő emberek igényeinek, jóllehet a nemzetközi, és hazai normák a műemlékvédelemben is kötelezőek.

A mozgáskorlátozott kérelmező panaszában azt sérelmezte, hogy a településen, ahol él, a helyi könyvtár nincs megfelelően akadálymentesítve. A panasz szerint az elmúlt években elhelyeztek ugyan egy rámpát a könyvtár épületében, azonban ez csupán a könyvtár alsó szintjének előterében a ruhatár és porta megközelítését teszi lehetővé és sem a könyvtár, sem pedig annak zenei részlege nem elérhető a mozgáskorlátozottak, így a kérelmező számára sem”... „A beadvány szerint a közösségi ház bejáratánál négy lépcsőfok akadálymentesítését egy erre a célra alkalmas szerkezettel megoldották, azonban így csak az előtér közelíthető meg, az emeletre, ahová további 30 lépcsőfok vezet fel, nem lehet akadálymentesen feljutni. A rendezvények nagy részét pedig az emeleten tartják, a mozgáskorlátozottaknak-kérelmező számára is- pedig csupán az épület alsó szintje közelíthető meg.”

Az épületben, **amely műemléknek minősül** a hatóság helyszíni szemlét tartott, majd a tárgyalást követően „megállapította, hogy az eljárás alá vont önkormányzat a könyvtár vonatkozásában nem tett eleget az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról

⁵⁶ <https://kozbeszerzes.khf.hu/tajekoztato-a-2022-januar-1-jetol-iranyado-kozbeszerzesi-ertekhatarokrol/>

⁵⁷ Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény szerinti épületre vonatkozó építészeti-műszaki tervezési szolgáltatás, belsőépítészeti tervezési szolgáltatás, településtervezési vagy tájrendezési tervezési szolgáltatás megrendelésére - az ezekhez kapcsolódó szakági és az épület rendeltetészerű használatához szükséges tervezési tevékenységekre kizárólag akkor, ha annak megrendelésére építészeti, belsőépítészeti, településtervezési vagy tájrendezési tervezéssel együttesen, ugyanazon tervezett építési beruházás tekintetében kerül sor;

⁵⁸ Szabó-dr. Szaszák 30. o.

szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebkvt.) 4. § b) és 8. § g) pontjaiból, valamint a Fot. 5. § (1) bekezdéséből és 4. § fb) pontjából következő akadálymentesítési kötelezettségének, az általa nyújtott közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférést a kérelmező számára nem biztosította, vele szemben az egyenlő bánásmód követelményét nem tartotta meg. A hatóság ezért kötelezte az eljárás alá vont önkormányzatot, hogy a könyvtár szolgáltatásainak igénybevételben fennálló jogsértő állapotot a határozatban megadott határnápig szüntesse meg és erről 8 napon belül a hatóságot írásban tájékoztassa.

A szankció kiszabásakor a hatóság figyelemmel volt az épület tulajdoni viszonyaira, továbbá arra, hogy „az eljárás alá vont önkormányzat elismerte, hogy a könyvtári közszolgáltatások igénybevételénél az egyenlő esélyű hozzáférés nem valósult meg teljes körűen. Figyelembe vette ugyanakkor a könyvtár akadálymentesítésére vonatkozó szándék komolyságát és azt is, hogy annak megvalósítása érdekében érdemi intézkedésekre (akadálymentesítésre vonatkozó tervezési szerződés, építési engedélyezési tervdokumentáció elkészítése) került sor”. „ A hatóság elfogadta az eljárás alá vont önkormányzat nyilatkozatát, miszerint belső lift beszerelése műszaki okok miatt nem megoldható, külső lift pedig műemlékvédelmi okok miatt nem szerelhető fel.”

Egyenlő Bánásmód Hatóság 69/2015. számú ügy

A követelmények ütközése

A CRPD 9. cikk (1) bekezdés a) pontja szerinti intézkedések „magukban foglalják a hozzáférési akadályok és korlátok beazonosítását és felszámolását, többek között a következőkre vonatkoznak: épületek, utak, közlekedés és más bel- és kültéri létesítmények, így iskolák, lakóházak, egészségügyi létesítmények és munkahelyek.”

A CRPD 30. cikk (1) bekezdés c) pontja úgy fogalmaz, hogy a részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek azon jogát, hogy másokkal azonos alapon vegyenek részt a kulturális életben, és minden szükséges intézkedést megtesznek annak biztosítására, hogy a fogyatékossgal élő személyek hozzáférjenek a kulturális előadások vagy szolgáltatások helyszínéhez, mint például a színházhoz, múzeumhoz, mozihoz, könyvtárhoz és utazási irodához, **továbbá lehetőség szerint hozzáférjenek az emlékművekhez és a jelentősebb nemzeti kulturális helyszínekhez.**

Az Étv. 5 § (2) bekezdése szerint az építésügyi hatóság az építményekkel – beleértve a hatáskörébe tartozó sajátos építményfajtákkal és a műemléki védelem alatt álló építményekkel – kapcsolatos építési tevékenységgel összefüggő engedélyezési, kötelezési és ellenőrzési feladatai során az építményekre vonatkozó általános érvényű településrendezési és építési követelményeket juttatja érvényre. A sajátos építményfajtákkal és a műemléki védelem alatt álló építményekkel kapcsolatos építési tevékenység esetén a hatáskörrel rendelkező építésügyi

hatóság a sajátos építményfajtákra és a műemlékekre vonatkozó jogszabályi követelményeket is érvényesíti.

Az Étv. 56. § (1) bek. alapján az építészeti örökséghez tartoznak a műemlékek, a műemléki környezetek, a műemléki jelentőségű területek és a történeti tájak. Az építészeti örökség megfelelő fenntartása és megóvása közérdek.

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (továbbiakban Kötv.) 41. § (2) bekezdése szerint a műemléket épségben, jellege megváltoztatása nélkül kell fenntartani. A műemlék esetében a fenntartási, jókarbantartási kötelezettség a rendeltetésszerű és biztonságos használathoz szükséges műszaki állapot fenntartásán túlmenően kiterjed a műemlék sajátos értékeit képező építészeti, képző- és iparművészeti, valamint kertépítészeti alkotórészeire és tartozékaira, felszerelési tárgyaira.

A Kötv. 43. § (5a) bekezdés alapján a műemlék korszerűsítése – különösen az energiahatékonyságra vonatkozó minimumkövetelmények betartása, az energia-megtakarítási célú felújítás – nem okozhatja a műemléki védelem alapját képező értékeinek helyreállíthatatlan sérülését, elvesztését.

*A kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet (továbbiakban: Övr.) 63. § (3) bekezdése alapján, **ha a tervezett tevékenység a kiemelten védett műemléket, vagy a védett műemlék nevesített műemléki értékét érinti és önálló rendeltetési egységét érintő bővítésével, felújításával, korszerűsítésével (különösen az akadálymentesítés, energetikai korszerűsítés, utólagos nedvesség vagy víz elleni szigetelés), az épületgépészeti és elektromos rendszerét érintő átalakításával jár, a hatóságtól örökségvédelmi engedélyt kell kérni.***

Jól látható, hogy **az örökségvédelemre vonatkozó jogszabályok nem tesznek konkrét említést sem az akadálymentesítés követelményéről, sem arról, hogy a fogyatékossgal élő emberek érdekeit a műemlékvédelmi felújítások, korszerűsítések során figyelembe kell venni.** A hazai szabályozás nem felel meg a nemzetközi egyezmények alapelveinek, amely szerint az engedélyezési eljárás során figyelemmel kell lenni a fogyatékossgal élő személyek igényeire, és az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására. A kormánynak szem előtt kell tartani a CRPD 2. általános kommentár 44. pontját⁵⁹, amely szerint a részes államoknak **törekedniük kell arra**, hogy biztosítsák a nemzeti örökség részét képező kulturális és történelmi emlékekhez való **hozzáférést**. A kommentár elismeri azt is, hogy ennek biztosítása kihívás lehet, ugyanakkor hangsúlyozza, hogy számos műemlék esetében sikerült a hozzáférést oly módon

---

⁵⁹ A 2. számú általános kommentár 44. pontja szerint a nemzeti örökség részét képező kulturális és történelmi emlékekhez való hozzáférés biztosítása bizonyos körülmények között valóban kihívás lehet. Azonban a részes államoknak törekedniük kell arra, hogy hozzáférést biztosítsanak ezekhez a helyekhez. Számos műemléket és nemzeti kulturális jelentőségű helyet tettek hozzáférhetővé oly módon, ami megőrzi a kulturális és történelmi identitást és az egyediséget.

biztosítani, hogy az épület továbbra is meg tudja őrizni a kulturális és történelmi identitást és az egyediséget.

A kommentár szövegéből is jól érezhető a kötelezés mellett, annak elismerése, hogy ez a feladat komoly kihívást jelent az örökségvédelmi folyamatban résztvevőknek. Az alábbiakban kitérünk rá, hogy meglátásunk szerint, melyek azok a tényezők, amelyek nehezítik az örökségvédelem alá eső épületek akadálymentesítését.

Az építészeti örökséghez tartoznak a műemlékek, a műemléki környezetek, a műemléki jelentőségű területek és a történelmi tájak. Az építésügyi hatósági rendszer 2020. évi átalakítása után megszűnt a másodfokú építésügyi hatósági eljárás, és így a kormányhivatal (építésügyi hatóság) döntésével szemben jogorvoslatra már csak közigazgatási perben van lehetőség. Örökségvédelmi hatóságként a fővárosi és megyei kormányhivatalok örökségvédelmi osztálya jár el⁶⁰.

A hatósági és egyéb szakmai döntések előkészítését jogszabályban meghatározottak szerint **örökségvédelmi tanácsadó testületek** segítik⁶¹. Az Országos Építészeti Tervtanács a műemléki érték védelmével kapcsolatos hatósági és egyéb szakmai döntések előkészítésében, vagy szakértőként a hatósági eljárást megelőzően véleményével segíti a miniszter, valamint az örökségvédelmi hatóság munkáját.⁶² A tervtanács szakmai véleményét *a településrendezési és az építészeti-műszaki tervtanácsokról szóló 252/2006. (XII. 7.) Korm. rendeletben* meghatározott szempontok alapján végzi el.⁶³ A 252/2006. Korm. rendeletben. 15. § (1) bek. d) pontja említést tesz arról, hogy a tervtanács a véleményezés során többek között figyelembe veszi, hogy az **akadálymentes épített környezet követelményeire vonatkozó** előírásokat betartották-e.

Az Országos Építészeti Tervtanács és a területi építészeti-műszaki tervtanács véleményét az eljáró hatóság az eljárása, döntése meghozatala során **érdemben vizsgálja**.⁶⁴ Műemlékkel kapcsolatos építésügyi hatósági eljárásban a (3) bekezdés szerinti tanácsadó testületként a központi építészeti-műszaki tervtanács jár el, amelynek véleményét az építésügyi és építésfelügyeleti hatóság az eljárása, **döntése meghozatala során bizonyítékként veheti figyelembe**.⁶⁵

Műemlékvédelem a gyakorlatban

---

⁶⁰Az Övr. 3. § (1) bek. a) pontja alapján a Kormány a kulturális örökség védelmével (a továbbiakban: örökségvédelem) kapcsolatos hatósági feladatok ellátására örökségvédelmi feladatkörében örökségvédelmi hatóságként (a továbbiakban: hatóság) - a c) és d) pontban meghatározott feladatok kivételével - a fővárosi és megyei kormányhivatalt (a továbbiakban: kormányhivatal) jelöli ki.

⁶¹ Köt. 6. § (3) bek.

⁶² Övr. 4. § (5) bek.

⁶³ 252/2006. Korm. rendelet 15. §-16. §

⁶⁴ 252/2006. Korm. rendelet 16/A. §

⁶⁵ Köt. 6. § (5) bek.

A műemléki védettségű épületeknél alapelv, hogy az eredeti állapothoz közelítő átalakítások preferáltak, ami ellentmond annak a rendelkezésnek, hogy a fogyatékossgal élő személynek joga van a számára akadálymentes, továbbá érzékelhető és biztonságos épített környezetre⁶⁶. Az épített környezetnek ezen felül önállóan használhatónak kell lennie, és a kor igényeinek megfelelő kényelmi igényeket is ki kell elégítenie. Az örökségvédelemben az eredeti állapothoz visszanyúló építészeti megoldások gyakran a hatályos építési szabályokkal is ellentétes irányba mutatnak, így például lépcsők (fokok, korlátok) méretkövetelményei, felvonók beépítési kötelezettsége, stb. A helyi védettség alatt álló műemlékek esetében ez alapvetően a városkép eredeti megjelenésének megőrzését jelenti, ez az irány jellemzően az épület bejáratának átalakítását nehezíti (rámpan, emelő létesítése, előlépcső mai követelmények szerinti átépítése). Az örökségvédelmi eljárások során tisztázni kell, hogy a Fot., az Étv., valamint az OTÉK akadálymentességi követelményekre vonatkozó rendelkezései, milyen viszonyban állnak a műemlékek védelmére vonatkozó jogszabályokkal.

A szubjektív elemek túlzott érvényesülése

A tapasztalat⁶⁷ azt mutatja, hogy a műemlékvédelem alapelvei folyamatosan változnak, hiányoznak azonban az örökségvédelem területén a konkrét, kiszámítható hatósági döntést eredményező rendelkezések. Ennek következtében elmondható, hogy hatóság-, illetve személyfüggő, hogy milyen jellegű átalakításokat engedélyeznek a hatóságok, illetve milyen szakvéleményeket adnak ki a tervtanácsok.

Példaként álljon itt néhány eset az ellentmondások megvilágítására:

- egy akadálymentesítést tartalmazó építési engedélyben kikötésként szerepelt, hogy az akadálymentes használhatóságot akadályozó, a megengedettnél jóval magasabb, töredezett kőküszöb eltávolításához nem járul hozzá az engedélyező hatóság
- egy folyamatban lévő tervezési program szerint, célzottan mozgáskorlátozott sportolók számára is sport-, illetve kapcsolódó egészségügyi szolgáltatásokat nyújtó intézmény főbejáratához tervezett rámpát az előzetes tervtanácsai eljárás során településképi okokból töröltették a tervezővel, a kedvezőtlenebb megközelíthetőségű másik bejáratnál engedélyezték csak a kialakítását
- egy önkormányzati épület kapubejáró burkolatának lejtős megemelését, mely a hivatali helyiségek megközelítéség biztosító körfolyosóra vezető lépcsőt kiváltotta volna, nem engedélyezte az illetékes Örökségvédelmi hatóság, azzal az indokkal, hogy az eredeti, teljesen sík állapot irányába lehet csak átalakítást végezni, ez azonban még több lépcsőfokot eredményezett volna

---

⁶⁶ Fot. 5. § (1) bek. Az

⁶⁷ Több évtizede a szakmában dolgozó rehabilitációs környezettervező szakmérnök elmondása alapján

Szabálytalan, "hibrid" megoldások

Az OTÉK-ban foglalt rendelkezéseknek, és az annak gyakran ellentmondó örökségvédelmi követelményeknek való együttes megfelelés eredménye sok esetben olyan műszaki megoldást eredményez, amelyek csak részlegesen szabályosak, így például:

- nem megfelelő méretű ajtók, küszöbök
- nem megfelelő, csúszós burkolatú rámpa
- rosszul markolható, nem folytonosan, jó magasságban vezetett korlát, kapaszkodó
- rosszul érzékelhető szerkezetek (kápráztató, zavaró visszaverődéseket okozó padló, nehezen látható és olvasható információs táblák, stb.).

A műemlékvédelem és az akadálymentesítés egymáshoz való viszonyát jól mutatja az Új Széchenyi terv keretében megvalósuló projektek pályázati felhívásának mellékleteként kiadott *az akadálymentesítési feltételek az örökségvédelmi szempontból érintett objektumok esetében c. dokumentum*⁶⁸. A dokumentum hangsúlyozza, hogy a kulturális örökségvédelem alatt álló objektumok esetében az akadálymentesítés nem minden esetben oldható meg teljes körűen az örökségi értékek sérelme nélkül, ezért ezen objektumok esetében az akadálymentesítés kialakítását az örökségi értékek megőrzésének figyelembe vételével kell meghatározni.

Amennyiben az örökségi érték sérelme nélkül nem valósítható meg az akadálymentesítés, akkor az alábbiak szerint kell eljárni:

- a védett épületek, objektumok esetében a teljes körű akadálymentesítés az adott objektum örökségi értékeinek sérelme nélkül nem lehetséges, *elfogadható a részleges akadálymentesítés, törekedni kell az egyedi, például mobil eszközök használatára* (például rámpák, jelzőberendezések, rögzített ajtószárnyak könnyebb nyithatósága) segítségével valósíthatók meg
- a főbejárat helyett, *egyéb bejárat is meghatározható* az akadálymentes közlekedés megvalósítására
- a védett épület *hiteles megjelenése nem rendelhető alá az akadálymentesítés szempontjainak*, így például az akadálymentességgel kapcsolatos jelzések megjelenítése,

---

⁶⁸ <https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=Akad%C3%A1lymentes%C3%ADt%C3%A9si+felt%C3%A9telek+az+%C3%B6r%C3%B6ks%C3%A9gv%C3%A9delmi+szempontb%C3%B3l+%C3%A9rintett+objektumok+eset%C3%A9ben%22+c%C3%ADm%C5%B1+dokumentum+tartalmazza>

színezése (bejárat vizuális kiemelése) nem, vagy csak egészen kivételes esetben térhet el a történelmi állapottól

- A feliratok, táblák és egyéb információhordozók kialakítása során törekedni kell az örökségvédelmi és az akadálymentesítési követelmények egyidejű kielégítésére. **Amennyiben ez nem lehetséges az örökségvédelmi szempontok minden olyan esetben előnyt kell, hogy élvezzenek az akadálymentesítéssel szemben, amelynél az akadálymentesítést biztosító munkálatok elvégzése ezen értékek fennmaradását ellehetetlenítené, vagy veszélyeztetné.**

Láthatjuk, hogy a kulturális örökség védelméhez fűződő közérdek⁶⁹ ütközik az Alaptörvény XV. cikkében deklarált⁷⁰ megkülönböztetésmentes bánásmódhoz való joggal, mint alapvető joggal. Jelenleg a kulturális örökség, amelynek védelme közérdek, a gyakorlatban megelőzi az akadálymentesítés teljes körű megvalósítását, holott az akadálymentesítés elmaradása a fogyatékossgal élő emberek vonatkozásában közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül, ami az Alaptörvény rendelkezése alapján tilos. Felvetjük, hogy az Alapvető Jogok Biztosának a témára vonatkozó vizsgálata iránymutatást tudna adni a kulturális örökség védelméhez fűződő közérdek, és a diszkrimináció általános tilalmát kimondó alapjog ütközésének kérdésében.

A hozzáférhetőség és a műemlékvédelem a jogrendszerben egymás mellett áll, és álláspontunk szerint a kettőt észszerű egyensúlyba kell hozni. A CRPD és fentebb idézett kommentárja segítséget nyújtanak a hazai jogi normák, valamint a nemzeti műemlékvédelmi célok értelmezésében. A műemléki tartalomra kiható intézkedéseknél elengedhetetlen a fogyatékossgal élők érdekeinek egyenrangú figyelembevétele, minden esetben vizsgálni kell a védett épület megőrzéséhez fűződő közérdek, és a fogyatékossgal élő emberek alapvető jogának, és jogos magán érdekének egymáshoz való viszonyát. Ehhez elengedhetetlen az örökségvédelmi jogszabályok kiegészítése, olyan előírásokkal, amelyek a fogyatékossgal élő emberek érdekeit figyelembe veszik, és számukra a legmesszebb menőkig biztosítják az egyenlő esélyű hozzáférést. A gyakorlat során ki kell alakítani a megfelelő súlyozási követelményeket, a hatóság a döntésekor vegye figyelembe a különböző védett érdekeket, a továbbiakban nem lehet alapelvárás, hogy az örökségvédelem minden esetben az akadálymentesítési követelmények fölött áll. Megfelelő szaktudást és elkülönített anyagi forrást kell biztosítani a színvonalas megoldásokhoz. A műemlékvédelem és az akadálymentesítés közötti ellentétek tehát az ellentétes álláspontok mérlegelésével, és az egyedi esetek megfelelő kezelésével oldhatók fel. Az, hogy az eljárás során a műemlékvédelem, vagy a fogyatékossgal élők érdekei érvényesülnek-e inkább, gondos és közérthető szakmai

---

⁶⁹ Kötv. 5. § (1) A kulturális örökség védelme közérdek, megvalósítása közreműködési jogosultságot és együttműködési kötelezettséget jelent az állami és önkormányzati szervek, a nemzetiségi szervezetek, a vallási közösségek, a civil és gazdálkodó szervezetek, valamint az állampolgárok számára.

⁷⁰ Alaptörvény XV. cikk

indoklácson, valamint a fogyatékossgal élő személyek alapvető jogának, és jogos magán érdekének átfogó értékelésén kell alapulnia.

Megoldási javaslatok

Kedvező lenne olyan gyakorlat átvétele (például Anglia), amely azon alapul, hogy az egymásnak ellentmondó szabályok, érdekek esetén milyen kérdések, elvek mérlegelése alapján kell, vagy javasolt a döntést meghozni, ezzel objektívabbá válhatna a kérdések megvitatása és esetleges jogvita esetén a felelősség kérdése is. (például a kontrasztos színezés elvetése akkor elfogadható, ha az alábbi építészeti eszközök nem alkalmazhatóak: árnyékhatásokat eredményező világítás a belső téri elemek érzékelhetőségének biztosítására, vagy kontrasztos megjelenésű információs táblák alkalmazása.)

Kiemelt beruházások

A nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházások megvalósításának gyorsításáról és egyszerűsítéséről szóló 2006. évi LIII. törvényt (Ngtv.) azzal a céllal jött létre, hogy olyan kivételes nagyberuházások esetében, amelyeknél például egy európai uniós támogatás igénybevétele miatt különösen fontos érdek fűződik az engedélyezési és egyéb hatósági eljárások gyors lefolytatásához, az általános és ágazati eljárási szabályoktól való eltérés egy külön törvény alapján lehetséges legyen.⁷¹ A törvény felhatalmazása alapján a Kormány külön rendeletekben jelöli ki azokat a beruházásokat, amelyek nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségűek, és amelyekben a kormányrendeletben meghatározott kérdésekben el lehet térni az egyébként irányadó szabályoktól. Kezdetben aránylag kevés ilyen kormányrendelet született, 2007-ben 1, 2008-ban 8, 2009-ben pedig 9, 2015-ben viszont már 40, 2017-ben pedig 69.⁷² A tendencia egyértelműen növekvő, az elmúlt évtizedben a jogalkotó a törvény tárgyi hatályának bővítésével párhuzamosan egyre több konkrét ügyet vett ki az általános és ágazati szabályok hatálya alól. Ennek az akadálymentességre is közvetlen és kedvezőtlen hatása van.⁷³

Az Ngtv. 11/B (1) a) pontja alapján kiemelten közérdekű beruházás esetében a Kormány rendeletben állapíthatja meg a kiemelten közérdekű beruházás helyszínére és közvetlen környezetére vonatkozóan a sajátos településrendezési és beépítési szabályokat, valamint a beruházással érintett építményekre vonatkozó egyedi építési követelményeket.

---

⁷¹ Ngtv. indokolása

⁷² Szalai Éva, Mi is a probléma megint az építési igazgatással? In: Fazekas Marianna: Gazdaság és közigazgatás. Tanulmányok Ficzere Lajos tiszteletére. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2015. 88. o.

⁷³ A Kúria „Az építésügyi hatósági eljárások gyakorlata” tárgykörben felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye 172. o.

Az Ngtv. 11/B (2) bekezdése alapján az (1) bekezdés a) pontja szerinti településrendezési és beépítési szabály, valamint egyedi építési követelmény az Étv. 13. § (1) bekezdésével összefüggő követelményekre, valamint az országos településrendezési és építési követelményektől, az országos tűzvédelmi szabályoktól, továbbá a változtatási és építési tilalmat elrendelő szabályoktól, valamint a településrendezési tervekben foglaltaktól való eltérő rendelkezésekre vonatkozhat.

A fentiek értelmében a kiemelten közérdekű beruházások esetén a kormány az OTÉK rendelkezéseitől eltérő rendelkezéseket állapíthat meg, így az akadálymentességre vonatkozó rendelkezéseket is felülírhatja, a beruházás mintegy felmentést kaphat bizonyos akadálymentességi követelmények teljesítése alól.

A kiemelten közérdekű beruházások esetén a hatósági eljárások gyorsulnak és egyszerűsödnek, így például az építészeti-műszaki tervtanács véleményének kikérése, illetve a településképi véleményezési és bejelentési eljárás lefolytatása a Kormány döntése alapján mellőzhető.⁷⁴

A kiemelten közérdekű beruházások szereplőit ezért az építési eljárásban (beleértve a hatósági eljárást is) a "minden megengedett" hozzáállás jellemzi, gyakran nem merik „akadályozni” a beruházás gyors megvalósulását.

Sajnálatos módon több olyan beruházás valósult már meg, ahol láthatóan sérültek az akadálymentességi követelmények.

A Steindl Imre Program keretében megépült Nemzeti Összetartozás Emlékhelye (az emlékhely egy hozzávetőleg 100 méter hosszú és 4,5 méter mély rámpa, melynek falain az 1913-as állapot szerinti Magyarország településeinek nevei vannak feltüntetve) a rámpa túlzott meredeksége miatt nem lett akadálymentes. A program vezérigazgatójának tájékoztatása szerint az OTÉK-ban foglalt akadálymentesítési paraméterek nem voltak teljesíthetők, jogsértés azonban nem történt, mert az akadálymentességi szempontok félretételét a 100/2012. (V. 16.) Korm. rendelet 1/A. § szakaszának alkalmazása indokolta. A hivatkozott jogszabályhely szerint az emlékhely mint kiemelt beruházás esetében, műemlékvédelmi vagy világörökségi érdekből, továbbá amennyiben a kiemelt nemzeti emlékhely kulturális értéke megőrzése érdekében szükséges, a hatóság a beruházás keretében műemléken és a világörökségi területen végzett építési tevékenység engedélyezése során az OTÉK rendelkezéseitől el lehet térni, ha az alkalmazandó megoldás az élet- és vagyónbiztonság követelményeinek megfelel.

Az akadálymentes helyszínek auditálása

---

⁷⁴ Ngtv. 11/D. § (2) bekezdés

Magyarországon az akadálymentesítés részleges megvalósulása, hiányosságai, illetve elmaradása miatt a mozgáskorlátozott, és más fogyatékoságban érintett emberek számára bármely szolgáltatás igénybe vétele előtt elmaradhatatlan az adott szolgáltató (helyiség, épület, létesítmény) akadálymentességének egyéni feltérképezése. A szolgáltatók, üzemeltetők akadálymentesség szempontjából magukról alkotott és kommunikált képe a legtöbb esetben nem jelent segítséget az érdeklődőknek, hiszen a valóság nem találkozik az akadálymentesítés tényleges követelményeivel. Sokszor előforduló eset, hogy a helyszínre érkezve a fogyatékosággal élő ember egyáltalán nem vagy csak részlegesen tudja igénybe venni a szolgáltatást, használni az épületet, létesítményt, holott előzetesen a szolgáltató akadálymentesnek hirdette magát.

Az akadálymentesítés – ahogy korábban ismertettük – kizárólag egységesen elfogadott szabványok és jogszabályi előírások mentén valósulhat meg, minden ettől eltérő kivitelezés nehezítheti vagy ellehetetlenítheti a létesítmény, épület, vagy helyiség használatát, a szolgáltatás igénybevételét, illetve szélsőséges esetben akár veszélyeztetheti is a fogyatékosággal élő embert.

Magyarországon az utóbbi években indultak el a szolgáltatások (például vendéglátóhelyek, szállások, éttermek, kulturális helyszínek, stb.) akadálymentességének saját szempontrendszer alapján történő minősítésével foglalkozó vállalkozások, például az Access4you, People First, Opendoors4you.

A MEOSZ látókörébe került cégek szempontrendszerét és minősítési követelményeit megvizsgálva az a tapasztalat, hogy e vállalkozások auditálási tevékenységének középpontjában nem a komplex akadálymentesítés vizsgálata áll, mely a mozgáskorlátozott emberek számára az egyedüli zsinórmértéke az akadálymentes környezet kialakításának. Az általunk megismert szakmai dokumentációk tartalma nem felel meg az építési követelményekre, az épített környezetre vonatkozó hatályos jogszabályoknak, nem követi az Étv., a Fot., az OTÉK, de még az egyébként sem megfelelő Tervezési Segédlet⁷⁵ előírásait sem.

Az akadálymentesség auditálását és védjeggyel történő minősítését végző cégek még a **kormányhivatalok, a kormányablakok tekintetében végzett minősítési tevékenységük során sem kérik számon az akadálymentesség azon garanciáit, mely követelményeket épp a kormány – mint közszolgáltatásra köteles – által elfogadott és alkalmazott jogszabályok támasztottak.**

Álláspontunk szerint az akadálymentességet nem lehet fokozatokra bontani, illetve az egyes fogyatékoság típusok alapján egymástól külön választva minősíteni. Újabban a tervrajzok szintjén történő akadálymentesség auditálása is előfordul, mely ebben az összefüggésben nem értelmezhető, hiszen az épített környezetre már a tervezés szakaszában is a vonatkozó jogszabályoknak és szabványoknak kell megfelelni az akadálymentesség komplex

---

⁷⁵ <http://akadalymentes.com/wp-content/uploads/2012/04/akadalymentes2007.pdf>

megvalósítása érdekében. Ez alól az egyedi védjegy használata sem mentesít, az nem garanciája az akadálymentességnek, ha a mögöttes tartalom nem felel meg a jogszabály követelményeinek.

Például az Access4you minősítési rendszere jóval megengedőbb a kerekesszékekkel közlekedő mozgáskorlátozott személyek épület használatát könnyítő rámpa lejtését illetően⁷⁶, holott az OTÉK egyéb előírások mellett a rámpa meredekségére is százalékos maximum értéket határoz meg, melytől eltérni nem lehet⁷⁷. A nem megfelelően megépített rámpa igen gyakori probléma, mivel a kerekesszékekkel közlekedő mozgáskorlátozott emberek számára a szintkülönbséget legtöbbször rámpa hidalja át. Az akadálymentes rámpa kialakítását szigorú szabályok írják elő, hiszen a cél az, hogy a kerekesszékekkel közlekedők önállóan, segítség nélkül tudják használni, figyelembe véve például azt, hogy akár meg kell állniuk pihenni biztonságosan, hátragurulás nélkül.

Ezen kívül az Access4you minősítési kritériumai között számos más eltérés is található a kerekesszékes, vagy babakocsis, illetve idős emberek számára kiemelt minimum követelmények között. Míg az Access4you szerinti auditálásnak megfelel az ajtók (szakaszoló és belső ajtók) méretét illetően, ha a küszöb magassága 3 cm és a szabad nyílásszélesség legalább 80 cm (előtte legalább 120x120 cm fordulókör biztosítása mellett), addig az OTÉK értelmében a szabad nyílásszélesség⁷⁸ legalább 90 cm a küszöb megengedett magassága⁷⁹ legfeljebb 2 cm lehet. A kerekesszék fordulásához pedig legalább 1,50 m x 1,50 m hely szükséges.⁸⁰

Az említett példákon kívül egyéb OTÉK követelmények sem jelennek meg az elvárások között (rámpa korlát, szegély, szintkülönbség, akadálymentes illemhelyek követelményeinek csak meglétét vizsgálja, stb.).

---

⁷⁶ https://access4you.io/a4y_certification_categories.pdf

⁷⁷ Az OTÉK 66. § (2) bekezdése alapján akadálymentes közlekedéshez a lejtőt és a rámpát úgy kell tervezni és megvalósítani, hogy

- a) a legfeljebb 17 cm-es szintkülönbség áthidalásához legfeljebb 8%-os (1:12) lejtésű legyen,
- b) a 17 cm-nél nagyobb szintkülönbség áthidalásához legfeljebb 5%-os (1:20) lejtésű legyen,
- c) egy lejtőkar, rámpakar legfeljebb 0,45 m szintkülönbséget hidaljon át,
- d) a lejtőkar, rámpakar indulásánál és érkezésénél legalább 1,50 m átmérőjű vízszintes szabad terület biztosított legyen,
- e) a többkarú lejtő, rámpa áttekinthető mellvéddel kerüljön kialakításra,
- f) a lejtőhöz, rámpához két fogódzkodóval ellátott korlát legyen biztosítva a járófelülettől mért 0,70 m és 0,95 m magasságban, és az 1,50 m-nél szélesebb lejtőnél, rámpánál mindkét oldalon kapaszkodót kell elhelyezni és a pihenők mentén megszakítás nélkül továbbvezetni,
- g) szabadban csapadéktól védetten, ennek hiányában megfelelő csúszásgátló bordázattal legyen kialakítva, valamint
- h) építményen belül a többkarú lejtő, rámpa legfeljebb 1,80 m szintkülönbséget hidalhat át.

⁷⁸ OTÉK 62.§ (5) bekezdés

⁷⁹ OTÉK 61.§ (4) bekezdés

⁸⁰ OTÉK 67.§ (1) bekezdés

Megjegyezzük, hogy más fogyatékosági csoportok számára felsorolt követelmények hiányosak, konkrétumot nem tartalmaznak, éppen ezért nem elegendőek az OTÉK-ban megfogalmazott kötelezettségeknek való megfelelésig minősítésére sem. A vizsgált minősítési szempontrendszer az OTÉK-hoz képest megengedőbb, jellemzően szűkebb méreteket elfogadó, mely alapján kiadott védjegyek alkalmatlanok az akadálymentesség valódi tanúsítására.

A People First kezdeményezése, hogy Pécsen és környékén gyűjtik adatbázisba elsősorban azokat a turisztikai helyeket, ahol a velük kapcsolatban álló emberek információkat szerezhetnek az akadálymentességről. Egy-egy helyszín megfelelését nem szakmai, hanem intuitív alapon állapítják meg fogyatékoságban érintett tagjaik. A megfelelést matrica kiragasztásával jelezik. Egy tapasztalati szakértő (egy érintett ember, rehabilitációs szaktudás nélkül) azonban a saját maga, mint egyén részére való megfelelést tudja csak megítélni, a nagyobb felhasználói kör számára szükséges használhatóságot nem biztosan. A People First álláspontja szerint azonban egy képzett mérnök ezt nem tudja megítélni, fogyatékoságban érintettnek kell lenni ahhoz, hogy elkötelezetten felmérhesse a megfelelést. „Tapasztalatunk szerint az emberi méltóságot sértő „megoldást” is javasoltak, például bejárat csöngő felszerelését – rámpa vagy emelőberendezés építése helyett.”⁸¹

Álláspontunk szerint e vállalkozások erőfeszítései, melyek az épületek, létesítmények, szolgáltató helyiségek mozgáskorlátozott emberek általi használhatóságát közvetítik, illetve minősítik a védjegyei által, olyan törekvések, melyekben – ahogy a kiemelt példák is jelzik – nem található meg a valódi szakmai tartalom. Ugyanakkor az akadálymentességet hirdetve félrevezetik az érintetteket, és a védjegy használókat, oly módon, hogy valójában hiányzik a tevékenységüket előhívó állami akarat. Ez azért okoz problémát, mert számos létesítmény csak igazolást akar a megfelelésről, és nem pedig valóban megfelelni akar, továbbá sok esetben a fejlesztők sincsenek tisztában a kötelezettségeikkel. Így ebben a formában a saját auditálási rendszerre épülő piaci alapú minősítés hátráltatja a jogszabályokban és szabványokban meghatározott akadálymentesség megvalósulását.

A közterületek, szabadterek akadálymentesítésére vonatkozó szabályok

A közterület olyan állami vagy önkormányzati tulajdonú terület, amelyet bárki használhat, a lakókörnyezetnek az épületeken és magántulajdonon kívül eső része. Közterület lehet például a járda, az útkereszteződés, a terek, a tömegközlekedési eszközök megállói, a sétálóövezetek, a parkok, a játszóterek, vagy az erdei kirándulóutak. A közterület egyfajta láncszem a közszolgáltatást nyújtó és egyéb épületek sokasága között, és mint ilyennek meg kell felelnie az egyenlő esélyű hozzáférés követelményének. Gyakori probléma, hogy a szolgáltatás egyenlő esélyű hozzáférését biztosító épület megközelítése nem akadálymentes, hiányzik a megfelelő

---

⁸¹ Szabó- dr. Szaszák 32. o.

minőségű, és szélességű út, vagy nincs akadálymentes parkoló a közelben, illetve a szintkülönbség áthidalására emelt berendezés nem felel meg a követelményeknek.

A Téry Ödön Nemzeti Turistaház Program keretében hozzávetőleg százhusz turistaház, turisztikai létesítmény és környezete újult meg országsherte. Ezek közé tartozik az Országos Kéktúra útvonal mellé az 1970-es években épült turistaház. Amellett, hogy a turistaház felújítása során az akadálymentesítés nem történt meg, az épület körül sincs olyan épített környezet, amely alkalmassá tenné azt kerekesszékes közlekedésre. Holott az épület kiépített közútról megközelíthető, a parkolóból csak egy 100-150 méteres köves földúton lehet eljutni a ház bejáratáig.

Az alábbiakban a közterületek egyenlő esélyű hozzáférésére vonatkozó rendelkezéseket tekintjük át:

A CRPD 9. cikk (1) bekezdés a) pontja kiemeli, **hogy az épületek akadálymentesítésén kívül az utak**, valamint a közlekedés és más bel- és **kültéri létesítmények** vonatkozásában is biztosítani kell az akadályok és korlátok beazonosítását, és felszámolását.

A Fot. 5. § (1) bekezdése alapján a fogyatékos személynek joga van a számára akadálymentes, továbbá érzékelhető és biztonságos épített környezetre.

A Fot. 5. § (2) bekezdése pedig kimondja, hogy az (1) bekezdésben foglalt jog vonatkozik különösen a közlekedéssel és az épített környezettel kapcsolatos tájékozási lehetőségekre.

A Fot. 8. §-a alapján a közlekedési rendszereknek, továbbá a tömegközlekedési eszközöknek, utasforgalmi létesítményeknek – beleértve a jelző- és tájékoztató berendezéseket is – alkalmasnak kell lenniük a fogyatékos személy általi biztonságos igénybevétele.

A Fot. 10. §-a szerint közhasználatú parkolóban a közlekedésében akadályozott fogyatékos személyek számára – a külön jogszabály szerint – megfelelő számú és alapterületű parkolóhely kialakításáról kell gondoskodni.

A Fot. szűkítő módon csak az épített környezet vonatkozásában tartalmaz akadálymentesítésre vonatkozó kötelezettséget, ahogy az Étv. is kizárólag a közhasználatú épületek esetében mondja ki a kötelező akadálymentesítést.⁸² Egyik törvény sem tartalmaz a közterületek akadálymentesítésére vonatkozó általános alapelveket és kötelezést. A Fot. 10. §-a átvezet ugyan az OTÉK közhasználatú parkolóhelyekre vonatkozó szabályaihoz⁸³, azonban ezen túl

---

⁸² Étv. 31. § (4) bek. c) pont

⁸³ OTÉK 42. § (3) bek.

csak a közlekedési rendszerekre, utasforgalmi létesítményekre – beleértve a jelző- és tájékoztató berendezéseket is – tartalmaz kötelezést.

Az OTÉK, ellentétben a Fot-tal és az Étv-vel, már tartalmaz néhány alapvető szintű előírást az építmények akadálymentes megközelítésére:

OTÉK 41. § (1) bekezdése szerint az építményeknek a rendeltetésüknek megfelelő módon megközelíthetőknek kell lenniük.

OTÉK 41. § (2) bekezdése alapján kerekesszéssel és gyermekkocsival is **megközelíthető módon** kell kialakítani a közhasználatú építményeket.

OTÉK 104. § (1) bekezdése szerint a közhasználatú építmény akadálymentes használatra kialakított önálló rendeltetési egységéhez **akadálymentes megközelíthetőséget kell biztosítani**.

„A hazai műszaki szabályozás (és így az akadálymentesítés) előírásai az *épített környezetre* [Étv. 1997: 4. §] vonatkoznak. A *szabadterek* létesítményeinek tervezésével foglalkozó szakemberek (például tájépítészeti, útépitési szakág) sokszor úgy vélik, hogy a külső környezetbe tervezett építmények esetében a jogszabály előírásai nem betartandók.”⁸⁴ Az OTÉK – az akadálymentes megközelíthetőség általános követelményén túl – kizárólag a közterületnek az építményhez közvetlenül kapcsolódó részei vonatkozásában tartalmaz előírásokat (pl: lépcső, rámpa, korlát). Az épülethez közvetlenül nem kapcsolódó külterületek akadálymentesítése kapcsán az OTÉK csak a parkolóhelyekről rendelkezik. Az akadálymentesítési kötelezettséget előíró hazai jogszabályok tehát jellemzően az építmények vonatkozásában tartalmazzak előírásokat, és csak elvétve találunk rendelkezéseket az építményeket körülvevő közterületekre. Nem jelenik meg hangsúlyosan egyetlen jogszabályban sem, hogy a hozzáférhető szolgáltatást/közszolgáltatást nyújtó épületek akadálymentes megközelítése az egyenlő esélyű hozzáférés egyik alapvető eleme.

A közterületek akadálymentességére vonatkozó alapelveket sem a Fot., sem az Étv. nem tartalmazza. Javasoljuk, hogy mind a Fot-ba, mind az Étv-be kerüljön be a közterületek akadálymentesítésére vonatkozó általános alapelv és kötelezettség, amely hangsúlyozza, hogy akadálymentesítés szempontjából külterületen ugyanazoknak az elveknek kell érvényesülniük, mint beltéren. A külső szabadterületeknek is megközelíthetőnek, biztonságosnak, bejárhatónak, a tárgyakkal, és a berendezési eszközöknek pedig rendeltetészerűen használhatónak kell lenniük.

„Az OTÉK-ban számos, általánosságban (tehát a szabadterekre) is érvényes követelmény a felvázolt helyzetekben nem egyértelműen alkalmazható, és ez gyakran ahhoz vezet, hogy a követelményt figyelmen kívül hagyják (az MSZ EN 17210 szabvány tartalmaz a szabadterekre vonatkozó szempontokat, amelyek az OTÉK alapkövetelményeinek megfelelő értelmezését

---

⁸⁴ Szabó- dr. Szaszák 25. o.

elősegíthetik). A nehezen vagy nem betartható előírások nem érvényesülnek kellő hatáskorral, és megkövetelésük rugalmatlansághoz, túlszabályozáshoz vezethet [Szászák, 2018].”⁸⁵

„Jelentősen megnehezíti a vonatkozó jogi előírások értelmezését az, hogy a fogalom meghatározások hiányosak. Hiányzik a „rendeltetésszerű használat”, szabadterekre értelmezhetően az „önálló rendeltetési egység”, sőt nem szerepel maga a „szabadtér” sem – amely fogalmakra az OTÉK akadálymentességgel kapcsolatban rendszeresen hivatkozik. A „közhaszánlatú” kifejezést nem harmonizálták más jogszabályokban foglalt követelményekkel, például a Fot. „közszolgáltatás” forgalmával. Ez a hiányosság a fogyatékos emberek *hátrányos megkülönböztetéséhez* vezethet. Ha a jogszabály nem alkalmazható magától értetődően egy adott kontextusban, az azt eredményezheti, hogy a jogszabály alkalmazását a tervező teljes mértékben mellőzi, vagy a szabályozás egyes elemei alól felmentést keres.”⁸⁶

További probléma, amely „az akadálymentesítés szempontjainak érvényesülését korlátozza, hogy nem engedélyköteles részletek a tervdokumentációban utólag is módosíthatók, ill. előfordul, hogy nem engedélyköteles elemek (akár vállalták tervezési programban, akár nem) a kiviteli tervbe nem kerülnek bele. *Szabadterek alakításával kapcsolatos tevékenység, amelyekre vonatkozóan a műszaki szabályozás amúgy is hiányos, sok esetben nem engedélyköteles, így az akadálymentesítési szempontok érvényesíthetősége is korlátozott.*”⁸⁷

A külterületekre vonatkozó gyér jogszabályi rendelkezés, a szakemberek ebből fakadó hiányos tudása, valamint az a tény, hogy a szabadterületek alakítása rendszerint nem engedélyköteles tevékenység mind oka annak a nem ritkán előforduló jelenségnek, hogy a szabadterek a fogyatékosággal élő emberek számára nem hozzáférhetők, ahogy az is, hogy az egyenlő eséllyel hozzáférhető szolgáltatást nyújtó épületek sem mindig közelíthetők meg akadálymentesen. (nem megfelelő az épülethez vezető útburkolat minősége, vagy szélessége, önálló használatra alkalmatlan a rámpa, veszélyes a lépcső stb.) A szabadtéri területek akadálymentesítésére az *MSZ EN 17210 szabvány* tartalmaz részletesebb iránymutatásokat, amely segíti az OTÉK-ban foglalt alapelveknek, alapkövetelményeknek való megfelelést.

Ahogy azt fentebb kifejtettük a kültérre vonatkozó kevés számú hivatkozás kizárólag az épületekben nyújtott egyenlő eséllyel hozzáférhető szolgáltatás megközelítésére szolgáló térként jelenik meg a jogszabályokban. **Látni kell azonban azt is, hogy a szabadtér a pihenés a kikapcsolódás a szórakozás, és a közösségi élet színtere is.**

Az OTÉK nem tartalmaz azonban a közterületnek, és az egyéb közterületnek nem minősülő általános használatú területeknek az építményhez közvetlenül kapcsolódó részein túl, a szabadtér egyéb elemeire vonatkozó rendelkezéseket. Különböző műszaki előírásokon, irányelveken, útmutatókon kívül nincs szabályozás arra vonatkozóan, hogy a szabadtérben elhelyezett tárgyak akadálymentesen megközelíthetők és egyenlő eséllyel hozzáférhetők

---

⁸⁵ Szabó- dr. Szászák 25-26. o.

⁸⁶ Szabó- dr. Szászák 26. o.

⁸⁷ Szabó- dr. Szászák 29-30. o.

legyenek. Így nem találunk jogszabályi szintű rendezést például a gyalogosok által használt utak minőségére, vagy szélességére, amely szerint azokat úgy kell méretezni, hogy a legnagyobb helyigényű közlekedők (például kerekesszéket használók) egyenlő esélyű részvétele szabadtéren is biztosított legyen. A *járdákkal* szemben alapvető követelmény, hogy egyenletes, jó vízvezető képességgel rendelkező, nem csúszós, rossz időjárási körülmények között is jól használható burkolatból készüljenek. A hosszabb útszakaszokon, amelyeket gyalog kell megtenni, *utcabútorokat* (padokat, pihenőket) kell elhelyezni, amelyek kialakítása legyen ergonomikus, jól megközelíthető, és megfelelő magasságú. Az utcabútorok akadálymentes kialakításán túl egyenlő eséllyel hozzáférhetővé kell tenni a *segélyhívó rendszereket, ATM-eket, jegykiadó automatákat, információs elemeket, és jelzőtáblákat* is. A tömegközlekedési eszközök *megállóinak* akadálymentesen megközelíthetőnek kell lennie. A megállókat és a tömegközlekedési eszközöket úgy kell összehangolni, hogy az akadálymentes használat biztosított legyen. Az átszállást biztosító csomópontokban a közlekedési eszközök közötti útvonalcsoportokat kell kialakítani, melyeket tájékozási és jelzőrendszerek támogatnak. Fontos, hogy a *járdaszegélyek süllyesztve* legyenek a kerekesszékesek, a babakocsival közlekedők, és az idősek könnyebb áthaladása érdekében. A *kültéri szaniter létesítményeknek*, helyiségeknek minden paraméterben meg kell felelniük a beltérben elhelyezett illemhelyekre, mosdókra vonatkozó követelményeknek. A kültéri szaniter helyiségek megközelítési útvonalainak szintén akadálymentesnek kell lenniük.

Fentiek alapján a továbbiakban kiemelt hangsúlyt kell fektetni mind az épületekhez közvetlenül kapcsolódó, mind az attól független külterületek akadálymentesítésére. Ennek egyik módja – a jogszabályi rendezésen túl – a vonatkozó szabványokról szóló ismeretek terjesztése elsősorban a mérnök társadalom körében.

Javasoljuk, hogy az OTÉK – az építményeken kívül – szabályozza, hogy a közterületeknek és az egyéb közterületnek nem minősülő általános használatú területeknek és az azokon elhelyezett utcabútoroknak, létesítményeknek is meg kelljen felelniük a rendeltetési céljuk szerinti alapvető követelményeknek. (kiemelten a biztonságos használat és akadálymentesség követelményének)

Munkahelyek akadálymentessége

Jogszabályi háttér

A CRPD 27. cikke rendelkezik a fogyatékkal élő emberek munkavállalásáról és foglalkoztatásáról. Ez a rendelkezés azt várja el a részes államoktól, hogy a fogyatékkal élő emberek hátrányos megkülönböztetés nélküli, nyílt munkaerőpiacon való munkavállalását célozzák meg, és biztosítsák az észszerű alkalmazkodást a munkahelyeken (27. cikk i) pont). A mindennapi munkatevékenységeknek, a munkakörülményeknek rugalmasan kell igazodniuk a fogyatékos emberek egyéni szükségleteihez, elsősorban az egyenlő esélyű hozzáférés és nem a pozitív diszkrimináció mentén.

A CRPD 27. cikke szerint:

„A részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek munkavállaláshoz való jogát, másokkal azonos alapon; ez magában foglalja egy, a fogyatékossgal élő személyek számára nyitott, befogadó és hozzáférhető munkaerő-piacon szabadon választott és elfogadott munka révén nyerhető megélhetés lehetőségének jogát. A részes államok védik és segítik a munkához való jog érvényesülését – ideértve azokat is, akik a munkavégzés ideje alatt váltak fogyatékoszá –, azáltal, hogy megteszik a szükséges lépéseket, akár törvényalkotás útján is, annak érdekében, hogy:

„a) megtiltsanak mindennemű, a fogyatékossgal alapján történő, a munkavállalás bármely formájával kapcsolatos hátrányos megkülönböztetést, beleértve a munkaerő-toborzás, az alkalmazás és a foglalkoztatás feltételeit, a foglalkoztatás folytonosságát, a szakmai előmenetelt, valamint a biztonságos és egészséges munkakörülményeket;

b) a fogyatékossgal élő személyek méltányos és kedvező munkafeltételekhez való jogát másokkal azonos alapon védjék, beleértve az esélyegyenlőséget és az azonos értékű munkáért járó azonos díjazást, a biztonságos és egészséges munkakörülményeket, beleértve a zaklatás elleni védelmet és a sérelmek orvoslását;

c) biztosítsák, hogy a fogyatékossgal élő személyek másokkal azonos alapon gyakorolhassák munkaügyi és szakszervezeti jogaikat;

d) biztosítsák a fogyatékossgal élő személyek számára, hogy hatékonyan hozzáférjenek az általános szakmai és pályaválasztási tanácsadói programokhoz, a közvetítói szolgáltatásokhoz, valamint a szakképzéshez és továbbképzésekhez;

e) előmozdítsák a fogyatékossgal élő személyek elhelyezkedési és előrelépési lehetőségeit a munkaerőpiacon, valamint segítséget nyújtsanak a munkahely felkutatása, megszerzése, megtartása és a munkához való visszatérés során;

f) támogassák az önfoglalkoztatás, a vállalkozás, a szövetkezetek fejlesztésének és az egyéni vállalkozás elindításának lehetőségeit;

g) fogyatékossgal élő személyeket foglalkoztassanak a közszférában;

h) megfelelő politika és intézkedések révén elősegítsék a fogyatékossgal élő személyek magánszektorban történő alkalmazását, amelybe beletartozhatnak megerősítő programok, ösztönzők és egyéb intézkedések;

i) biztosítsák, hogy a munkahelyen ésszerű elhelyezés⁸⁸ legyen biztosítva a fogyatékossgal élő személyek számára;

---

⁸⁸ A CRPD eredeti angol szövegében: „reasonable accomodation”, azaz „ésszerű alkalmazkodás” szerepel

j) elősegítsék a fogyatékossgal élő személyek munkatapasztalat-szerzését a nyílt munkaerőpiacon;

k) támogassák a fogyatékossgal élő személyeknek szóló szakképzési és szakmai rehabilitációt, a munkában tartási és munkába való visszatérést segítő programokat.”

Az Alaptörvény XII. cikke rögzíti a munka és a foglalkozás szabad megválasztásának jogát, melyhez mindenkinek joga, ahogy a szabad vállalkozáshoz is. Mindenki képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához. A (2) bekezdés fogalmazza meg azt az államcél, miszerint Magyarország törekszik megteremteni annak feltételeit, hogy minden munkaképes ember, aki dolgozni akar, dolgozhasson.

A fogyatékossgal élő emberek képesek és akarnak dolgozni, azonban számukra egyebek mellett (oktatás, közlekedés, egészségügy, stb.) a munkavégzés terén is meg kell teremteni a fizikai akadályok megszüntetését, a megfelelő munkakörülmények kialakítását.

A foglalkoztatást a Fot. az esélyegyenlőség kiemelt célterületként kezeli, erre vonatkozó szakaszai – 15-16. § – a *foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló 2000/78/EK tanácsi irányelv* (Foglalkoztatási Keretirányelv) 5. cikkének való megfelelést szolgálják.⁸⁹ A foglalkoztatással kapcsolatos rendelkezéseknél az egyenlő esélyű hozzáférés úgy jelenik meg, hogy a Fot. 15. § (2) szerint a foglalkoztatást nyújtó munkáltató köteles biztosítani a munkavégzéshez szükséges mértékben a munkahelyi környezet, így különösen a munkaeszközök, berendezések megfelelő átalakítását. A 15. § (3)–(4) bekezdései pedig kötelezik a munkáltatót, hogy a fogyatékossgal élő személy munkához jutásának elősegítése érdekében a felvételi eljárás során biztosítsa az egyenlő eséllyel hozzáférhető környezetet. Ez csak akkor kötelező, ha a munkáltató az állást nyilvánosan meghirdette, a fogyatékos személy jelezte speciális igényeit, és azok biztosítása a munkáltató számára nem jelent aránytalanul nagy terhet.

A megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató akkreditált munkáltatót és a fejlesztő foglalkoztatást végző foglalkoztatót egyebek mellett a hozzáférhető környezet biztosítására a Fot. 16. § alapján a központi költségvetésből nyújtott támogatás illeti meg. (Az állami támogatás nyújtásának az aránytalanul nagy teher értelmezésénél van jelentősége.) A korábbi gyakorlattól eltérően nemcsak a védett munkahelyek számára biztosított a normatív támogatás, hanem pályázat útján valamennyi akkreditált munkáltató, szociális foglalkoztató kaphat támogatást a központi költségvetésből.

A megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI. törvény (Mmtv.) alapján a támogatás igénybevitelére pályázati úton van lehetőség. A támogatást többek között a munkahely rehabilitációs célú átalakításához használhatja fel az a foglalkoztató, mely megváltozott munkaképességű személy,

---

⁸⁹ Fot. 32. § (2) bekezdés

fogyatékosági támogatásban részesülő személy vagy vakok személyi járadékában részesülő személy foglalkoztatását biztosítja.

A támogatás nyújtásának részletszabályait a *megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató munkáltatók akkreditációjáról, valamint a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatásokról* szóló 327/2012. (XI. 16.) Korm. rendelet (Mmtr.) foglalja össze. A támogatás célja, hogy a pályázásra jogosult munkahelyek rehabilitációs célú átalakítása keretében új munkahelyek létrehozásához, munkahelyek átalakításához igényelhetnek vissza nem térítendő támogatást újonnan alkalmazott megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához. A munkahelyteremtési támogatás a munkahelyteremtési támogatásról szóló hatósági szerződés alapján nyújtható.

A munkahelyteremtési támogatás helyiségek átalakítási költségéhez, a megváltozott munkaképességű munkavállalók által használt berendezések átalakításának vagy beszerzésének, illetve szoftverek beszerzésének és érvényesítésének költségeihez használható fel – beleértve az átalakított, vagy segítségnyújtásra alkalmas technológiai felszerelések költségét is –, melyek azért merülnek fel, mert megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztat.

A munkahely-teremtési támogatás felhasználásának szakmai ellenőrzését a Kormányhivatal, pénzügyi ellenőrzését a Magyar Államkincstár végzi. Az ellenőrzés a munkáltatói kötelezettségek teljesítésének vizsgálatára, valamint a munkáltató által igénybe vett költségvetési támogatások felhasználásának vizsgálatára irányul. A helyszíni ellenőrzés előre tervezetten, eseti ellenőrzés útján, illetve évente egyszer átfogó ellenőrzés keretében valósul meg. A Kormányhivatal az ellenőrzés során negatív értékelőpontot állapít meg többek között az egyenlő bánásmód megsértése miatt kiszabott bírság esetén, illetve akkor, ha a foglalkoztató hatóság által megállapítottan megsértette a munkavédelmi előírásokat, vagy ha az akadálymentesítés hiányosságait észleli⁹⁰. Az előírt akadálymentesítés hiányossága esetén 1-4 negatív pont adható.⁹¹ Az ellenőrzések során 12 negatív értékelőpont összegyűjtése esetén a rehabilitációs akkreditációs tanúsítványt vissza kell vonni⁹². Az akadálymentesítési szempontokat is figyelembe vevő ellenőrzést bővebben a *Problémák és hiányosságok a költségvetési támogatás felhasználásának ellenőrzése során* című alponban fejtjük ki.

A *munka törvénykönyvéről* szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) a munkaszerződés teljesítése körében az alapvető kötelezettségek között rögzíti, hogy a fogyatékosággal élő személy foglalkoztatása során gondoskodni kell az észszerű alkalmazkodás feltételeinek biztosításáról. Jogszabályi szinten jelentős előrelépés az észszerű alkalmazkodás fogalmának törvényi

---

⁹⁰ Akkreditált foglalkoztatás, Nemzeti Fogyatékoságügyi- és Szociálpolitikai Központ Közhasznú Nonprofit Kft., 2021

⁹¹ 327/2012. Korm. rendelet 3. melléklet: A negatív értékelőpontok keretei a munkáltatói kötelezettségek megszegésének egyes eseteiben

⁹² 327/2012. Korm. rendelet 8. § (1) bekezdés g) pont

szabályozása, ugyanakkor a valóságban a fogyatékossgal élő emberek foglalkoztatottsága általánosságban továbbra is alacsony. Azonban az ésszerű alkalmazkodás hatékony eszköz lehet a fogyatékos személyek nyílt munkaerőpiacon történő foglalkoztatására. Az Mt. 51. § (5) bekezdése a Foglalkoztatási Keretirányelv⁹³ ésszerű alkalmazkodásra vonatkozó előírásaival összhangban azt jelenti, hogy a munkáltatónak meg kell tennie a megfelelő és az adott esetben szükséges intézkedéseket, hogy a fogyatékos ember számára lehetővé váljon a munkához jutás, a munkában való részvétel, az előmenetel, az át- vagy továbbképzés. E kötelezettség alól kizárólag akkor mentesül, ha az intézkedés aránytalanul nagy terhet róna rá. Az ésszerű alkalmazkodás követelményének jogszabályi rögzítése a fogyatékossgal élő emberek egyenlő bánásmódhoz való jogát teszi teljessé.

Az Mt. rendelkezéseire hasonlóan a *közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCV. törvény* (Kttv.) szintén rögzíti, hogy a „fogyatékossgal élő, illetve a megváltozott munkaképességű kormánytisztviselő foglalkoztatása során a munkáltatónak gondoskodnia kell az ésszerű alkalmazkodás feltételeinek biztosításáról”. A munkáltató az ésszerű alkalmazkodást köteles nyújtani a fogyatékossgal élő személyeken kívül a megváltozott munkaképességű munkavállalóknak is.

Az Mt. és a Kttv. alapján a munkáltató (államigazgatási szerv) kötelezettségei között szerepelnek a munkavédelemre vonatkozó előírások, melyek alapján a munkáltató köteles a *munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény* (Mvt.) és végrehajtási rendeleteiben foglalt munkavédelmi szabályok betartására, figyelemmel az adott munkavállaló, illetve közszolgálati tisztviselő sajátos egészségi állapotára, fogyatékossgára vagy megváltozott munkaképességére.

Az Mvt. 19. § (4) bekezdése tartalmaz a munkahelyek akadálymentességére vonatkozó kifejezett előírást, mely szerint „*Olyan munkahelyek létesítésénél, ahol mozgáskorlátozott vagy egyéb testi fogyatékos munkavállalókat foglalkoztatnak, a fizikai környezetnek illeszkednie kell az emberi test megváltozott tulajdonságaihoz*”. A rendelkezésből nem keletkezik általános akadálymentesítési kötelezettség minden munkáltatóra nézve, csupán azokra, melyeknél fogyatékossgal élő munkavállalók dolgoznak. A kötelezeti kör szűkítése mellett az Mvt. ezzel a rendelkezéssel az akadálymentesítési kötelezettség terjedelmét is korlátozza a fizikai fogyatékossgal élő emberek szükségleteihez való alkalmazkodásra. Az akadálymentesítési kötelezettség tartalmát illetően pedig csak alacsonyabb szintű jogszabályokban lehet útmutatást találni. Így a *munkahelyek munkavédelmi követelményeinek minimális szintjéről szóló 3/2002. (II. 8.) SzCsM-EüM együttes rendeletben*:

„21. § (1) A megváltozott munkaképességű (fogyatékos) munkavállalók adottságaira a munkahelyek kialakításánál figyelemmel kell lenni.

---

⁹³ A Tanács 2000/78/EK irányelve (2000. november 27.) a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról

(2) Azokon a munkahelyeken, ahol megváltozott munkaképességű (fogyatékos) munkavállalókat kívánnak foglalkoztatni, az ajtókat, az átjárókat, a szintbeli különbségeket áthidalókat, a lépcsőket, a zuhanyozókat, a mosdókat és a munkahellyel összefüggő berendezéseket a testi adottságaiknak megfelelően, illetve megváltozott munkaképességükre figyelemmel kell kialakítani vagy szükség esetén átalakítani.

(3) A megváltozott munkaképességű (fogyatékos) munkavállalók részére munkahelyükön biztosítani kell az egészséges és biztonságos munkavégzésükhöz szükséges, általuk felismerhető jelzéseket.”

Az akadálymentesség tartalmát hasonlóan határozza meg *az építési munkahelyeken és az építési folyamatok során megvalósítandó minimális munkavédelmi követelményekről 4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendelet*. E szerint a munkahelyek kialakításánál figyelemmel kell lenni a megváltozott munkaképességű munkavállalók adottságaira. E követelmény különösen a megváltozott munkaképességű (fogyatékossgal élő) munkavállalók által használt ajtókra, átjárókra, lépcsőházakra, zuhanyozókra, mosdókra, illemhelyekre és munkahelyekre vonatkozik, továbbá azokra a munkahelyekre, ahol e munkavállalók közvetlenül tevékenykednek.

A munkahelyek akadálymentességével kapcsolatos problémák

A KSH adatai alapján a fogyatékossgal élő népességben fele annyian dolgoznak, mint a teljes népességben, a munkavégzés – a tanulás, és az oktatás mellett – az a terület, ahol a fogyatékossgal élő emberek legtöbbször érzik magukat hátrányban.⁹⁴ A legutolsó adatközlés szerint, bár 2011-ről 2016-ra némileg emelkedett a fogyatékossgal élő foglalkoztatottak száma, de így is 30 százalékkal elmarad a népesség egészére vonatkozó értéktől. A fogyatékossgal élő emberek a közlekedés és egészségügyi ellátás mellett leginkább a foglalkoztatás terén érzékelték személyüket érintő hátrányos megkülönböztetést vagy negatív megnyilvánulásokat. A hátrányok, akadályok okai között csak az egyént személyében érő diszkrimináció megjelölésére volt lehetőség, a 2016-os felmérés nem vonatkozott az épületek és szolgáltatások akadálymentességére, hozzáférhetőségére. Sajnos így nem állnak rendelkezésre olyan adatok, melyek a társadalmi, fizikai környezet jelentette akadályokat jelenítené meg.

E társadalmi környezet részét képező fizikai akadályok megszüntetéséhez nyújt útmutatást az akadálymentességre vonatkozó műszaki előírásokat tartalmazó OTÉK, mely szerint *„elsődlegesen fogyatékos személyek használatára szolgáló épületet, épületrészt, önálló rendeltetési egységet és helyiséget az akadálymentes használatot biztosító módon kell tervezni és megvalósítani”*. A jogalkalmazás során problémát jelent, hogy az OTÉK nem határozza meg, hogy mely épületek tartoznak az elsődlegesen akadálymentesítendő körbe. A munkahelyek

---

⁹⁴ Mikrocenzus 2016, A fogyatékos és az egészségi ok miatt korlátozott népesség jellemzői, KSH

szempontjából az „elsődlegesen” azt jelenti, hogy a fogyatékossgal élő embereket foglalkoztató munkahelynek akadálymentesnek kell lenni.

A Fot. alapján az integrált foglalkoztatására kell törekedni, ha ez nem valósul meg, a fogyatékossgal élő munkavállalók számára védett foglalkoztatást kell biztosítani. Ebből következően a védett foglalkoztató (munkáltató) helyisége az elsődlegesen fogyatékos személyek használatára szolgáló épületek közé tartozik, így a tervezés és megvalósítás esetén is az akadálymentes használatot biztosító módon kell eljárni. Különösen, hogy a Fot. alapján az akadálymentesítéshez költségvetésből nyújtott támogatás vehető igénybe. Ezzel szemben még a védett munkahelyek esetében is sokszor tapasztalható részleges vagy rosszul kivitelezett akadálymentesítés. Ezt támasztja alá a MEOSZ érdekvédelmi munkája keretében szerzett tapasztalata, mely során mozgáskorlátozott emberek védett munkahelyük akadálymentességének hiányáról számoltak be.

A fogyatékossgal élő emberek munkaerőpiaci elhelyezkedésére jellemző, hogy nehézségekbe ütköznek a nyílt munkaerőpiacra való belépés során. Számukra továbbra is a „védett foglalkoztatás” jelent megoldást, a szegregált munkahelyekre jelentős állami támogatás jut annak ellenére, hogy a nyílt munkaerőpiacra való kilépést adókedvezményekkel és bértámogatásokkal ösztönzik. Az észszerű alkalmazkodást elismerik a foglalkoztatásban, de korlátozottan biztosítják. A fogyatékossgal élők szakképzése ritka és rendszertelen. A „fejlesztő foglalkoztatás” nem a nyílt munkaerőpiacon, hanem intézményi környezetben biztosított. A 2017-ben bevezetett „fejlesztő foglalkoztatás” inkább egyfajta munkaterápiaként, mintsem a munkahelyhez jutás lehetőségeinek javítására irányuló eszközként szolgál. A MEOSZ álláspontja, hogy a mozgáskorlátozott, és más fogyatékossgal érintett emberek foglalkoztatásának fő iránya a nyílt munkaerőpiacon való elhelyezkedés kell, hogy legyen.

Hiányosságokat tapasztalunk a fogyatékossgal élő emberek közszférában történő foglalkoztatása terén is. Magyarországon a fogyatékossgal élő emberek közszférában való elhelyezkedése egyáltalán nem jellemző annak ellenére, hogy bizonyosan sok olyan munkahely, munkakör van, amit megfelelő végzettség, szakképesítés birtokában ők is el tudnának látni a fogyatékossgaluknak megfelelő észszerű alkalmazkodás figyelembe vételével. A foglalkoztatás legjellemzőbb gátja ebben a körben is az akadálymentesítés hiánya.

A közszféra épületei akadálymentesítésének követelménye nemcsak ügyfélként érinti a fogyatékossgal élő személyeket, hanem mint munkavállalókat is, hiszen a közszféra Magyarországon az egyik legnagyobb munkáltató. A Fot. a középületek akadálymentesítésére nem kötelez (korábban tartalmazott ilyen előírást), csak a közszolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférhetőségének kérdéseit szabályozza a közszféra akadálymentesítésének körében, mely követelmény a fogyatékos embereket csak ügyféli minőségükben veszi figyelembe (tehát például az ügyfélforgalom számára nem nyilvános helyiségeket nem érinti). Pedig az Étv. közhasználatú épületek akadálymentességéről szóló rendelkezései a fogyatékos személyeket, mint a közszféra lehetséges alkalmazottait is érintik. A közhasználatú építmények elhelyezése során biztosítani kell a mindenki számára biztonságos és akadálymentes megközelíthetőséget. E követelményeket az építési engedélyeztetési eljárás során érvényesíti az építési hatóság.

Mit történik, ha a munkahely akadálymentesítése nem valósul meg?

Akadálymentesítés hiányában a Fot. 15. § (2) bekezdése szerint a foglalkoztatást nyújtó munkáltató köteles biztosítani a munkavégzéshez szükséges mértékben a munkahelyi környezet, így különösen az épület, munkaeszközök, berendezések megfelelő átalakítását. Amennyiben a munkáltató nem tesz eleget fenti kötelezettségének, akkor a vele jogviszonyban álló munkavállaló jogorvoslati eljárást kezdeményezhet. Ugyanez a jog megilleti azt az álláskeresőt is, akit arra hivatkozással nem alkalmaz, illetve a felvételi eljárás során elutasít a munkáltató, hogy a munkahelyi környezet nem alkalmas a fogyatékossgal élő személy foglalkoztatására.

A Fot. azonban nem határozza meg, hogy mely foglalkoztatási jogviszonyokra terjed ki ez a kötelezettség. E kötelezettség általános érvényesülését az Ebktv. teremti meg. Az Ebktv. 2. §-ára tekintettel az Ebktv. hatálya alá tartozó foglalkoztatási jogviszonyokban (Ebktv. 3. § a) pont) a munkáltató köteles az akadálymentes munkakörnyezetet biztosítani.

A Foglalkoztatási Keretirányelv, az Ebktv., a Fot. és az Mt. rendelkezéseire tekintettel foglalkoztatás tekintetében – általánosan és speciálisan a munkához jutás területén is – az egyenlő bánásmód követelményének megsértését jelenti ugyanis az észszerű alkalmazkodás követelményének elmulasztása is. Az észszerű alkalmazkodás követelménye alapján a munkáltatónak, továbbá a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony tekintetében az utasításadásra jogosult személynek meg kell tennie a megfelelő és az adott esetben szükséges intézkedéseket, hogy a fogyatékos személy számára lehetővé váljon a munkához jutás, a munkában való részvétel, az előmenetel, valamint az át- vagy továbbképzés. E kötelezettség alól a munkáltató kizárólag akkor mentesülhet, ha ezen intézkedések megtétele – figyelemmel a munkáltató helyzetére, a szervezet méretére, gazdasági és emberi erőforrásaira, valamint az intézkedéssel elérhető eredményre – a munkáltató számára bizonyíthatóan aránytalan terhet jelent. A Foglalkoztatási Keretirányelv alapján nem mentesülhet a munkáltató az észszerű alkalmazkodás követelményének betartása alól, ha az annak betartásával együtt járó terhet, az állam, állami szervezet, önkormányzat, vagy közösségi támogatás által biztosított támogatási rendszer, vagy egyéb intézkedés elégséges mértékben ellensúlyozza.

Az Ebktv. 22. § (1) bekezdése értelmében foglalkoztatás esetében nem jelenti az egyenlő bánásmód sérelmét

- az alkalmazáskor a munka vagy a munkakörülmények természete alapján indokolt, tényleges és meghatározó szakmai feltételre alapított, jogszerű célt követő és azzal arányos megkülönböztetés,

- a vallási vagy más világnézeti meggyőződésen, illetve nemzeti vagy etnikai hovatartozáson alapuló, a szervezet jellegét alapvetően meghatározó szellemiségből közvetlenül adódó, az

adott foglalkozási tevékenység tartalma vagy természete miatt indokolt, arányos és valós foglalkoztatási követelményen alapuló megkülönböztetés. (Ebktv. 22. § (1) bekezdés).⁹⁵

Problémák és hiányosságok a költségvetési támogatás felhasználásának ellenőrzése során

A megváltozott munkaképességű személyek ellátásaival kapcsolatos eljárási szabályokról szóló 327/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet alapján Budapest Főváros Kormányhivatala (BFKH)

Rehabilitációs Főosztálya országos hatáskörrel látja el a megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatását végző munkáltatók és szolgáltatók számára nyújtott költségvetési támogatások ellenőrzését, amellyel, hogy feladatai közé tartozik ezek akkreditációja, a nyilvántartások vezetése és a szakemberek (mentor, tanácsadó) képzése.

A megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató munkáltatók akkreditációjáról, valamint a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatásokról szóló 327/2012. (XI. 16.) Korm. rendelet az akkreditációs eljárással és ellenőrzéssel kapcsolatban határoz meg részletszabályokat. A Korm. rendelet értelmében a kormányhivatal az akkreditációs eljárásban és az ellenőrzés során is foglalkozási rehabilitációs szakértőt vehet igénybe. Szakértőként a foglalkozási rehabilitációs szakértők névjegyzékébe felvett szakértő rendelhető ki. A szakértők szakterületenként szerepelnek a névjegyzékben:

- minősítés,
- akkreditáció,
- rehabilitációs szolgáltatás,
- foglalkozási rehabilitációs jog (egyetemi jogi képesítés),
- fizikai akadálymentesítés (mérnök alapképzés és épített környezet akadálymentesítésére irányuló, szakirányú szakképzés),
- infokommunikációs akadálymentesítés (tárgyi környezet, szolgáltatások, információs, kommunikációs rendszerek akadálymentességére irányuló, szakirányú szakképzés),
- informatikai akadálymentesítés (informatikus alapképzés szolgáltatások, információs, kommunikációs rendszerek akadálymentességére irányuló, szakirányú szakképzés)

bontásban.

---

⁹⁵ Halmos Szilvia, Fizikai akadálymentesítés a munka világában, Esély/2009

Fentiekből következően sem az akkreditációs eljárás, sem pedig az ellenőrzés során nem kötelező a fizikai akadálymentesítési szakterülethez értő rehabilitációs szakértő munkáját igénybe venni, bármely szakterületről kirendelhető foglalkoztatási rehabilitációs szakértő. Ez derül ki a Kormányhivatal 2019. évről készített beszámolójából⁹⁶, amely alapján a fizikai akadálymentesítés vizsgálata jellemzően az akkreditációs eljárásban megtörténik. Az évenkénti ellenőrzések során a kormányhivatal akkreditációs és rehabilitációs ellenőrei csak az egyéb a kormányrendelet szerinti szakmai szempontok, így például a bértámogatás felhasználását, a foglalkoztatott megváltozott munkaképességű munkavállalók szükséges dokumentumainak⁹⁷ (komplex minősítés, személyes rehabilitációs terv, stb.) vizsgálatát végzik el. Ekkor már a támogatásban részesülő munkahely akadálymentességének ellenőrzésére nem kerül sor, jellemzően a munkáltató a költségvetési támogatást teljes egészében a bérköltségekre használja fel.

A beszámoló szerint kevés munkáltató tud lehetőséget biztosítani a megváltozott munkaképességű dolgozói számára érdemi – akár a meglévő munkahelyén továbblépésre alapot teremtő, akár a nyílt munkaerőpiacon is hasznosítható – szakmai képzésre vagy továbbképzésre. A beszámoló megállapítja, hogy a megváltozott munkaképességű dolgozók döntő többségét sajnos továbbra is jellemzően a minimálbér szintjén – természetesen időarányosan, napi 4, de akár 5 órás munkavégzés keretében – foglalkoztatják, e mellett magas arányú a határozott idejű munkaviszonyban való foglalkoztatás. A megváltozott munkaképességű munkavállalók munkavállalását, munkavégzést segítő eszközök tekintetében újszerűség – sem az eszközök, sem a technológia vonatkozásában, néhány esetet kivéve – nem jellemző.

Lakáscélú ingatlanok akadálymentessége

A Központi Statisztikai Hivatal 2016. évi mikrocenzusa szerint 2016. október 1-jén Magyarország lakásállománya 4 millió 405 ezer lakásból állt.⁹⁸ A KSH, a népszámlálás és a 2016 évi mikrocenzus során nem vizsgálta a lakások akadálymentességét.

A KSH adatok alapján megállapítható, hogy országosan a lakáscélú épületek döntő többsége magánkézben van, és saját tulajdonú. Az, hogy milyen méretű, minőségű, tulajdonú lakásban laknak a mozgáskorlátozott emberek, közvetlen hatással van az önálló életvitelükre. A statisztikai adatokból hiányzik az akadálymentes társasházak száma, és elhelyezkedése. Nem látható szándék sem arra vonatkozóan, hogy az új társasházakat akadálymentesen

---

⁹⁶ Budapest Főváros Kormányhivatal Rehabilitációs Főosztály BESZ\301MOL\323 2019_1 számú beszámolója

⁹⁷ 327/2012. Korm. rendelet 21. § (8) A munkáltató az általa foglalkoztatott munkavállalót kizárólag azon időszak tekintetében vonhatja be a bérköltség-támogatásba, amely időszakban a munkavállaló hatályos komplex minősítéssel rendelkezett, vagy az 1. § 6. pontjában foglaltak szerint megváltozott munkaképességű személynek minősült.

⁹⁸ https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/mikrocenzus_2016_7.pdf

megközelíthető módon terveznék, illetve, hogy egyenlő eséllyel hozzáférhető lakásokat építenének.

Nemzetközi szabályozás

A CRPD 28. cikke a megfelelő életszínvonal és szociális védelem keretében úgy rendelkezik, hogy a tagállamok biztosítják a megfelelő lakhatást. A hozzáférhetőségről szóló 9. cikkel összeolvasva a 28. cikk a magánlakásokra nem vonatkozik. A 2. számú általános kommentár szerint a szociális lakhatási programoknak olyan lakhatást kell kínálniuk, amik – többek között – hozzáférhetőek a fogyatékossgal élő személyek és az idősek számára. A CRPD önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról szóló 5. számú általános kommentárjának (5. számú általános kommentár) 34. pontja szerint a lakhatáshoz való hozzáférés azt jelenti, hogy az egyén bárki máshoz hasonlóan rendelkezik a közösségben való életvitel lehetőségével. Elegendő számban kell rendelkezésre bocsátani akadálymentes lakásokat, ahol a fogyatékossgal élő, egyedül vagy családban élő személyek számára nyújtanak elhelyezést, a közösség minden területén. Ebből a célból szükség van akadálymentes új lakóépületek megépítésére, valamint a meglévő lakhatási célú szerkezetek akadálymentesítésére. Ráadásul a lakásoknak megfizethetőnek kell lennie a fogyatékossgal élő személyek számára. A 38. b) pont az önálló életvitel alapvető elemei közé sorolva mondja ki, hogy megkülönböztetésmentesség biztosítás a lakhatáshoz való hozzáférésben, ideértve a jövedelmet és a hozzáférhetőséget egyaránt, valamint az olyan kötelező építési szabályozásról való döntéshozatalt, amely biztosítja az új és felújított lakások akadálymentességét.

Az 5. számú általános kommentár 59. pontja összeköti az intézményi kiváltást és a lakhatás kérdését azzal, hogy az intézményi férőhelykiváltás szempontjából lényeges az akadálymentes s megfizethető lakások megfelelő számú biztosítása, ideértve a családok lakhatását. Fontos, hogy a lakhatási lehetőségek ne követelményhez kötöttek legyenek, amelyek ekként csökkentik a fogyatékossgal élő személyek autonómiáját és függetlenségét.

Az CRPD Bizottság Magyarországról szóló, több éven át folytatott vizsgálatát összegző jelentése⁹⁹ szerint a fogyatékos személyek lakhatással kapcsolatos ismeretei hiányosak, emellett hiány van akadálymentes lakásokból, a meglévő lakások akadálymentesítésére irányuló programokból. A támogatott lakhatáshoz való hozzáférhetetlenségre jól rámutat a vizsgálati jelentésen túl, a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) által az otthongondozó anyák és gyermekeik képviseletében indított, és a Fővárosi Törvényszéken 27.P.21.357/2019/76. számon meghozott ítélet is. Előbbiek alapján kimondható, hogy a támogatott lakhatás, mint az intézményi kiváltási folyamat része, a fogyatékosok számára készített lakhatási program a gyakorlatban nem létezik. A vizsgálati jelentés megállapítja, hogy rendelkezésre álló források

---

⁹⁹ CRPD Bizottság Magyarországról szóló vizsgálati jelentése (CRPD/C/HUN/IR/1) https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fHUN%2fIR%2f1&Lang=en

alján hiányoznak az akadálymentes és megfizethető lakások, ideértve a szociális bérlakásokat, valamint hiányoznak a meglévő lakások akadálymentesítésére, és akadálymentes közösségi lakások bérlésére, megvásárlására irányuló programok. A hazai szociális alapú lakhatási programok nagyon szűkösek, és a széles rétegek számára csak közvetlen, utólagos lakás akadálymentesítési támogatások formájában valósul meg az állami segítség. Ezért a fogyatékossgal élő emberek többsége a fenti általános kommentárokbán szereplő ajánlásokkal ellentétben, intézményekben kénytelen élni.

A hazai szabályozás problémái

A magyar jogszabályi keretekben az akadálymentesítés a közhasználatú, illetve a közszolgáltatást nyújtó épületek esetén kötelező. A magánlakások esetében nincs ilyen kötelezés, igény esetén az utólagos akadálymentesítési lehetőségek közül választhatnak a jogosultak. Néhány, az alábbiakban részletetett probléma alapján tetten érhető, hogy mi az oka annak, hogy kevés olyan akadálymentes ingatlan van az országban, amely a fogyatékossgal élő emberek számára önálló, és biztonságos lakhatást nyújthatna.

Lakáspolitikai hiánya

Ma Magyarországon a fogyatékos emberek nagy részének csorbult a lakhatáshoz való joga. A fogyatékos személyek közel harmada nem családháztartásban (családháztartásnak az egy vagy több családot magába foglaló háztartást nevezzük), és nagyjából minden tizedik fogyatékos ember intézményi háztartásban élt, a 2011-es népszámlálási adatok szerint. A 2011-es népszámlálás szerint a fogyatékos népesség csaknem fele, 235 ezer fő volt mozgáskorlátozott. A mozgáskorlátozottak közül azonban nagy arányban élnek családi háztartásban, 2011-ben számuk 150 ezer fő volt. A fogyatékos személyek, különösen a mozgáskorlátozottak a fővárosban felülreprezentáltak. Emellett a társadalom előregedésével egyre nagyobb arányban lesznek jelen az öregedés során szerzett mozgás- és érzékszervi fogyatékossgak a társadalomban¹⁰⁰.

Ahogy a középületek esetében, úgy a magánlakások esetében sincs arra vonatkozó adat, hogy hazánkban hány ingatlan akadálymentes. Az Önállóan Lakni kutatás keretében benyújtott 2016-os és 2020-as adatigénylés alapján a fővárosi kerületek, valamint a megyei jogú városok önkormányzatainak többsége nem vezet erről nyilvántartást. Így az érintettek támogatása kiemelten nehéz.¹⁰¹ Tovább nehezíti a helyzetet, hogy az önkormányzati bérlakásoknál sem követelmény az akadálymentesítés. Akik saját vagy bérelt lakással nem rendelkeznek gyakorta – az egyébként nagyon kisszámban rendelkezésre álló, szociális alapon járó – önkormányzati

---

¹⁰⁰ <https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2020/akadalymentesseg/>

¹⁰¹ <https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2020/akadalymentesseg/>

bérlakásokban élnek. A lakáscélú állami támogatásokról szóló 12/2001. (I. 31.) Korm. rendelet 30. § értelmében az Állami Támogatású Bérlakás Program előirányzatából támogatás nyújtható a lakóépülettömb részbeni vagy teljes korszerűsítésére, felújítására. Ez a Program viszont az akadálymentesítést jogszabályi szinten nem rögzíti.

Hazánkban a magántulajdonú ingatlanok akadálymentesítése elvi szinten az alábbi dokumentumokban érhető tetten. Szakpolitikai szinten az Országos Fogyatékoságügyi Programról (2015-2025.) szóló 15/2015. (IV. 7.) OGY határozatban beavatkozási területként jelenik meg a 7.2 pontban, hogy „Át kell tekinteni a lakások és a lakókörnyezet akadálymentesítésének támogatási rendszerét, az esetleges alternatív megoldások – egyebek mellett a fogyatékos felnőttek által igénybe vehető szociális bérlakások vagy az önálló tulajdonú speciális előtakarékosági formák – számbavétele mellett.”

Az programhoz kapcsolódó intézkedési terv a 1187/2020. (IV. 28.) Korm. határozat – az Országos Fogyatékoságügyi Program végrehajtásának 2022. évig tartó Intézkedési Tervéről – 7.2. pontja szerint a fogyatékos emberek családban maradásának támogatása részeként programokat kell indítani a lakás és lakókörnyezet akadálymentességének megteremtése érdekében.

A hiányzó nyilvántartásokon, valamint az önkormányzati bérlakásokra nem vonatkozó akadálymentesítési kötelezettségen túl további probléma, hogy **lakáscélú ingatlan építése esetén nincs jogi követelmény akadálymentes lakóingatlanok kialakítására**. Ennek következtében az akadálymentes lakóingatlanok száma nem növekszik, a problémát a társadalom tovább görgeti maga előtt. Álláspontunk szerint a társasház – mint tipikus magáncélú lakhatási forma – építése során vannak olyan pontok, amikor az akadálymentesítés szempontjai beépülhetnek a folyamatba. *Az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóságok kijelöléséről és működési feltételeiről szóló 343/2006. (XII. 23.) Korm. rendeletben* kijelölt építésügyi hatóság engedélyezési eljárásában az eljáró hatóság által vizsgált szakkérdéseket tartalmazó 6. számú melléklet csak az építkezés környezetre gyakorolt hatásait vizsgálja, de azt, hogy maga az épület egyenlő eséllyel hozzáférhető lesz-e, nem. Bár a gyakorlatban a magánlakások akadálymentesítése nem kötelező, azonban a CRPD az egyetemes tervezés elvét a lakások tervezési szakaszára is előírja. Sajnos ez a tervezési fázisban jogszabályi szinten sem jelenik meg.

Fentiek alapján, mivel kevés számú újépítésű akadálymentes ingatlan kerül a piacra, **a fogyatékosággal élő emberek egyetlen lehetősége az utólagos akadálymentesítés**. A jogszabályok külön definíciót adnak az utólagos akadálymentesítésre, de alapvetően átalakítási munkálatnak tekintendő. Az átépítési munkálatok nem engedélykötelesek az Épelj. 1. számú mellékletének 1. pontja alapján. A lakóingatlanokat érintő utólagos akadálymentesítés lehet a társasház, családiház külső környezetét érintő, illetve belső átalakítás. A társasház külső környezetét érintő akadálymentesítés (járda, rámpa) vonatkozásában kedvező változás történt az alábbiak szerint. A korábbi szabályozás szerint egy utólagos, akadálymentesítést szolgáló lift, vagy rámpa megépítése jogszabályi akadályba ütközött, ha belógott az előkertbe. Az OTÉK 116. §-a alapján – a 2018 decemberétől hatályos szabályozás szerint – az utólagos

akadálymentesítések esetében nem kell figyelembe venni az elő-, oldalkertre, a telepítési távolság meghatározására vonatkozó előírásokat, illetve elhelyezésére tekintettel a telek legnagyobb beépítettsége eltérhet az övezetre előírt legnagyobb beépítettség mértékétől.

Sajnálatos tapasztalat azonban, hogy az önkormányzat által kiadott területfoglalási engedélyek alapján a társasházak (amennyiben arról a társasház határozatot hoz) elvégzik ugyan az OTÉK 116. §-a alapján a rámpák, liftek, lejtők megépítését, azonban mivel ezek megépítése nem engedélyköteles, így sem a tervek, sem az elkészült építmények megfelelőségét nem ellenőrzik. Ezzel a társasházak utólagos akadálymentesítésére vonatkozó jogalkotói törekvés elvész, az új szabályozás kiüresedik, és ezzel összességében sérül a fogyatékosokkal élő emberek társadalomba való egyenlő esélyű integrációja. További probléma, hogy a társasházak akadálymentesítéséhez (kapuk szélesítése, rámpák, lejtők liftek építése) pénzt csak a lakóközösség határozatba foglalt egyetértése után lehet igényelni. Ezekre az átépítésekre jellemzően társasház felújítási programok keretében kerül sor. Fővárosi önkormányzatok továbbá alkalmanként írnak ki pályázatokat kifejezetten a társasházak közös területének akadálymentesítésére.

Egy panaszos azzal kereste meg a MEOSZ-t, hogy egy fővárosi társasház bejáratához megépített rámpa szabálytalanul került kialakításra, kerekesszékekkel való használata annak meredeksége miatt veszélyes. A Lakásszövetkezet vezetése azt a tájékoztatást adta, hogy az utólagos akadálymentesítés elvégzéséhez (rámpa megépítéséhez) csak területfoglalási engedélyt kaptak az illetékes önkormányzattól, azonban a rámpa elkészülte után annak jogszabályi megfelelőségét senki sem ellenőrizte. A MEOSZ ezért panaszt nyújtott be az illetékes építés hatósághoz és kérte a társasház bejáratánál szabálytalan módon megépített rámpával kapcsolatos eljárás lefolytatását, és a jogsértő állapot megszüntetését, mivel a rámpa jelenlegi állapotában nem szolgálja a mozgáskorlátozott emberek érdekeit. Az eljárás elindult, a helyszíni szemlét a hatóság elvégezte, az ügyben döntés még nem született.

A lakások utólagos akadálymentesítésére – ellentétben a társasházak külső környezetének akadálymentesítésével – igénybe vehetők egyéni támogatások. Az, hogy az utólagos akadálymentesítésre milyen támogatást vehet igénybe a jogosult függ attól, hogy milyen a családi állapota, milyen foglalkoztatási jogviszonyban áll, illetve, hogy milyen mértékű fogyatékos-sággal él.

Utólagos akadálymentesítésre igénybe vehető támogatások:

1. Családi állapot szerint, ha a gyermek fogyatékos-sággal él

A gyermeket nevelő családok otthonfelújítási támogatásáról szóló 518/2020. (XI. 25.) Korm. rendelet szerint a gyermeket nevelő családok lakhatási körülményeinek javítására, a hazai lakásállomány megújulásának ösztönzésére a központi költségvetésből vissza nem térítendő lakáscélú állami támogatásként otthonfelújítási támogatás (a továbbiakban: támogatás) vehető igénybe. A legfeljebb 3 millió forintos támogatás 2021. szeptember 29-től különböző fogyatékos-ság típusokra tekintettel többféle akadálymentesítési munkára is felvehető.

Kiemelendő, hogy a Korm. rendelet szükséglet alapú, azaz helyesen az érintettekre bízva, hogy melyik, nekik leginkább megfelelő átalakításra fordítják a támogatást.

A Kormány 2020. novemberi döntésével a gyermeket nevelő családok otthonfelújítási támogatását kiterjesztette a gyermek tekintetében a 25. életévét már betöltött, megváltozott munkaképességű személyre, illetve, ha az igénylő vagy gyermeke mozgáskorlátozott személynek minősül, a *lakáscélú állami támogatásokról szóló 12/2001. (I. 31.) Korm. rendelet* (12/2001. Korm. rendelet) 9. § (10) bekezdésében meghatározott akadálymentesítési munkákra is.

2. Foglalkoztatás alapján járó kamatmentes hitelek akadálymentesítési célra

Abban az esetben, ha az alábbiakban meghatározott foglalkoztatási jogviszonyban áll a mozgáskorlátozott személy vagy családtagja, akkor államilag támogatott kölcsönt igényelhet, amit akadálymentesítésre fordíthat. Ilyen lakáscélú munkáltatói kölcsönről rendelkezik a 37/2012. (VIII. 31.) BM utasítás. A belügyi szervek dolgozói a legfeljebb 1 millió forint értékű akadálymentesítési kölcsönt akkor kaphatják meg, ha a lakás legalább 50%-ban a saját tulajdonukban áll, és a bővítés költségeinek legalább 20%-ával rendelkeznek. A munkáltatói kölcsön visszafizetésének időtartama legfeljebb 10 év. Meghatározott esetekben a legfőbb ügyész utasítása alapján 10 millió forint értékig adható akadálymentesítésre munkáltatói kölcsön.

3. Fogyatékoság alapján járó támogatás: lakásátalakítási támogatás

A harmadik kategória, amikor a fogyatékoság ténye alapján kap támogatást utólagos átalakításra a fogyatékossgal élő személy. A 12/2001. Korm. rendelet rendezi ezt a kérdést. Kizárólag mozgáskorlátozott személyek kaphatnak 300 000 Ft összegű támogatást két hitelintézettől (OTP Bank és Takarékbank) tíz évenként arra a célra, hogy lakásukon akadálymentesítési célú felújítási, átalakítási munkákat végeztessenek el. Akadálymentesítésről ebben az esetben akkor beszélünk, amikor a mozgáskorlátozott személy fogyatékosága jellegéből fakadó, a lakáshasználattal összefüggő életvitel nehézségeit csökkentő, a rendeltetésszerű használatot biztosító műszaki akadálymentesítési munkát végeznek új lakóépületen, vagy új lakáson, illetve meglévő lakóépületen, vagy használt lakáson.

Az eljárásban a MEOSZ mint szakértői szervezet vesz részt, az akadálymentesítést és az arra való jogosultságot ellenőrzi, amiről állásfoglalást ad ki. A MEOSZ állásfoglalása a hitelintézeteket nem köti.

„Az OTP Bankhoz 2010 és 2020 között 21 799 akadálymentesítési támogatási igénylés érkezett, ezek többségét, több mint 20 ezer kérelmet jóváhagytak. Feltételezve, hogy az igénylések időbeli kiosztása nagyjából egyenletes, az érintetteknek kevesebb, mint 1 százaléka

tud évente állami támogatással javítani otthona akadálymentességén. Emellett igénylésenként átlagosan 196 590 forint volt a megítélt és felhasznált összeg.”¹⁰²

Amennyiben a hitelintézet elutasítja a kérelmet, a kérelmező jogorvoslattal fordulhat a Magyar Államkincstárhoz. A tapasztalatok szerint a hitelintézet nem ismeri az akadálymentesítés részleteit, a jogorvoslati eljárás során sem ellenőrzik, hogy valóban akadálymentes lenne-e a tervezett építkezés. Ebben a folyamatban azt, hogy valóban akadálymentes lakások jönnek-e létre nem vizsgálja senki, mivel a felújítás vagy az átalakítás nem engedélyköteles tevékenység.

A lakásállomány nagy része magánkézben van Magyarországon. Nincs központi adat a lakások akadálymentességéről. Tekintettel arra, hogy az önálló, önrendelkező életnek a közszolgáltatást nyújtó épületek akadálymentességén túl elengedhetetlen része a lakások akadálymentesítése is, ezért fontosnak tartjuk, hogy ezen a területen is történjen jogszabályi szintű változás.

Javaslatok

Álláspontunk szerint a fogyatékossgal élő emberek szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférése nem valósul meg a mai Magyarországon, aminek egyik oka az épített környezet akadálymentességének hiánya. Ahogy azt a fentiekben is kifejtettük, számos jogszabályi és gyakorlati okra visszavezethetően sérül a fogyatékossgal élő emberek egyenlő esélyű hozzáféréshez, diszkrimináció mentes bánásmódhoz, és emberi méltósághoz való joga. A fennálló helyzet alapjogi visszásságot eredményez, és nem felel meg a CRPD-ből származó nemzetközi jogi kötelezettségnek sem.

Mindezek alapján az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság és a jogsértő állapot rendezése és jövőbeli megelőzése érdekében kérjük a Tisztelt Biztos Urat, hogy az alábbi javaslataink figyelembe vételével tegye meg a szükséges intézkedéseket.

Általános javaslatok:

- Javasoljuk egy olyan tanulmány elkészítését, mely a még hozzáférést nem biztosító szolgáltatásokat tárja fel, ezekből az adatokból következtetést von le és beazonosítja a rövid és középtávon elvégzendő feladatokat, és stratégiát dolgoz ki az akadályok felszámolására.
- Javasoljuk a stratégia végrehajtását nyomon követési mechanizmus kiépítésével biztosítani.
- Javasoljuk ágazatonként olyan intézkedési tervek kidolgozását, amelyeknek kötelező tartalmi eleme lenne az épületek fizikai akadálymentesítésének helyzete, valamint

---

¹⁰² <https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2020/akadalymentesseg/>

mulasztás esetén annak megjelölése, hogy milyen határidővel, milyen forrásból tervezik azt megszüntetni.

- Javasoljuk egy olyan adatbázist is tartalmazó rendszer létrehozását, amely alapján helyi és regionális szinten szisztematikusan lehetne haladni az épületek elmaradt akadálymentesítése felé, és amely alapján ellenőrizni lehetne a vállalásokat.
- Javasoljuk ellenőrzési keretrendszer létrehozását, amely megfelelő kapacitással és megfelelő mandátummal rendelkezik arra, hogy a meglévő jogszabályi kötelezettségeket betartassák, a végrehajtási cselekvési tervet számon kérjék. Javasoljuk a létszám, a műszaki szaktudás valamint az anyagi háttér biztosításával országos hatáskörű szervként megszervezni az ellenőrzést.
- Javasoljuk egy hatósági és konzultációs hatáskörrel rendelkező szervezet – az Akadálymentesítési Ügynökség – létrehozását, amely a véleményező szerepkörén túl, tervszerűen felmérné és ellenőrizné, a hazai épített környezet akadálymentességének helyzetét. Az Ügynökség a hivatalból indult eljárásokon túl, kérelemre – mulasztás gyanúja esetén – eljárna, szükség esetén szankciót szabna ki, és részt venne az eljárás végrehajtási szakaszában is. Ehhez megfelelő mennyiségű anyagi és megfelelő szaktudással rendelkező humán erőforrás biztosítása szükséges.
- A Kormány teljesítse a Jat. 21. § (1) és 22. § (1) bekezdéseiben foglalt kötelezettségét, amely szerint járjon el és vizsgálja felül a fogyatékossgal élő emberek szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférése érdekében az épített környezet akadálymentességére vonatkozó szabályozást, és a felülvizsgálat alapján tegye meg a szükséges intézkedéseket.

Általános jogalkotási javaslatok:

- A jogalkotó gondoskodjon a Fot., az Étv. és az Ebktv. akadálymentesítési kötelezettséggel összefüggő rendelkezéseinek összehangolásáról. Az összhang megteremtésének egyik módja lehet, ha az Étv. az akadálymentesítési kötelezettséget nem a közhasználatú építmények esetében kívánja meg, hanem a közszolgáltatást nyújtó épületek tekintetében, és a közszolgáltatás fogalmának tekintetében a Fot-ra utal. Az Ebktv. és a Fot. közszolgáltatás fogalmának összehangba hozása akként, hogy az Ebktv. a Fot-ra utal a közszolgáltatás meghatározásakor.
- A Fot. 7/A. § (1) bekezdése szerinti közszolgáltatás/szolgáltatás fogalma a következő legyen: „A fogyatékossgal élő személy számára – figyelembe véve a különböző fogyatékossgai csoportok eltérő speciális szükségleteit – biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. A jelen törvény hatálybalépésének napján már működő szolgáltatások esetén 2027. január 1-ig biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférést. A jelen törvény hatálybalépését követően létrejövő szolgáltatások esetén azonnal biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférést.”
- Javasoljuk, hogy mind a Fot-ba, mind az Étv-be kerüljön be a közterületek akadálymentesítésére vonatkozó általános alapelv és kötelezettség, amely

hangsúlyozza, hogy akadálymentesítés szempontjából külterületen ugyanazoknak az elveknek kell érvényesülniük, mint beltéren.

- Javasoljuk, hogy az Ebktv-ben az észszerű alkalmazkodás fogalmának szabályozását, valamint legyen rögzítve, hogy az észszerű alkalmazkodás megtagadása hátrányos megkülönböztetést .

OTÉK-ra vonatkozó módosítási javaslatok:

- Azon részletszabályokat ahol kerekesszék szerepel, úgy kell meghatározni, hogy egyaránt vonatkozzanak a kerekesszékre és más mozgást segítő segédeszközre is (például elektromos moped).
- Az OTÉK 35. § szakaszát illetően javasoljuk a kivételek közé az akadálymentes megközelítést szolgáló építményrészeket felvenni.
- Az OTÉK 41. § (3) bekezdéséhez javasoljuk, hogy a lejtő vagy rámpa indulásánál is követelmény legyen legalább 1,5x1,5 m-es méretű, vízszintes szabad terület.
- Az OTÉK 42. § (3) bekezdés szerinti akadálymentes parkoló létesítésére vonatkozó kötelezettség minden esetben úgy terhelje a kötelezettség címzettjét, mintha új építményt létesítene: a teljes épületre vonatkozóan, függetlenül attól, hogy bővítésről van szó, vagy esetleg védett épületről. (Ezzel összefüggésben javasoljuk a megváltási lehetőség lehetetlenné tételét az akadálymentes parkolókra.)
- Javasoljuk az OTÉK-ból kivenni az 54/A. § (1) bekezdésének első mondatát, mely szerint a tervezési programban meg kell határozni a közhasználatú építmény azon építményrészeit, amelyeknél az akadálymentes használatot biztosítani kell.
- Javasoljuk az értelemező rendelkezések között meghatározni a „jelző-információs rendszer” fogalmát.
- Javasoljuk, hogy az OTÉK a bonyolultabban értelmezhető esetekben ábrákkal segítse a megértést, és a félreértések eloszlatását, megelőzését. Ezek az ábrák az OTÉK mellékletében jelenhetnek meg. (Például az OTÉK 62. § (6) bekezdése utolsó mondata.)
- Javasoljuk, hogy az OTÉK 62. § (10) bekezdésében konkrét követelményérték (konkrét erőnagyság Newtonban meghatározva) szerepeljen, ahogy az erre vonatkozó szabványokban.
- Javasoljuk, hogy Az OTÉK 64. § (5) bekezdésében foglalt kötelezettség terjedjen ki az előlépcsőre is.
- Az OTÉK 65. § (4) bekezdéséhez kapcsolódóan javasoljuk az OTÉK módosítását, és annak hangsúlyozását, hogy csak a lépcsőél jelölése szükséges.
- Az OTÉK 66. § (2) bekezdés f) pontjával kapcsolatban javasoljuk a teljesebb akadálymentesség érdekében, hogy az OTÉK is minden esetben írja elő a kétoldali kapaszkodó elhelyezésének kötelezettségét.

- Az OTÉK 67. § (3) bekezdés c) pontjában rögzítettekén túl azt javasoljuk, hogy a pihenő biztosításának kötelezettsége a jelenleg meghatározott feltételeken kívül szintkülönbséghez vagy esetleg az átláthatatlansághoz legyen kötve.
- Az OTÉK 68. § (2) bekezdés a) és b) pontját illetően javasoljuk kiegészíteni annak szabályozásával, amikor a lépcső, rámpa vagy lejtő járófelülete a terepszintnél 0,17 m és 0,95 m közötti magasságban van.
- Javasoljuk, hogy a jogalkotó az OTÉK 99. § (5) bekezdésével kapcsolatban tegye egyértelművé, hogy az illemhelyek számának meghatározásakor az akadálymentes illemhelyet a női vagy férfi, illetve egyik vagy mindkettő számához kell számítani.
- Az OTÉK 99. § (6) bekezdésben legyen egyértelműen megfogalmazva, hogy közhasználatú (közszolgáltatást nyújtó) építmény esetén szintenként kell akadálymentes illemhelyet létesíteni. Miután a nevelő-oktató és a gyógykezelő célú intézmények közszolgáltatást nyújtanak, így ezek kiemelése a jogszabály szövegében szükségtelen, javasoljuk az ezekre való hivatkozás törlését.
- Javasoljuk az OTÉK 108. § (5) bekezdés kiegészítését, például a „Meglévő, nem közhasználatú építmény egy építményszinttel ....” szöveggel.
- A nem egyértelmű fogalmak – például „könnyen kezelhető”, „nagy erő kifejtést nem igénylő”, „szükség esetén” (például OTÉK 62. § (10) bek.) – általánosságban azt javasoljuk, hogy vagy határozzon meg konkrét kritériumrendszert a rendelet, vagy olyan fogalmakat alkalmazzon, amelyek szabványokban szerepelnek. Például csúszásmentesség, kontrasztosság olyan fogalmak, amelyek szabványokban szerepelnek és ott kellő részletességgel ki vannak fejtve.
- Javasoljuk, hogy az OTÉK – az építményeken kívül – szabályozza, hogy a közterületeknek és az egyéb közterületnek nem minősülő általános használatú területeknek és az azokon elhelyezett utcabútoroknak, létesítményeknek is meg kelljen felelniük a rendeltetési céljuk szerinti alapvető követelményeknek. (kiemelten a biztonságos használat és akadálymentesség követelményének)

A szabványokkal és a Segédlettel kapcsolatban javasoljuk

- egy akadálymentes szabványfigyelő honlap üzemeltetését, ahol a konkrét követelmények nem szerepelnek, kizárólag útmutatás az előírásrészletekhez való eléréshez. Például az *MSZ 1234 fogantyúkról szóló szabvány az alábbi területeken tartalmaz akadálymentességi követelményeket: fogantyúk könnyen megfogható kialakításának méretkövetelményei, fogantyúk felületképzése, kontrasztos színezés, használatához szükséges erő kifejtés értékei (nyomóerő, húzóerő, nyomaték).*
- szabványok kedvezményes hozzáférhetővé tételét szigorúan meghatározott személyi kör számára, így a képzésben résztvevő diákoknak, illetve érdekvédelmi szervezetek számára, ahol nem üzleti célra használják.
- hogy a pályázati kiírásokban mellőzzék a Segédlet alkalmazására vonatkozó felhívást.

A képzés hiányosságaival kapcsolatban javasoljuk:

- a kamaráknál a rehabilitációs szakmérnökökre vonatkozó új jogosultság létrehozását, és kamarai nyilvántartásuk megteremtését. Megfontolandónak tartjuk, hogy külön jogosultságot kapjanak, illetve nyilvántartásba kerüljenek azok a rehabilitációs szakértők, akik mérnök végzettséggel nem rendelkeznek.
- annak meghatározását, hogy a rehabilitációs szakmérnökök számára milyen kötelező ismeretek elsajátítását várják el.
- a következő pályázati ciklusban csak kamarai jogosultsággal rendelkező rehabilitációs szakmérnökök legyenek kötelezően bevonhatók.
- valamennyi szakma képzése során jelenjenek meg az esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismeretek.
- a képzésekre vonatkozó jogszabályok módosításával kötelezővé tenni, hogy bármely tananyag fejlesztése során a szakmai, tartalmi ellenőrzés tételesen térjen ki az esélyegyenlőségi ismeretek meglétének vizsgálatára. Amennyiben a tervezet nem tartalmaz a témára vonatkozó alapvető tudásanyagot, akkor az akkreditáló intézményt kötelezni kell ennek pótlására.

A beruházási, építési folyamattal kapcsolatban javasoljuk:

- hogy a megvalósíthatósági tanulmányban legyen kötelező az akadálymentességi szempontok vizsgálata.
- hogy határozzák meg a nem pályázati keretek között megvalósuló beruházások tekintetében mely paraméterek esetén szükséges önálló akadálymentes tervfejezet elkészítése.
- az akadálymentes követelményeknek való megfelelés biztosítására szakági tervező bevonása legyen szükséges.
- hogy a hatósági ellenőrzés során kellő ismeretekkel rendelkező előadók vagy külső bevont szakemberek útján legyen biztosított a tervek akadálymentességi szempontú ellenőrzése.
- az engedélyezési tervben meghatározott műszaki tartalom minden olyan, akár utólagos változtatása, amely az akadálymentességet érinti, legyen engedélyköteles.
- hogy az üzemeltetést, karbantartást igénylő építmények, berendezések (például felvonó) időszakos ellenőrzésével biztosítsák az akadálymentességi szempontok megvalósulását.

A pályázatokkal kapcsolatban javasoljuk

- az akadálymentesítést – a jelenlegi választható helyett – kötelezően megvalósítandó elemként meghatározni a pályázati kiírásokban és az ÁÚF-ben.
- bizonyos, az akadálymentesítésre vonatkozó fogalmak kiiktatását: sem a "részleges", sem a "projektarányos", sem a „funkcionális” akadálymentesítés nem elfogadható.
- hogy az ÁÚF és a pályázati kiírások a szabványokra hivatkozzanak, és bizonyos szabványok alkalmazását tegyék kötelezővé, így például az EN 17210:2021, valamint az ISO 21542:2021 szabványok alkalmazását.
- hogy a pályázati indikátoroknál pontosan jelenjenek meg az akadálymentességre vonatkozó követelmények.
- az indikátorokkal összefüggésben, hogy a "célérték csökkentése" ne vonatkozzon olyan indikátorokra, amelyek jogszabályi kötelezettségből fakadnak, így az akadálymentességi követelményekre sem.
- hogy az akadálymentességi követelményektől való eltérés eseteire vonatkozóan készüljön külön útmutató, valamint könnyen alkalmazható és érthető irányelvek szülessenek.
- az ÁÚF-ben rögzíteni, hogy az ellenőrzési folyamatba szakirányú végzettségű akadálymentesítési (rehabilitációs) szakember bevonása valamennyi tervezési fázisban szükséges.
- hogy a bevont szakemberek pontos körének meghatározása az érintett szakemberek szakmai érdekképviselőt ellátó REKORE-val egyeztetve kell, hogy megtörténjen.
- hogy az építési beruházás ne kezdődhessen meg a műszaki tervek (kiviteli tervek) előzetes ellenőrzése nélkül.
- hogy a pályázati kiírásokban rehabilitációs szakmérnök feladat- és jogköre az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX.15.) Korm. rendelet által meghatározott "tervezői művezető" vagy "műszaki ellenőr" feladat- és jogkörével egyezően vagy a rehabilitációs szakmérnök azok kötelező tanácsadójaként legyen megjelölve.
- hogy az ÁÚF kifejezetten tartalmazza, hogy nem támogathatók azok a pályázatok, amelyek nem teljesítik a horizontális követelményeket (az esélyegyenlőségi követelmények horizontális követelmények).
- hogy a nem uniós pályázatok esetében is jelenjen meg az esélyegyenlőség horizontális elvként.
- hogy minden olyan projekt esetében legyen kötelező a megvalósulást követően elvégzett ellenőrzés, amely közszolgáltatást nyújtó építmény ingatlanfejlesztésére irányul és ezeknél a projekteknél minden esetben legyen speciális szakértelemmel rendelkező személy általi helyszíni ellenőrzés.
- hogy a pályázati rendszeren belül az akadálymentességgel összefüggésben tapasztalt hiányosságokhoz szankció kapcsolódjon, és, hogy a szankciót valóban alkalmazzák.
- hogy az elszámolhatósággal kapcsolatos kontrollrendszer terjedjen ki az akadálymentesség hatékony vizsgálatára. Szabálytalanság észlelése esetén az állami irányító szervnek a megfelelő és hatékony szankciót kell alkalmaznia.

A közbeszerzéssel kapcsolatban javasoljuk

- hogy a közbeszerzésre benyújtott tervdokumentáció szakemberek (például rehabilitációs környezettervező szakmérnökök) általi akadálymentesítési ellenőrzését és többek között ilyen feladatkörrel szakhatóság (Akadálymentesítési Ügynökség) felállítását.
- olyan, a tervdokumentációt ellenőrző szakhatóság létrehozását, mely a szociális, fogyatékosügyi (akadálymentesség) szempontok ellenőrzéséért felel, még a szerződéskötés előtt.
- hogy a közbeszerzésből kizárás kapcsán rögzítve legyen, hogy a szociális szempontok alatt a fogyatékosággal élő személyek jogainak megsértését értjük, ezzel összefüggésben a Kbt. egyértelműen és szövegszerűen mondja ki, hogy az egyenlő esélyű hozzáférést nem biztosító ajánlat érvénytelen.
- a Kbt. egyértelműen és szövegszerűen rögzítse, hogy az egyenlő esélyű hozzáférést nem biztosító ajánlat érvénytelen.

Az örökségvédelmet illetően javasoljuk:

- hogy az örökségvédelmi eljárásokat rendező jogszabályok, alapelvi szinten mondják ki, hogy az eljárás során biztosítják a fogyatékosággal élő emberek számára a nemzeti örökség részét képező kulturális és történelmi emlékekhez való egyenlő esélyű hozzáférést.
- hogy az örökségvédelmi eljárásokban az akadálymentesítés kérdésében való döntést minden esetben egyedi mérlegelés előzze meg.
- hogy az egyedi mérlegelés alapját olyan szempontrendszer képezze, amelyet az érintettekkel együtt kell kialakítani. A fogyatékosügyi érdekvédelmi szervezetek véleményezhessék a szempontrendszert, vegyenek részt az irányok meghatározásában.
- hogy örökségvédelmi kérdésekben is legyen a tervtanácsnak tagja egy rehabilitációs szakmérnök, az örökségvédelmi szakértő mellett.

Kiemelt beruházásokkal kapcsolatban javasoljuk,

- hogy az Ngtv. ne tegye lehetővé a hatálya alá tartozó beruházások esetében az OTÉK rendelkezéseitől való eltérést.

Az akadálymentes helyszínek auditálásával kapcsolatban javasoljuk,

- a kormányzat dolgozzon ki egy jogszabályok és szabványok szerint működő ellenőrző mechanizmust. A kormányzati ellenőrzés megvalósítása érdekében pedig gondoskodjon

olyan állami szervezet létrehozásáról, mely a piaci alapon, saját minősítési kritériumok mentén működő vállalkozások helyett, garanciája a komplex akadálymentesség megvalósításának.

Munkahelyek akadálymentességével kapcsolatban javasoljuk

- annak jogszabályban rögzítését, hogy a költségvetési támogatással működő munkahelyek számára a teljes körű akadálymentesítés kötelező. Továbbá azt, hogy az akadálymentesítés megvalósulását folyamatosan, évenként, illetve akár eseti jelleggel szakértői (rehabilitációs mérnök) szinten ellenőrizzék.
- hogy a munkavédelmi ellenőrzések során az akadálymentesítési szempontokat is figyelembe véve vizsgálják a munkahelyet, különös tekintettel a fogyatékkal élő, megváltozott munkaképességű munkavállalót foglalkoztató munkahelyek esetén.
- annak jogszabályban való rögzítését, hogy az ún. bértámogatott munkahelyeknek a költségvetési támogatás meghatározott részét kötelezően akadálymentesítésre, korszerűsítésre, technológiai fejlesztésre kell fordítani.
- hogy a Kormány dolgozzon ki programot arra, hogy a közszféra, nemcsak mint szolgáltató, hanem mint munkáltató is elérhetővé váljon a fogyatékoságban érintett emberek számára.

Lakáscélú ingatlanok akadálymentességével kapcsolatban javasoljuk,

- hogy az állam nyújtson magasabb összegű, alanyi jogon járó, szükségletalapú lakásátalakítási támogatást
- hogy az akadálymentes lakásállományt rendszeres mérjék fel, az adatokat folyamatosan hozzák nyilvánosságra
- az önkormányzati bérlakásokok utólagos akadálymentesítésére vonatkozó, illetve az újépítésű társasházakban meghatározott számú akadálymentes lakás kialakítására vonatkozó jogszabályi kötelezés kidolgozását.
- hogy a társasházak utólagos akadálymentesítésekor a területfoglalási engedély kiadásával egyidejűleg tájékoztatást kapjanak arról a tervezők, és az építetők, hogy az elkészült építménynek (rampa, lejtő stb.) akadálymentesnek kell lennie.

Kovács Ágnes
elnök